

דברי הכנסת

הישיבה השלושים של הכנסת הארבע-עשרה
יום שני, ט"ו בחשוון התשנ"ז (28 באוקטובר 1996)

ירושלים, הכנסת, שעה 16:03

תוכן העניינים

הודעת יושב-ראש הכנסת

ישיבה מיוחדת לציון מאה שנות ציונות

מסמכים שהונחו על שולחן הכנסת

הודעת יושב-ראש ועדת הכנסת

הצעות לסדר

שאלות בעל-פה

חוק חיילים משוחררים

הצעה לסדר-היום

ה"אוריינט האוס" כמשל

היערכות ישראלית מחודשת בחברון; גורל היישוב היהודי בחברון

מסמכים שהונחו על שולחן הכנסת

היערכות ישראלית מחודשת בחברון; גורל היישוב היהודי בחברון

מסמכים שהונחו על שולחן הכנסת

היערכות ישראלית מחודשת בחברון; גורל היישוב היהודי בחברון

הודעת יושב-ראש הכנסת

היו"ר ד' תיכון:

רבותי חברי הכנסת, ישיבת הכנסת ביום שני, ט"ו בחשוון התשנ"ז, 28 באוקטובר 1996, פתוחה. להלן רשימת הרוגי תאונות הדרכים בשבוע האחרון: טאהה מחמוד, בן 23, מכפר-קאסם; עובד זר מרומניה, פטר אהים; יאשה קזרוב, בן 42; סגן-אלוף דן נדלר; עופר מועלם; אחמד אבו-נג'מה בן שלוש.

ישיבה מיוחדת לציון מאה שנות ציונות

היו"ר ד' תיכון:

אנשי חבר הנאמנים של הסוכנות, חברי ההנהלה הציונית וההסתדרות הציונית העולמית, אורחות ואורחים, חברי הכנסת, לפני 100 שנים התכנסה הכנסת הראשונה. גם אם נקראה בשם אחר וישבה תחת שם אחר, בעיני זה היה בעצם הפרלמנט היהודי הראשון. כוונתי כמובן לקונגרס הציוני הראשון שהתכנס בבזל.

לפני שעה קלה, בטקס מרשים שקיימנו באולם שאגאל, העליתי את החשש, כי אם נשאל את הדור הצעיר על הציונות, נקבל במקום תשובה משיכת כתפיים או הרמת גבה. כי את הציונות, אין זה סוד, הכניס רוב הציבור, ובעיקר הצעירים, לתוך מרכאות.

השנה ה-100 לקונגרס הציוני הראשון מוצאת אותנו באחת התקופות הקשות, לא רק מן הבחינה המדינית, הפוליטית, או הביטחונית. השנה ה-100 לציונות מוצאת אותנו תוהים ומתלבטים בשאלות: האם הגשמו את הציונות? האם הושלמו משימותיה? האם עבר זמנה?

כמו בתחומים שונים, גם כאן אנו חלוקים. דתיים קיצונים יגידו כי לא הכירו כלל בציונות, שכן הדת עבורם היא מקור ההוויה. אחרים יגידו, כי בעצם הקמת מדינה ריבונית, עצמאית, בעלת מוסדות שלטוניים יציבים וצבא חזק, הושלמה המשימה. וחלק אחר, שאני נמנה עמו, טוען וימשיך לטעון, כי טרם הגענו אל המנוחה ואל הנחלה. גם אם הוקמה מדינה לתפארת, הרי עדיין נותר אתגר לא פחות חשוב, ואולי אפילו קשה יותר, והוא שמירה על צביונה הציוני של החברה הישראלית.

הצעירים בארץ מתעניינים פחות ופחות במה שקורה בעם היהודי. ניתנת לגיטימציה לירידה, אין שלילה טוטלית של הגולה, יש התבוללות, נישואי תערובת וכו'. תופעות מצערות ומדאיגות אלה מלמדות, כי לא רק שטרם עבר זמנה של הציונות, אלא להיפך, משימות ומטלות רבות עוד מונחות על סדר-יומה.

את מה שברור ומובן מאליו לצעירים, יש לחזק ולהשריש. כי מה שנראה טבעי וברור ומובן עלול להוביל לקהות-חושים, לאטימות ולאדישות כלפי גורלנו כעם. מי שחושב שחברה יכולה להמשיך להתקיים ללא אתגרים, ללא מאבק על צביונה ועל אופיה, ימצא עצמו בעתיד הלא-רחוק חי בחלקת ארץ שבה הוא יישאל: באיזו זכות אתה יושב כאן?

בנימין זאב הרצל, שתמונתו תלויה במשכן זה מיומו הראשון, הצליח להציב את שאלת היהודים על סדר-היום הבין-לאומי. גם אם קמו לו מתנגדים לא מעטים ויריבים שחלקו על דרכו, את העובדה הזאת לא ניתן להעלים. עלינו, כממשיכי דרכם של ראשוני הקונגרס הציוני הראשון, להמשיך את הפעולה. הקמת המדינה היתה רק החלק הראשון בתורה הציונית. עכשיו יש למלא את המסגרת הזו בתוכן, לבסס אותה עצמאות, לבנות משק כלכלי איתן, לבנות חברה צודקת, לחזק את הצבא, ליצור תשתית לקליטת מיליוני יהודים נוספים; והעיקר, להפוך את המדינה למקום שנעים לחיות בו, ליצור בו, לעבוד בו וליהנות בו.

כי זו תמציתה של הציונות בעיני.

רשות הדיבור לראש הממשלה. בבקשה.

ראש הממשלה ב' נתניהו:

אדוני היושב-ראש, חברי הבית, נציגי הסוכנות היהודית, את הציונות מקובל להגדיר כתנועת החירות של העם היהודי, כאחת מתנועות ההגדרה העצמית של המאה ה-19, אחת מההתארגנויות האתניות הלאומיות, שצצו כתוצאה מההתפוררות של האימפריות השונות ומההתפתחות של המודעות הלאומית של עמי אירופה. יש בזה מידה של אמת, אבל זו אמת שטחית, כי הציונות היא תופעה הרבה יותר עמוקה.

הציונות היא שם נרדף ליהדות, היא שם נרדף לשאיפתו של העם היהודי לחיות בארצו; ולאחר שאבדה לו, לאחר כ-2,000 שנות קיום בארצו, הוא נאבק קרוב ל-1,500 על מנת להשיגה מחדש. אין עם בעולם הקשור לארצו בצורה שבה קשור העם היהודי לארץ-ישראל, ואין גם דת בעולם שבה קיימת תפילה מקבילה לתפילת העם היהודי זה כמעט 2,000 שנה – "לשנה הבאה בירושלים". אין אח ורע בתולדות העמים לכיסופים הבלתי-פוסקים הללו להחזיר את חייו של עם במולדתו על כנם.

אני יודע שמאז ומעולם היו בתוך העם היהודי כאלה שכפרו בעיקרון הזה. היתה גלות מפותחת כבר בימי קדם, בעצם מהמאה החמישית לפני הספירה. לא כל הגלויות הללו התנתקו מהכמיהה לארץ-ישראל ומהזיקה אליה, אבל מאז ומעולם, אני יכול לומר, מי שניסה לנתק את הכמיהה לציון וירושלים, את הכמיהה היסודית הזאת של העם היהודי – עד מהרה התברר, שהניתוק הזה מוביל לניתוק של הדוגלים בו מהיהדות עצמה. באופן כללי אפשר לומר, לאחר למעלה מ-3,000 שנות היסטוריה יהודית, שרק היהודים שהמשיכו לערוג לירושלים נשארים יהודים. בלי הקשר האורגני הזה לציון, היהדות מאבדת את זהותה ובסופו של דבר נעלמת.

הגדולה של הרצל, הגדולה של הספר הקטן הזה, כפי שהוא מוגדר כאן, וקודם כול האבחנה היסודית הזאת של איש צעיר שבעצמו עבר התנתקות הדרגתית מציון ומירושלים, היא בכך שהוא הכיר בזיקה הזאת כגורם היסודי של קיום העם. מה שהרצל עשה זה לקחת את הכיסופים הללו, בני מאות אלפי שנים, ולתרגם אותם לשפת המעשה. איש לא עשה זאת לפניו, לפחות לא בהיקף, ביסודיות, בתנופה, בשיטתיות שעשה זאת הרצל. היו גם גויים כמו אוליפנט ואחרים, והיו גם יהודים כמו קלישר ואלקלעי, שדיברו על זה, אבל הרצל היה הראשון שפיתח תוכנית מוגדרת לפתרון הבעיה, שעשה סדרה של צעדים מעשיים להקמת מדינת לאום יהודית מודרנית בארץ-ישראל. האופי הפוליטי, המדיני, שהעניק הרצל לחלום היהודי העתיק לשוב לארץ-ישראל, הוא שהצית את דמיונם של מיליוני יהודים ולא-יהודים ברחבי העולם.

אני רואה חובה לעצמי להזכיר זאת עכשיו משום הטענה הנפוצה – המובאת, בין השאר, כדי לעשות דה-לגיטימציה לציונות – שהשואה היא הגורם שהביא, בעצם, למימושה של הציונות, השואה היא זו שהביאה את העולם לתת ליהודים ארץ לא להם, ובלי השואה לא היתה קמה הציונות.

אין ספק שהשואה גרמה להזדהות אמוציונלית של מיליונים רבים ברחבי העולם עם העם היהודי, עם תלאותיו – בכך אין ספק; אבל אני רוצה לומר לכם, שהשואה כמעט חיסלה את הציונות, משום שהדוגלים בציונות המודרנית, המדינית – הרצל ונורדאו ופינסקר ולילינבלום ואחרים – שהניחו את היסודות למדינה היהודית המודרנית, לא דיברו על 600,000 יהודים בתחילת הציונות, בתחילת המדינה, וגם לא על 4-5 מיליוני יהודים, כפי מספרנו היום; הם דיברו על 6 מיליוני יהודים, על 9 מיליוני יהודים, על 10, על 12 מיליונים. הם לא אמרו שכל היהודים יהיו פה, אבל הם אמרו שרוב היהודים יהיו פה. ומה עשתה השואה – היא חיסלה את המאגר הראשוני והגדול ביותר של יהודים, שחוזי הציונות ראו אותם כאזרחי המדינה היהודית שתקום. ובמירוץ הגדול בין האנטישמיות לבין הציונות – האנטישמיות כמעט ניצחה.

נשארנו כאן עם ראש גשר קטן, הצלחנו להרחיב אותו ולבסס כאן מדינה יהודית, אבל אין ספק שאלמלא השואה היתה קמה מדינה יהודית חזקה הרבה יותר, עם אותה מאסה קריטית של אוכלוסייה ושל תרבות ושל יכולות, והיא היתה מסירה מעל הפרק, אחת ולתמיד, את השאיפה של שכנינו, שעדיין נמשכת במסגרת זו או אחרת, קרוב ל-50 שנה, להכחיד אותנו; לא כל שכנינו, אבל חלק לא מבוטל של המזרח התיכון עדיין דוגל במחשבה הזאת, ואנחנו צריכים להיערך לזה.

אני רוצה לומר, שגם הרעיון של הרצל, הוא לבדו, גאוני ככל שיהיה, מסעיר ככל שיהיה, לא היה משיג את התוצאה של הקמת המדינה היהודית אלמלא קדמו להכרזת המדינה 100 שנות התיישבות בארץ-ישראל, על מושבותיה, יישוביה, קיבוציה, כפריה ועריה, שהקים העם היהודי פה, בארץ-ישראל. בלעדיהם היו הדברים הללו, של מדינת היהודים, נשארים בגדר תיאוריה, ולא היה להם בסיס מעשי על הקרקע כדי להתבסס פה.

אשר לטענה שהציונות קמה על-ידי נישולה של האוכלוסייה הערבית, שהעם היהודי נישל ארץ לא לו – וזו טענה שהולכת וגוברת, והיא נכנסה לתוכנו, לתוך קרבנו, ואוכלת הרבה חלקות טובות: העובדה היא, כמובן, שהעולם התרבותי ראה זאת אחרת לגמרי, משום שהוא ראה מה יש בארץ-ישראל.

הוא ראה את השיממון הנורא שהיה פה בתחילת אותן 100 שנים של התיישבותו של העם היהודי כאן, ואני רואה לעצמי צורך מוזר לצטט פה – מי אצטט פה? 500, 600, 700 איש, מגדולי הסופרים בעולם, כמו לה-מרטין הצרפתי, מרק טווין האמריקני, שביקרו כאן במאה ה-18 וה-19 ודיווחו על השיממון הנורא שהיה פה, על החידלון הנורא שהיה פה, על העובדה שצריך היה להביא הנה – איך

אמר גאולר – את העם היהודי, כי רק העם היהודי יכול להציל את השממה הזאת, להשיב אותה לחיים. זוהי ארץ שיממון, חוסר תוחלת ושברון לב, אמר טווין; אין פה שום דבר.

על כן בא העם היהודי לארץ שברובה המכריע היתה ריקה. העולם התרבותי כולו הכיר בצורך במדינה יהודית בארץ-ישראל עוד במאה שעברה, והכרה רשמית בצורך הזה ניתנה על-ידי חבר הלאומים אחרי מלחמת העולם הראשונה. הם כולם היו ציונים. קרתה מטמורפוזה במהלך 100 השנים הללו, יותר נכון במאה הנוכחית: מתמיכה מסיבית בציונות ובזכותו של העם היהודי על ארץ-ישראל ברחבי העולם אנחנו מסיימים את המאה הזאת עם שלילה של הציונות במקומות רבים.

רבותי, אני אינני נואם כאן נאום פוליטי על גבולות – זה ויכוח מעניין בינינו – אני מדבר על שלילת הציונות שנעשית בחוגים רחבים בעולם ומחלחלת בתוכנו, והיא אומרת: אין לכם זכות, אתם פה בחסד, אולי, אתם פה על תקן גזלים, פליטים גזלים, אבל הארץ לא לכם ואין לכם זכות להיות בשום חלק שבה. יכול להיות שהתבצרתם בחלק מסוים שבה, אבל לא תוכלו להישאר בה.

אני רוצה לומר כאן, אדוני היושב-ראש: אם אנחנו נוותר על רעיון זכותנו על ארץ-ישראל, אם מישהו חושב שאנחנו נהיה פה בלי יסודות הצדק והזכות שהגדיר הרצל על בסיס התביעה היהודית הבלתי-פוסקת במשך אלפי שנים לארץ הזאת, אני רוצה להגיד שלא נוכל להחזיק בשום חלק ממנה. ואני אומר את זה בעידן שבו מדברים על פוסט-ציונות או על חיסול הציונות. אף אחד לא ייתן לנו להסתלק מהשאלה אם יש לנו זכות לחיות פה אם לאו, ואם אנחנו נוותר על הזכות הזאת, ייקחו אותה מאתנו.

הציונות גרמה למהפכה בצביון הארץ, כשם שהיא גרמה למהפכה גם בצביון של העם היהודי. אני חושב שהעם היהודי התקיים בזכות הציונות. אמרתי זאת כאן גם בדברים שאמרתי לזכרם של משה דיין ושל יצחק רבין, זיכרונם לברכה. אמרתי שקם פה דור חדש, שבזכות הציונות חידש קווי אופי מסוימים של העם היהודי מעברו, מתקופת בני הארץ, תקופה של חלוצים, של לוחמים, שמכירים את הארץ הזאת, דוברים את שפתה המקורית, מכירים את שכניהם הערבים, מחפשים שלום אתם; אבל הדור הזה גם גילה תכונה יסודית שאבדה לעם היהודי בגלות, וזוהי יכולת ההתנגדות. אם יש תכונה אחת שמזדקרת מן ההיסטוריה היהודית בעולם העתיק, הרי זהו סירובו העקרוני של העם היהודי לוותר על עצמאותו המדינית ונכונותו להתמיד במאבק חסר פשרות במי שביקש לשעבדו.

אני מוכרח להגיד לכם, שהעמים העתיקים התפעלו – לא אהבו אותנו אבל התפעלו – מהיכולת הזאת, להתנגד ולהוסיף להתנגד, בתנאים הקשים ביותר, לניסיון לשעבד אותנו או להגלות אותנו, או לשלול מאתנו את עצמאותנו. הדבר נכון לגבי השיבה מבבל כמו לגבי מרד המכבים, כמו לגבי מרד בר-כוכבא. זהו עם שהתנגד והוסיף להתנגד לאלה שניסו לנשל אותו מן הארץ הזאת. הקשר המיוחד של העם היהודי לארצו לא התבטא רק בכמיהה לחזור הנה מהגלות, אלא במאבק של העם היהודי להיות פה בשעה שהיה פה.

לאחר שגלו מארצם והתפזרו בכל רחבי העולם, נשללו מהיהודים בהדרגה התנאים הדרושים להגנה עצמית. כתוצאה מכך סבל עמנו חורבן פיסי בהיקפים שקשה להעלותם על הדעת. אין עוד עם ששילם מחיר כבד כל כך בחיי בניו על היותו חסר מגן.

במהלך מאות שנות הגלות השתנה אופיו של העם היהודי, השתנתה תדמיתו. עצם המלה 'יהודי' הפכה למלת גנאי מעוררת בוז ולעג. ועוד חמור מזה: בתקופה החדשה, חוגים מסוימים בקרב העם

היהודי עצמו השלימו עם התדמית המשפילה הזו והתחילו רואים את עצמם דרך עיני הגויים. יהודים רבים מיהרו לאמץ תורות חדשות, שדגלו בהתבטלות עצמית, גם בפציפיזם, והעמידו פנים כאילו חולשתם הבסיסית אינה אלא מידה מוסרית נעלה.

העובדה שהיהודי מסרב לאחוז בנשק, כך הם אמרו, שאינו מוכן לבזות את עצמו במאבק בכוח הזרוע נגד אלה שניסו לשעבד אותו, הועלתה על נס כהוכחה ברורה לעליונותם המוסרית של היהודים על פני עמים אחרים. הציונות שינתה גם את זה. היא חיפשה שלום בכל דרך שהיא, מלכתחילה, היא שאפה לשלום, היא הצהירה על זה, היא שלחה משלחות לערביי הארץ ולערביי הסביבה, אבל היא שינתה את התפיסה היסודית, שלצערי יש מי שגם היום חוזרים אליה – אותה אשליה עצמית של גלות, אותה אמונה עיוורת שהחולשה וההתבטלות העצמית הן שיביאו קץ להרג ולמלחמות.

אמרתי שהציונות שינתה את התפיסה הזאת, בהקימה את כוח המגן היהודי, את צבא-הגנה לישראל ואת התנועות המפוארות שקדמו לו – את הפלמ"ח, את האצ"ל, את הלח"י, אבל הבעיה היסודית הזאת של הגנה על חיינו כדבר מתמשך היא דבר שקשה לעם היהודי או לפחות לחלק ממנו להשתחרר ממנו. אין ארץ בעולם שבה רווחת הנטייה לראות את הכול בא על מקומו בשלום במהרה בימינו, כמו בישראל. טבעי הדבר שמדינה שכל ימיה צרים עליה צבאות הרוצים להשמדה – ועדיין יש צבאות כאלה סביבנו – שבניה ובנותיה מקדישים שנים רבות לשירות הסדיר וגם לשירות הקבע, שגבריה משרתים במילואים למעלה מ-20 שנים נוספות – מפתחת כמיהה עזה כל כך לשלום.

כך קרה שהשקפות מסוימות, פשטניות ואמוציונליות, אפילו דמיוניות, על המצב במזרח התיכון, סחפו אחריהן שכבות נרחבות של הציבור בישראל, ואף כמה מהבולטים שבמנהיגיו.

איננו יכולים ואיננו רשאים להיתפס לחלומות שווא שנובעים מן הניסיון להימלט מן המאבק הקשה לשלום ולביטחון, שנגזר עלינו על-ידי עצם קיומנו במקום הזה, במזרח התיכון, כאומה בין עמי ערב. אני רוצה לומר את זה מתוך אמונתי המלאה שאנחנו נגיע לשלום עם עמי ערב. אין לי ספק בזה. אבל גם כשנגיע לכינון אותו שלום עם כל שכנינו וגם עם אלה שאינם שכנינו, לא יעלמו סכנות המלחמה והעימותים בעתיד.

אין דבר כזה – קץ ההיסטוריה. כתב על זה פוקוויאמה. חשבתי שזה היה פלייטון. ההיסטוריה לא נעצרת, ואימת המלחמה לא נעלמת. אפשר להרחיק אותה, אפשר גם למנוע אותה, אבל אי-אפשר לבטל לחלוטין את הסכנה הזו, ועדיין לא בא קץ ההיסטוריה, שכמה אינטלקטואלים גם בתוכנו מאמינים בו. אי-אפשר להסתלק ממאבק ההישרדות בלי לוותר על החיים עצמם.

אני רוצה לומר, שמציאות זו אין פירושה שנדון למלחמות אין קץ. פירושה, פשוט, שאנו חיים באזור שכדי להשיג שלום ולשמור על השלום בו עלינו לשמור על כוחנו. אני יודע שהרצון הטוב הוא דבר חשוב, אני יודע שהתקשורת עם מנהיגי ערב היא דבר חשוב, אני יודע שפיתוח הקשרים הכלכליים והתרבותיים עם שכנינו הוא דבר חשוב, ואנחנו שואפים להשיג את כל זה, אבל אני רוצה לומר לכם, שבאזורנו לא ניתן להשיג שלום ולא ניתן לשמור על השלום בלי טיפוח כוחנו, כוח המגן הצבאי הראשון במעלה. בלי זה, פשוט לא יישמר השלום.

אני אומר זאת על רקע עשר השנים האחרונות, ובמיוחד השנים האחרונות מתוך העשור הזה, שבהן שחקנו בהדרגה אלמנטים מכוחנו הצבאי, בתקווה שהשלום ייתן מענה וישים את המשוואה. אני

אומר לכם, זוהי משוואה כוזבת. איננו חיים בחצי הכדור המערבי – אנו חיים בחצי הכדור המזרחי, ובמזרח התיכון, כדי לשמור על השלום, צריך לשמור על כוחנו הצבאי. כך בפשטות. על כן עלינו לשנות את המשוואה. עם התחלת המאה הבאה של הציונות, עלינו לחזור להבנה היסודית, שהשלום מחייב את טיפוח כוחנו, אמרתי הצבאי אבל אני אומר גם הכלכלי.

אני משוכנע שכוחנו הכלכלי עוד לפנינו. אני משוכנע שהגניוס היהודי והעובדה שאנחנו נכנסים לכלכלת מידע, לכלכלה פוסט-תעשייתית, ייתנו לישראל אפשרויות עצומות גם לבסס פה חיי רווחה לכל אזרחינו, אבל בראש ובראשונה ליצור פה עובדת קבע לאומית, שתסיר את הספק לגבי הפרמנטיות של הנוכחות שלנו כאן.

אני גם חושב, שכוחנו אינו מוגבל ליכולתנו הצבאית או הכלכלית ואף לא התרבותית, כי בסופו של דבר מדינתנו היא מדינת היהודים שחזה הרצל לפני 100 שנה, מדינה של כל היהודים, שבה חיים רוב היהודים. אני חושב, שתוצאות מאבקנו יקבעו לא רק את גורלנו, אלא את גורלם של העם היהודי בכלל ושל היהדות עצמה.

מדינת היהודים נוסדה כ-50 שנה אחרי שהוציא הרצל לאור אותה חוברת המונחת לפניכם. בתוך פחות מ-50 שנה מיום היווסדה, יושבים בתוכה 5 מיליוני יהודים, יותר משליש האומה. אך מספר הרבה יותר גדול אבד בשואה, ומספר כפול ממספר האובדים בשואה הלך לאיבוד בשואה השקטה של ההתבוללות. אם אמרתי שב-50 השנים הראשונות מתוך 100 שנות הציונות, המאבק הגדול של הציונות היה באנטישמיות, המאבק הגדול שלנו עכשיו, עם סיום 100 שנות ציונות, הוא בהתבוללות.

אני משוכנע ביכולתנו להתמודד עם אתגר השלום, אני משוכנע שבכוחנו הלאומי המשותף לבסס פה מדינה איתנה, פורחת ומשגשגת, שחיה ביחסי שכנות ושלום עם שכנינו. אבל, היעד המקורי של הרצל היה לא רק לבנות פה מדינה יהודית לאזרחיה, אלא להציל את העם היהודי כולו. והעם היהודי, שהיה צריך למנות היום 24 מיליון, מונה 12 מיליון. ההתפוררות הזאת, הפרימה של הרקמה היהודית בגלות הוא דבר שמדינת היהודים לא נתנה עליו את דעתה.

נכון, הציבור שיושב פה נותן על כך את דעתו יום-יום, והסוכנות עושה את מה שהיא יכולה לעשות והיא זועקת לעזרה, אבל נראה לי שמדינת היהודים עד היום לא עשתה מאמץ לאומי אמיתי כדי למנוע אותה עזיבה, אותה נפילה, אותה פרימה, אותה התבוללות, ואנחנו מאבדים מיליוני יהודים כל עשור. מספרנו אינו גדל, הוא מצטמק.

לכן, לדעתי, יש לפנינו שתי משימות גדולות בצד הדמוגרפי של העם היהודי. המשימה הציונית הראשונה שלנו לעשור הבא היא להביא לכך שרוב העם היהודי ישב במדינת ישראל, ואני משוכנע שאנחנו מסוגלים לעשות זאת. המשימה השנייה היא לעזור לקהילות היהודיות בגולה לעצור את תהליך ההתבוללות. פירוש הדבר, להשקיע משאבים של מדינת ישראל – לא רק של הקהילות, של מדינת ישראל – בחינוך יהודי, בלימוד השפה העברית, בהבאת עשרות אלפי יהודים צעירים לארץ-ישראל, כל שנה, בהחדרת ההבנה שהזיקה לישראל היא הבסיס לקיום היהדות בעולמנו.

אני משוכנע, שאם נציב לעצמנו את היעד הזה בשנות ה-50 של מדינת היהודים, נוכל לשנות גם את הגורל היהודי, ולא להביט בצער ובאין מעש, כיצד אנחנו מאבדים את בני עמנו בחלל ההתבוללות וההיטמעות.

אני מקווה גם כן ששכנינו הערבים וגם אזרחי ישראל הערבים יירתמו כולם למשימה הגדולה שהגדיר האמיר פייצל בתחילתה של הציונות. ב-1919 הוא הצהיר: אנו מקדמים את היהודים בברכה לבבית לשיבתם אל מולדתם – – – שתי תנועותינו משלימות זו את זו – – – לדעתי אין אחד יכול להצליח הצלחה של ממש בלעדי חברו – – – תעזרו אתם לנו ואנו נעזור לכם.

אם יש הסכמה בבית הזה ובעם הזה, זהו הקונסנזוס לשלום. השאיפה לשלום משותפת לכולנו. ידו של כל אחד מאתנו מושטת אל שכנינו, בתקווה שנמצא מענה.

במלאות 100 שנה לציונות המדינית אנו עומדים על סף סיכוי לשלום כולל עם שכנינו. אם נדע להימנע מאשליות, אם לא נוותר על זכויותינו ההיסטוריות, אם נעמוד על זכותנו לחיים בשלום ובביטחון, ואם נשכיל למשוך לארצנו את בני עמנו בגולה, נשלים את חזונו של הרצל ונשיג גם שלום לישראל, בישראל.

היו"ר ד' תיכון:

תודה. חבר הכנסת שמעון פרס, בבקשה.

יוסי שריד (מרצ):

למה הממשלה לא נוכחת במעמד כזה?

דליה איציק (העבודה):

הם בחוץ-לארץ.

היו"ר ד' תיכון:

רבותי חברי הכנסת, מוטב היה לשאול שאלות לגבי חברי הכנסת.

חגי מירום (העבודה):

אולי עם החוק הנורבגי הם יהיו פה עוד יותר.

היו"ר ד' תיכון:

חבר הכנסת מירום, אתה רוצה לאפשר לחבר הכנסת פרס לדבר?

דליה איציק (העבודה):

אדוני היושב-ראש, זו שאלה לגיטימית.

היו"ר ד' תיכון:

בסדר, נשאלה שאלה. הרי אני לא אסרתי לשאול את השאלה.

חגי מירום (העבודה):

באתי כדי לשמוע אותו.

שמעון פרס (העבודה):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, חברי הנהלת הסוכנות, חברי ההנהלה הציונית, אורחים נכבדים, כשאני חושב על 100 השנים האחרונות, מה שנקרא 100 שנות הציונות, אני לא מכיר עם שצריך לבכות יותר ולשמוח יותר מעמנו אנו.

אין עם שפקדו אותו אסונות רבים כל כך ב-100 השנים האלה, ואין עם שהגיע להישגים רבים כל כך כפי שהגיע העם היהודי בתקופה הזאת.

אני מסתכל על 100 השנים האלה, והייתי מחלק אותן לשלוש תקופות. תקופה אחת – תקופה הבשורה היהודית עד הקמת המדינה. התקופה השנייה – תקופת 50 שנות המדינה. ועכשיו אנחנו נכנסים לתקופה השלישית – תקופת תעודת הזהות של העם היהודי בעידן חדש לחלוטין.

אומר כבר בראשית דברי לגבי התקופה הראשונה, שהתנועה הציונית היתה הצלחה אידיאולוגית מסחררת וכישלון מספרי מחריד. עד הקמת המדינה הגיעו למדינת ישראל 3% עד 4% בסך-הכול מכל העם היהודי. כשנסודה מדינת ישראל היינו 600,000 יהודים. עד השואה היינו 18 מיליון יהודים. איבדנו שליש. אילו נענה העם היהודי יותר מבחינה מספרית, כל מה שקורה לנו עכשיו היה נחסך, וגם הרבה מאוד ממה שקרה לעם היהודי בגולה היה נחסך.

אני רוצה לחלוק על דברי היושב-ראש. הרצל לא העלה את עניין העם היהודי על סדר-היום העולמי. הוא עשה דבר יותר גדול: הוא העלה את השאלה של העם היהודי על סדר-היום של העם היהודי, מפני שהעם היהודי היה עם ללא סדר-יום. הוא היה עם עם שאלה גדולה מאוד, והשאלה הגדולה, בעצם אפשר לומר אותה במשפט אחד: מדוע שנאו אותנו? מדוע היתה אנטישמיות? מדוע רדפו אותנו עד צוואר, דור אחרי דור, עם אחרי עם, מקום אחרי מקום, בלי להרפות? והיהודים שאלו את עצמם, מה התקלקל בהיסטוריה שלנו, מה התקלקל במהות שלנו.

הוויכוח הזה נמשך כמעט 200 שנה, ולפי דעתי הוא הגיע לשיאו – ושם במידה רבה מאוד נוסדה מדינת היהודים – במשפט דרייפוס. במשפט דרייפוס היה עיתונאי יהודי צעיר, מלהיב ונלהב, תיאודור הרצל, שעקב אחרי המשפט הזה, דיווח לעיתונו, ולא פסק מלשאול את עצמו, מדוע היתה עלילה על דרייפוס, מדוע פגעו בעם היהודי. ומהצד השני היו יהודים אחרים ששאלו אותה שאלה ונתנו תשובה אחרת. התשובה של הרצל היתה, שאנחנו לא יכולים להיות מובטחים, אלא אם כן נהיה עם נורמלי, כמו כל העמים. תהיה לנו מדינה ויהיה לנו צבא ותהיה לנו חוקה, יהיה לנו כוח ותהיה לנו תעודת זהות ונהיה יהודים.

אפילו אצלו עניין החזרה להיסטוריה של העם היהודי היתה חשובה מחזרה למדינת היהודים. אנחנו יודעים שבמידה מסוימת היה הרצל גם מוכן להתפשר מבחינת המקום הגיאוגרפי שלנו.

היו כאלה שאמרו: הבעיה אינה בכך שהעם היהודי שונה מעמים אחרים, אלא שיש שאלה אחרת. העולם בנוי לא-נכון; לא אנחנו בנויים לא-נכון. וזו היתה התשובה הקומוניסטית ובמידה מסוימת התשובה הסוציאליסטית – לא לשנות את העם היהודי, אלא לשנות את העולם. לעשות עולם בלי עמים, לעשות עולם בלי דתות, לעשות עולם בלי מעמדות, לעשות עולם בלי הבדלים.

אני חייב להגיד שוב בצער ניכר, שהמפלגה הקומוניסטית והרעיון הקומוניסטי הם במידה רבה מאוד מעשי ידי יהודים. האידיאולוגים הגדולים, המנהיגים הגדולים היו יהודים, וזו היתה בריחה מגורלו של העם היהודי; לעשות מדינה בזבוז'ניקית, כפי שקראו לזה, מדינה ללא אלוהים, מדינה ללא מעמדות, מדינה ללא תעודת זהות לאומית, ואז נצליח.

הקרב האידיאולוגי הגדול היה בעצם בין הציונות לבין הקומוניזם, בין אימפריה אדירה, ענקית, שהיה לה הכול, לבין חזון יהודי מצומק מספרית, עד כמה שלא היה מנהיג מבחינת החזון, וההתמודדות הזו בעצם הסתיימה עם קריסתו של הקומוניזם.

בשני המקרים אנחנו שילמנו: פעם לאנטישמים בהשמדה פיזית, ופעם לקומוניסטים בהתבוללות אידיאולוגית. בשני המקרים הפסדנו, והקרב הזה התנהל במלוא המרץ.

הציונות, אדוני היושב-ראש, הבה נאמר את האמת, היתה מיעוט מבוטל בעם. עד שאנחנו באים בטענות לכל העולם, בואו פעם אחת נתרגל לבוא בטענות גם אל עצמנו. לא כל העולם אשם במה שקרה לנו. גם אנחנו אשמים במידה רבה מאוד במה שחסר לנו, במה שאין לנו. צריך לעשות חשבון נפש לא במתכונות הרגילות אלא במתכונות האמיתיות של החיים עצמם.

עד היום הזה עדיין יש אשליות יהודיות. לא כולם באו לארץ. גם היום, אחרי ההצלחה המסחררת של מדינת ישראל, חיים במדינה היהודית בסך הכול 30% מהעם היהודי. זה אחרי שהפסדנו שלישי מעמנו בשואה. אחרת היינו היום עם בן 30 מיליון אנשים. אחרי כל מה שקרה לנו, עדיין נשארונו מיעוט בעמנו.

זה נמשך עד הקמת המדינה. עם הקמת המדינה החל הפרק השני של הציונות. אגב, זה לא חשוב אם הנוער יודע מה זה ציונות או לא יודע מה זה ציונות. ציונות זה כותרת. מה זה חשוב מה השם? אנחנו מדברים על התכנים. ציונות זה חזון. יודעים את השם, לא יודעים את השם. היא מפכה בכל כוחה, היא זורמת בכל עורק של נער יהודי בעולם, של נער יהודי במדינת ישראל.

הקמת המדינה הסתמכה, לפי דעתי, על שלושה דברים, שהם בלתי נפרדים.

ראשית, חזרה לארץ. אין ספק שיש זכות קדושה שלנו על הארץ, אם כי לארץ הזאת אין גבולות קדושים. זאת ארץ קדושה, אין לה גבולות קדושים.

הדבר השני: חזרה ללשון העברית. בלי זה, לפי דעתי, החזון הציוני לא היה מתגשם, מפני שהשפה נשאה את עמנו. לשון הקודש, כמו שהארץ היתה ארץ של קודש, ובעצם אנחנו היום המדינה היחידה בעולם שבניה מדברים בשפת אבותיה, שהילדים שלנו צוחקים בלשון הנביאים ומשתעשעים בלשון הנביאים. המצרים אינם מדברים מצרית, הסורים אינם מדברים אשורית, האיטלקים אינם מדברים רומית והיוונים אינם מדברים יוונית עתיקה אלא יוונית שהשתנתה עם הזמן.

הדבר השלישי היה חזרה למקור. אני יודע שמחלקים את הציונות לציונות חילונית ולציונות דתית. אני יודע כחילוני שבשבילי ציונות זה חזרה לתנ"ך. אנחנו לא עם בלי ספר. אנחנו לא עם תועה בשדות זרים ומחפש לעצמו אופנה אידיאולוגית. תנועת העבודה רואה בעמוס ובישעיהו את שני המבשרים האידיאולוגיים הגדולים – עמוס, שדיבר נגד העשירים החיים על הרי השומרון, אוכלים ממרבק הבשר ושותים מגביע היין ולא אכפת להם גורלם של העניים; וישעיהו, אדוני ראש הממשלה, שניבא מה שאתה קורא קץ ההיסטוריה.

יש להבחין בין קץ ההיסטוריה לבין קץ המלחמה. אין שום נבואה, אין שום ודאות, שההיסטוריה נידונה להיות זהה עם מלחמות. אין דבר כזה. אחר כך אני אסביר גם מדוע העניין הזה משתנה. היסטוריה זה תולדות של עם, לא תולדות של שפיכות דמים.

קריאה:

בתנ"ך יש עוד ציוויים.

שמעון פרס (העבודה):

בסדר.

משה פלד (הליכוד-גשר-צומת):

— — —

דליה איציק (העבודה):

— — —

שמעון פרס (העבודה):

אני בחרתי בציוניים האלה, אחרים בחרו בציוניים אחרים.

היו"ר ד' תיכון:

עד כאן, חבר הכנסת פלד.

שמעון פרס (העבודה):

אבל אין תנ"ך בלי עשרות הדיברות. אין תנ"ך בלי "לא תרצח" ו"לא תענה ברעך עד שקר". אין דבר כזה. התנ"ך בלי עשרות הדיברות הוא בלי הנשמה שלו. התנ"ך בנוי על טמפרמנט מוסרי ממדרגה ראשונה.

רצינו, בעצם הציונות רצתה, שני דברים.

ראש הממשלה ב' נתניהו:

ידידי שמעון, לאחר שיחה עם שר האוצר הגענו למסקנה, שמבחינתנו כל נביאי ישראל — — —

שמעון פרס (העבודה):

לפי מצב התקציב אפשר להכליל את כל הנביאים בכל מה שדרוש. אין שום בעיה של תקציב לגבי הנביאים.

יוסי שריד (מרצ):

לפי המצב המדיני יכול להיות שירמיהו הכי רלבנטי.

שמעון פרס (העבודה):

לפי הסדר, ירמיהו קדם לישעיהו. אין שום ספק בזה.

ראש הממשלה ב' נתניהו:

שמעון פרס (העבודה):

לכל שעה יש ירמיהו. אני לא רוצה להיכנס לוויכוח הזה.

משה פלד (הליכוד-גשר-צומת):

היו"ר ד' תיכון:

חבר הכנסת פלד, בכל זאת מדברים כאן.

משה פלד (הליכוד-גשר-צומת):

דליה איציק (העבודה):

הרי אשתך בבית חושבת בדיוק כמוני.

היו"ר ד' תיכון:

חברת הכנסת דליה איציק, אני מבקש.

שמעון פרס (העבודה):

רצינו להילחם בגולה ובגלותיות. באנו לארץ מפני שזאת ארץ שיש לנו זכות היסטורית עליה, לא מפני שיש לה דווקא נוף מושך. באנו להילחם בה בשממה. אבל בעצם כשבאנו לארץ נאלצנו להיאבק בדבר שלא שיערנו אותו, וזה האיבה הערבית. במקום להילחם רק בגלותיות או בגולה, במקום להילחם רק בשממה ובמדבר, מצאנו את עצמנו במלחמה עוד בטרם היתה לנו מדינה, במלחמה עוד בטרם היה לנו צבא. בעצם, צה"ל היה הארגון הציוני הראשון האמיתי – ממלכתי באופיו, חלוצי בתוכנו, בלתי צפוי בהישגיו.

אנחנו באנו לארץ לא מפני שהגויים רצו שנבוא לארץ. בכלל, לא חיפשנו הכרה של הגויים. כל הרעיון של הציונות הוא הסתמכות על עצמנו בכל המובנים: מלחמה ללא צבאות זרים, חקלאות ללא חקלאים זרים, שלום ללא מתווכים זרים. אנחנו בעצמנו יכולים לעשות את מלאכתנו. כך עשינו. אנחנו היחידים שלא ביקשו שחיילים של עם אחר יבואו להגן על חייהם. אנחנו הלכנו לעבודה עברית מפני שלא רצינו שהערבים יעשו את עבודת הכפיים בשבילנו. אנחנו הלכנו לעיבוד הקרקע, לעבודת האדמה, מפני שטריטוריה בלי מחרשה אין לה תוכן. הציונות לא היתה נראית כפי שהיא ללא המושבות, ללא הקיבוצים, ללא המושבים. הם הניחו יסודות אדירים, אידיאולוגיים וממשיים, למה שנקרא החלום של הרצל.

אני גם רוצה להוסיף ולומר – שלושה אנשים שבלטו בציונות, לפי דעתי, הם: תיאודור הרצל, עם חזון אדיר, לא כל כך חשובים הפרטים. הוא טעה בהרבה מאוד פרטים. אבל בעיקר הוא הלהיב את העם היהודי. ה-5% האלה שיש לנו באו ממנו. אילו היה כל העולם מחליט על הציונות אבל היהודים לא היו באים, מה זה היה חשוב? ומשבאו רק 5% מן היהודים, מה זה חשוב שכל העולם מכיר בנו? היה חיים ויצמן, ששאל "העם היהודי אייכה?" – הוא חיפש את העם היהודי וחיפש תמיכה לציונות עצמה. והיה דוד בן-גוריון, שברצון נחוש ובהרבה מאוד מקרים כאדם בודד רצה לתרגם ותרגם את הציונות לריבונות ממלכתית.

בן-גוריון נאלץ להתווכח בחוץ, נאלץ להתווכח בפנים, גם עם יהודים. הזמן מול אשליית השטחים. חוסר הזמן של העם היהודי. הוא לא קיבל אף פעם שיש ארץ-ישראל שלמה מפני שהיא לא היתה שלמה. בהתחלה נלקח מאתנו עבר-הירדן, וההתיישבות הערבית היתה בעזה, בשכם ובמקומות אחרים. והיו כאלה שאמרו: אסור לוותר על השטח. והוא אמר: אסור לוותר על הזמן. אילולא הכריז בן-גוריון על הקמת המדינה ב-1948, אני לא יודע אם היינו מביאים לכאן את מאות אלפי הפליטים שנותרו מהשואה הנאצית, ואחר כך את מיליוני היהודים מרחבי העולם.

יוסי שריד (מרצ):

"העם היהודי אייכה?", לא אמר ויצמן.

שמעון פרס (העבודה):

אלא מי?

יוסי שריד (מרצ):

— — —

שמעון פרס (העבודה):

יכול להיות שטעיתי. אני יודע שאת השאלה הזאת שאל ויצמן גם בקונגרס ב-1946, בקונגרס הציוני הי"ג.

מי זה היה?

קריאה:

ויצמן.

שמעון פרס (העבודה):

ובכן, יוסי, לפני שאתה מתקן לי שגיאה, אל תעשה שגיאה בעצמך. מתוך כבוד אני אומר לך. אומנם אני מצטט את זה מהראש, אבל זה היה ויצמן. "העם היהודי אייכה?" – היתה שאלה שוויצמן שאל גם בקונגרס בבזל ב-1946. אבל אני מצטט בעל-פה, ולפעמים אפשר לטעות.

המדינה היהודית היא הצלחה חסרת תקדים. לא אירע אף פעם בהיסטוריה שעם שעזב את ארצו, גלה מארצו, התאסף מחדש אחרי אלפיים שנה. אין דבר כזה. אין. לא היה דבר כזה שעם שזנח את שפתו חזר ועשה אותה לשפת יום-יום. מה שאנחנו הקימונו מבחינה צבאית, מבחינה חקלאית, מבחינה התיישבותית, מבחינה תעשייתית, מכל הבחינות – ישראל הופיעה כאנטיתזה לנורמות שבהיסטוריה. אנחנו חריג, אנחנו לא נורמה מבחינת ההישגים שלנו, ועמים רבים באים ללמוד אצלנו.

אנחנו כבשנו את הארץ במחרשות, לא רק הגינונו עליה בחניתות. אנחנו התחלנו בעבודה עצמית, ולא בקושאנים על טריטוריה. והיום ישראל, בהרבה מאוד מובנים, היא דוגמה לדבר אחד – ליצירת תקווה והוכחה לעולם, שמעבר לנורמות יש אמונה. אנחנו באמת יכולנו להגיד: אתה בחרתנו לסבל ולאמונה. לא היה עוד עם ידוע סבל כמונו, לא היה עם יודע אמונה כמונו.

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, אנחנו מתחילים עכשיו את התקופה השלישית. אי-אפשר לנוח על זרי הדפנה של העבר, שוב עומדות בפנינו בעיות קיומיות אמיתיות. היום בעיית תעודת הזהות של העם היהודי אינה פחות חשובה מתעודת הריבונות של מדינת ישראל, מפני שאנחנו נכנסים לעידן שבו המדע והטכנולוגיה שינו סדרי עולם.

אדוני ראש הממשלה, זו אחת הסיבות לכך שיש קץ למלחמות, מפני שמקור העושר היום אינו אדמה, מקור העושר אינו מחצבה, מקור העושר היום הוא מדע וטכנולוגיה, ולמדע ולטכנולוגיה אין גבולות. הגבולות נשרו מן העולם ובמקומם באו אנטנות, שהתגברו על כל החלוקות, על מסך הברזל ועל מסך המשי ועל הקושאנים הכתובים. האינפורמציה עוברת ממקום למקום בלי לבקש רשות; המדע יכול לעבור ממקום למקום בלי לבקש ויזה, והטכנולוגיה אינה משלמת מכס. אנחנו חיים בעולם שאין בו מקום להסתתר, שכולם רואים את כולם, שכולם מתחרים בכולם. אין מקום לגטו, אין מקום לעם לבדד ישכון, לא מבחינה כלכלית ולא מבחינה ביטחונית.

העולם משתנה או על-ידי הכלכלה או על-ידי האסטרטגיה או על-ידי שתיהן, וגם לכלכלה וגם זה ביטול הגבולות. MARKET לאסטרטגיה אין עוד גבולות. טילים אינם מכירים בגבולות.

אני רוצה להגיד דבר בעניין המזרח התיכון. יש אנשים, גם בעניין זה אני חולק על ראש הממשלה, שדנים על המזרח התיכון לפי מה שהיה. מישור צריך להתחיל לחשוב על מה שיהיה. אני אומר שיהיה מזרח תיכון חדש באחת משתי הבחירות – או בנשק או במשק. או שזה יהיה מזרח תיכון זרוע טילים ונשק לא קונבנציונלי ופונדמנטליזם שלא ידענו כמוהו – הם לא צריכים רשות מאתנו; יהיה מזרח תיכון שלילי אבל חדש, או מזרח תיכון חיובי שגם הוא חדש. בעצם זו התחרות. על זה אנחנו נאבקים. זו הציונות החדשה – איך להביא, כפי שאנחנו הבאנו ניצחונות במלחמה, איך להביא הישגים בשלום. איך לעבור מהישגים צבאיים להישגים מדיניים. שום דבר לא אבוד.

המדע יוצר אפשרויות חדשות וסכנות חדשות, ואנחנו עדיין נשארים עם בעיית הבדידות מבחינת הזהות היהודית. אנחנו העם היחיד בעולם, בן-גוריון תמיד היה אומר את זה, שאין לו אח לשפה, שאין לו אחות לאמונה, לדת, אין לו שכנים להיסטוריה. עם לבד, אין עוד עם כזה בעולם פרט לנו. כעם יש לנו בעיה שאנחנו בודדים, כאנשים יש לנו בעיה שהיהודים הם בסך הכול יצורים אוניברסליים יותר מכל אחד אחר. כלאום אנחנו בן יחיד, כבני אדם אנחנו עדיין אדם נודד ממקום למקום.

הבעיה המרכזית שעומדת בפנינו היא לא רק איך להתגונן מפני השכנים, אלא איך להציל את הדור הצעיר שיישאר יהודי, שיישאר ציוני. מי שחושב שרק על-ידי זה שילמדו אותו עברית, אני לא יודע אם ילמד עברית, הוא יישאר ציוני – לא. אפילו אם נהיה מדינה שיש בה חינוך גבוה, אם זו לא תהיה מדינה מחנכת – לא יהיה חינוך יהודי. חינוך זה לא שינון, חינוך זו דוגמה.

אני חוזר ואומר, ארבע השנים האחרונות הוכיחו לכל יהודי ולכל ישראלי עד כמה אפשר להתגאות במדינת היהודים. עשינו שלום לא מתוך שיקול אסטרטגי, עשינו שלום מתוך הכרעה ערכית ומוסרית, מפני שהציונות היא תנועה מוסרית. היא לא עוד תנועה של גריבלדי – לרכוב על סוסים ולאחד את הארץ. הציונות היא חזרה למקורות ההיסטוריים והמוסריים האמיתיים של העם היהודי.

אנחנו חייבים להיות מדינה אטרקטיבית. איש לא יכול לכפות על הדור הצעיר לחיות במקום מסוים, אבל כולנו יכולים ליצור כוח מושך ליהודים הצעירים, שירצו לבוא הנה, שירצו לחיות כאן. לפי דעתי, הדבר ניתן להיעשות רק בדרך אחת, רק על-ידי צירוף המורשת המוסרית של עמנו עם האפשרויות המדעיות של תקופתנו. צירוף של מוסר ומדע – רק הוא יביא לכך.

אני שומע הרבה דברים על אחדות העם, אומרים: בואו נתאחד. איך נתאחד? יש חלק בעם שאומרים: נתאחד על סמך העבר. חלק בעם אומרים: נתאחד על סמך העתיד. אלה שאומרים להתאחד על סמך העבר, לחזור למסורת שלנו, אין להם תשובה על השאלה, איך יתקיים העם היהודי בתקופה של סכנה גרעינית, מפני שבעבר לא היתה סכנה גרעינית. אי-אפשר להתאחד רק על העבר, אבל אסור להתאחד רק על העתיד, כי אז נהיה חסרי זהות וחסרי חוליות. אפשר לאחד את העם רק על סמך כיבוד העבר, מורשת העבר מצד אחד והתייחסות לאפשרויות ולסכנות של העתיד מן הצד השני. מי שנוטל מאתנו את העבר, נוטל את נשמת העם. מי שנוטל מאתנו את העתיד, מסכן את המשך קיומו של העם.

ועל כן, לפי דעתי, בפרק השלישי, על סף המאה ה-21, ישראל חייבת להיות מדינה ערכית ומוסרית ואידיאולוגית ומדעית – הכול ביחד. אנחנו הוכחנו, שאנחנו יכולים להוציא לחם מן הראש, לא רק לחם מן האדמה. האפשרויות האלה הן בלתי מוגבלות. אנחנו יכולים להגן על עצמנו לא רק בכוח הזרוע אלא גם בכוח המחשבה, בכוח המדע הביטחוני. על כן אני אומר שוב, לא מה יגיד העולם ולא אם נקבל רשיון כזה או אחר, ולא אם נהיה שבעי רצון מהעולם; לא נהיה שבעי רצון מהעולם. הבעיה היא גם היום הסתמכות על עצמנו, על מורשתנו המוסרית, על יכולתנו המדעית, על האמונה שהיהדות איננה אמונה המעדיפה יופי או כוח או נוחות, או כפי שאתה אמרת – שנעים לחיות פה או לא. היהדות היא בראש וראשונה העדפה מוסרית על פני כל הקסמים האחרים שיש בחיי אדם ובחיי עם. ועל כן גם אין היסטוריה פסימית יותר מזו של העם היהודי.

אנחנו עם למוד סבל, מוכה ומושפל, אבל אין אמונה אופטימית יותר מאמונתו של העם היהודי. מתוך הסבל הגדול הזה תמיד האמנו שיכול להיות קץ למלחמות וקץ לרוע, ושיכול להיות אדם אחר, ויכול להיות עם אחר, ויכולה להיות סביבה אחרת.

אני מאמין שהציונות היתה הפתרון הנכון ביותר להיסטוריה היהודית. אני לא חושב שהציונות כבר הביאה אותנו לאחרית הימים. אני חושב שהיא עזרה לנו להתגבר על מאה נוראה במלוא מובן המלה. אני חושב שהיא מאפשרת לנו להילחם מול המאה הבאה. מה שדרוש עכשיו זה עוד הפעם סדר-יום יהודי אמיתי שיתייחס גם לעבר וגם ימצה את אפשרויות העתיד.

היו"ר ד' תיכון:

תודה לחבר הכנסת שמעון פרס.

חברי הכנסת, הודעה: היום נתלתה באגף החדש של הכנסת תמונת מחזור מקורית, כנראה יחידה שנותרה, של משתתפי הקונגרס הציוני הראשון בבזל בסוף אוגוסט 1897, מתנת משפחת מוהליבר מירושלים לכנסת.

רבתי חברי הכנסת, אנו יוצאים להפסקה של חמש דקות. תודה רבה.

(הישיבה נפסקה בשעה 17:02 ונתחדשה בשעה 17:07).

מסמכים שהונחו על שולחן הכנסת

היו"ר ח' דיין:

אני מחדש את ישיבת הכנסת, רבתי.

הודעה למזכיר הכנסת, בבקשה.

מזכיר הכנסת ש' יעקבסון:

ברשות היושב-ראש, הנני מתכבד להודיע כי הונחו היום על שולחן הכנסת –

לקריאה ראשונה, מטעם הממשלה: הצעת חוק התקציב לשנת הכספים 1997, התשנ"ז–1996.

לדיון מוקדם: הצעת חוק הסדרים לדחיית גיל היציאה לגמלאות, התשנ"ז–1996, מאת חבר הכנסת אברהם פורז; הצעת חוק להשוואת זכויות נשים וגברים בקופות גמל וקרנות פנסיה, התשנ"ז–1996, מאת חבר הכנסת אברהם פורז; הצעת חוק מס שבח מקרקעין (תיקון – הוצאות ערבות בנקאית), התשנ"ז–1996, מאת חבר הכנסת אברהם פורז; הצעת חוק לתיקון פקודת מס הכנסה (חישוב נפרד לבני זוג שמקור הכנסתם אחד), התשנ"ז–1996, מאת חבר הכנסת אברהם פורז; הצעת חוק התביעות של קורבנות השואה (הסדר הטיפול) (תיקון – מדינת ישראל כתובעת כספי פיקדונות שווייץ), התשנ"ז–1996, מאת חברת הכנסת נעמי בלומנטל; הצעת חוק רווחי הימורים והגרלות (הקצאה לקידום פעולות תרבות), התשנ"ז–1996, מאת חבר הכנסת אברהם הירשזון; הצעת חוק מס שבח מקרקעין (תיקון – ניכוי מס ערך מוסף), התשנ"ז–1996, מאת חבר הכנסת שמריהו בן-צור; הצעת חוק מס שבח מקרקעין (תיקון – ניכוי תשלומי מס רכוש), התשנ"ז–1996, מאת חבר הכנסת אברהם פורז; הצעת חוק מס שבח מקרקעין (תיקון – מסירת מידע לשמאי מקרקעין), התשנ"ז–1996, מאת חבר הכנסת אברהם פורז; הצעת חוק לתיקון פקודת מס הכנסה (ניכוי תרומות לארגוני זכויות האדם והאזרח), התשנ"ז–1996, מאת חבר הכנסת אמנון רובינשטיין; הצעת חוק יסודות התקציב (תיקון – חתימת הסכמי שכר על-ידי הממשלה), התשנ"ז–1996, מאת חבר הכנסת אברהם פורז; הצעת חוק לתיקון פקודת מס הכנסה (עסקת מקרקעין), התשנ"ז–1996, מאת חבר הכנסת אברהם יחזקאל; הצעת חוק המכר (תיקון – ניכוי מס הכנסה), התשנ"ז–1996, מאת חבר הכנסת אברהם יחזקאל; הצעת חוק שירות הקבע בצבא-הגנה לישראל (גמלאות) (תיקון – גיל היציאה לקצבה), התשנ"ז–1996, מאת חבר הכנסת אברהם פורז; הצעת חוק הסדרים במגזר החקלאי המשפחתי (תיקון – פיצול דירות מגורים), התשנ"ז–1996, מאת חבר הכנסת שלום שמחון; הצעת חוק לתיקון פקודת מס הכנסה (זכאות לנקודת זיכוי במשפחה חד-הורית), התשנ"ז–1996, מאת

חברי הכנסת א' הירשזון, ע' מאור וש' עמור; הצעת חוק המועצה לענף הלול (ייצור ושיווק) (תיקון – שיעור המס על ויתור על המכסה), התשנ"ז–1996, מאת חבר הכנסת שלום שמחון; הצעת חוק הגבלת הפרסומת למשקאות אלכוהוליים, התשנ"ז–1996, מאת חבר הכנסת חיים דיין; הצעת חוק הצטיידות בערכה רפואית, התשנ"ז–1996, מאת חבר הכנסת אברהם הירשזון; הצעת חוק הביטוח הלאומי (תיקון – השוואת תנאים עקב נישואין), התשנ"ז–1996, מאת חבר הכנסת שאול יהלום; הצעת חוק הרשויות המקומיות (בחירת ראש הרשות וסגניו וכהונתם) (תיקון – ראש הרשות במקום ראש רשות שחדל לכהן), התשנ"ז–1996, מאת חבר הכנסת זאב בויס; הצעת חוק יום שימור הדמוקרטיה (יום זיכרון), התשנ"ז–1996, מאת חבר הכנסת רענן כהן; הצעת חוק-יסוד: הכנסת (תיקון – הזכות לבחור ולהיבחר), מאת חבר הכנסת רענן כהן; הצעת חוק הבזק (תיקון – הנחת רשת כבלים בבית משותף), התשנ"ז–1996, מאת חבר הכנסת אברהם פורז; הצעת חוק רשות השידור (תיקון – הגבלת פרסומת ברדיו), התשנ"ז–1996, מאת חבר הכנסת אברהם פורז; הצעת חוק מס שבח מקרקעין (תיקון – אישור העברת בעלות במקרקעין), התשנ"ז–1996, מאת חבר הכנסת אברהם יחזקאל; הצעת חוק חניית רכב כבד, התשנ"ז–1996, מאת חבר הכנסת דוד ראם; הצעת חוק הערבות (תיקון – הצמדת סכום החיוב), התשנ"ז–1996, מאת חבר הכנסת אפי אושעיה; הצעת חוק משאל עם (הסכם שלום עם סוריה), התשנ"ז–1996, מאת חבר הכנסת ע' פרץ וקבוצת חברי הכנסת; הצעת חוק פיצויים לנפגעי תאונות דרכים (תיקון – הקלות בדמי ביטוח לרכב מסחרי המשמש להסעת נוסעים ללא שכר), התשנ"ז–1996, מאת חבר הכנסת משה גפני; הצעת חוק לתיקון פקודת העדה הדתית (המרה) (תיקון – הרחבת תחולה), התשנ"ז–1996, מאת חברי הכנסת מ' גפני ור' פנחסי.

כן אודיעכם, כי על-פי בקשת חבר הכנסת אבנר חי שאקי, יימחק שמו מהצעת חוק לשכת עורכי-הדין (תיקון בחירות), התשנ"ז–1996, אשר הונחה על שולחן הכנסת ביום א' בחשוון התשנ"ז, 14 באוקטובר 1996; ועל-פי בקשת חבר הכנסת אליעזר זנדברג יימחק שמו מהצעת חוק לתיקון פקודת התעבורה (איסור הרכבת נוסע על אופנוע), התשנ"ו–1996, אשר הונחה על שולחן הכנסת ביום כ"ד בתשרי התשנ"ז, 7 באוקטובר 1996.

וכן הונחה על שולחן הכנסת החלטת ועדת הכנסת בעניין נטילת החסינות של חבר הכנסת רפאל פנחסי. תודה רבה.

הודעת יושב-ראש ועדת הכנסת

היו"ר ח' דיין:

אני רוצה להזמין את ממלא-מקום יושב-ראש ועדת הכנסת, חבר הכנסת מיכאל איתן. בבקשה.

מיכאל איתן (בשם ועדת הכנסת):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, היום, ט"ו בחשוון התשנ"ז, 28 באוקטובר 1996, דנה ועדת הכנסת בבקשתו של היועץ המשפטי לממשלה ליטול את החסינות הנתונה לחבר הכנסת רפאל פנחסי לפי סעיף 4 לחוק חסינות חברי הכנסת, זכויותיהם וחובותיהם, התשי"א–1951, לגבי האשמות הכלולות בכתב האישום המצורף, שהונח על שולחן חברי הכנסת.

חבר הכנסת רפאל פנחסי הודיע בכתב ליושב-ראש הכנסת וליושב-ראש ועדת הכנסת, שהוא בעצם ממלא-מקומו של חבר הכנסת פנחסי, כי חבר הכנסת רפאל פנחסי הוא עצמו יושב-ראש של הוועדה – יושב-ראש זמני – ויש לו ממלא-מקום. הוא הודיע לממלא-מקום יושב-ראש ועדת הכנסת, שהוא מסכים לנטילת החסיונות.

אני מודיע בזאת, כי בהתאם להוראות סעיף 13(ז)(1) לחוק האמור, החליטה היום ועדת הכנסת פה-אחד ליטול את חסיונותו של חבר הכנסת רפאל פנחסי, כפי שביקש. תודה.

היו"ר ח' דיין:

תודה רבה. הכנסת רושמת לפניה את ההודעה.

הצעות לסדר

היו"ר ח' דיין:

אנחנו עוברים להצעה לסדר של חבר הכנסת וליד צאדק חאג'-יחיא. דקה מהמקום, בבקשה.

וליד צאדק חאג'-יחיא (מרצ):

אדוני היושב-ראש, מדינת ישראל והמזרח התיכון נמצאים היום בשלב קריטי, אם פנינו לשלום ואם ל אלימות שלא נדע ולא ידענו כמותה. בימים אלה, כמו בעבר, יוצאים המתנחלים הפורעים במגמה שתוביל אותנו להערכת האווירה ולחבלה חמורה בכל ההתקדמות שתהיה. ביומיים האחרונים נרצחו שני תושבים פלשתינים בידי מתנחלים, אחד בכפר חוסאן והשני ילד בן עשר. כדברי המשפחה, חבט המתנחל בילד עד שאיבד את הכרתו, והיום נפח את נשמתו.

אני סבור שזו מגמה ברורה להתסיס את האווירה הרגועה יחסית בשטחים. המגמה הזאת תלך ותגבר ככל שנמשכים הבריונות והרצח לשמו. רצח של בן-אדם – – –

מיכאל איתן (הליכוד-גשר-צומת):

אבל למה זרקו אבנים? אתה מתחיל לעצבן אותי.

וליד צאדק חאג'-יחיא (מרצ):

אדוני, חבר הכנסת איתן, הוא רדף אחריו מרחק-מה ותפס אותו. איך אתה מעז להגן על המתנחל הזה? בושה וחרפה שאתה מגן עליו.

מיכאל איתן (הליכוד-גשר-צומת):

אני לא מגן עליו, אני רק שואל, למה אתה לא מגנה את זריקת האבנים?

וליד צאדק חאג'-יחיא (מרצ):

ילד בן עשר, ואתה עוד מגן על – – –

היו"ר ח' דיין:

חבר הכנסת מיכאל איתן, זה דקה מהמקום.

מיכאל איתן (הליכוד-גשר-צומת):

למה אתה לא מגנה את זריקת האבנים?

וליד צאדק חאג'-יחיא (מרצ):

אני מגנה, אבל ההבדל הוא עצום. תתבייש באמת, מה עוד שאנחנו מדברים על ילד בן עשר.

אני פונה לשר הביטחון ולשר לביטחון פנים לרסן את הפורעים האלה, ויפה שעה אחת קודם.

היו"ר ח' דיין:

תודה רבה לחבר הכנסת וליד צאדק חאג'-יחיא. אני רוצה להזמין – דקה מהמקום – את חבר הכנסת נואף מסאלחה. בבקשה. לאחר מכן נעבור לשאלות בעל-פה.

נואף מסאלחה (העבודה):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, גם ממנחם בגין, זיכרוננו לברכה, שמעתי וגם במקורות נאמר: נקמת ילד קטן לא ברא השטן. ילד בן עשר – אני לא שופט, אני יודע שאדם הוא זכאי עד שיורשע, אבל קצין הביטחון בהדר-ביתר, שהוא מאפרת, רדף אחרי הילד.

חבר הכנסת מיכאל איתן, אנחנו נגד יידוי אבנים. אבל, אלוהים אדירים – אנחנו במדינת חוק. אחד שרוצח – הנה היום בית-המשפט המחוזי בנצרת, שלושה שופטים, שפטו רוצח שתפסו אותו באזור ג'נין שלוש שנים לאחר שרצח יהודי באזור נהלל. הוא רצח, לא תפסו אותו והרגו אותו; הוא נשפט היום בנצרת, והוא רצח יהודי. כאן זה ילד בן עשר שלא רצח יהודים, והאיש שותק.

דרך אגב, בפסק-הדין היום בנצרת – השב"כ הודה שטלטל את הרוצח הזה כדי לגבות הודאה, והשופטים לא התחשבו בזה. כאן האיש שותק. אז השב"כ שמטלטל והמשטרה לא יכולה לגבות ממנו עדות, אף שהוא אמר שהוא בעט בילד. אז נראה שהבעיטה היתה קטלנית, כי הוא נפל עם ראשו על סלע.

מיכאל איתן (הליכוד-גשר-צומת):

אתה יודע שבבית-החולים אמרו שלא נמצאו על הילד סימנים של חבלה.

עבד-אלוהב דראושה (מד"ע-רע"ם):

— — —

נואף מסאלחה (העבודה):

אבל הרי הוא הודה. תפסיקו, אני שמעתי גם מה שאומר השר קהלני – — —

מיכאל איתן (הליכוד-גשר-צומת):

זה בית-משפט פה עכשיו?

נואף מסאלחה (העבודה):

אני אמרתי שאני לא שופט; אתה לא שמעת אותי. אבל המשטרה צריכה לחקור. ראינו במקרה של
חברת הכנסת יעל דיין, ואני לא רוצה לעשות השוואות – שפך עליה מול הטלוויזיה מים רותחים –
–

מיכאל איתן (הליכוד-גשר-צומת):

מה זה קשור ליעל דיין?

נואף מסאלחה (העבודה):

אני מסביר לך – המשטרה לא תפסה אותו עד שעשיתם סקנדל כאן.

היו"ר ח' דיין:

חבר הכנסת מיכאל איתן, זמנו נגמר.

רענן כהן (העבודה):

חבר הכנסת מיכאל איתן, עזוב.

נואף מסאלחה (העבודה):

אנא, לא ייתכן שהילד הזה סתם נפל מהשמים ומת. אנחנו לא בית-משפט, אבל – שיעשו משפט
צדק, שיחקרו את האיש הזה. ילד, האם תפארת מדינת ישראל על ילד? תודה.

היו"ר ח' דיין:

תודה רבה.

עבד-אלוהב דראושה (מד"ע-רע"ם):

לא מפריע לחבר הכנסת מיכאל איתן – – –

מיכאל איתן (הליכוד-גשר-צומת):

לי מפריע שאתה לא אומר להורים שלהם לא לתת להם לזרוק אבנים.

עבד-אלוהב דראושה (מד"ע-רע"ם):

— — — היית מרעיש פה עולמות.

רענן כהן (העבודה):

חבר הכנסת מיכאל איתן, מה קרה לך? מה השפלות הזאת?

היו"ר ח' דיין:

חבר הכנסת דראושה. חבר הכנסת רענן כהן.

עבד-אלוהב דראושה (מד"ע-רע"ם):

אתה לא מתבייש?

מיכאל איתן (הליכוד-גשר-צומת):

— — —

היו"ר ח' דיין:

חבר הכנסת מיכאל איתן, בבקשה.

עבד-אלוהב דראושה (מד"ע-רע"ם):

— — —

הי"ר ח' דיין:

חבר הכנסת דראושה, אנחנו עוברים לנושא הבא.

נואף מסאלחה (העבודה):

ילד בן עשר.

עבד-אלוהב דראושה (מד"ע-רע"ם):

איזו ציונות זאת. זו ציונות – – –

הי"ר ח' דיין:

חבר הכנסת דראושה, אני קורא לך לסדר. אנחנו עוברים לנושא הבא – שאלות בעל-פה.

מיכאל איתן (הליכוד-גשר-צומת):

אתם דואגים לילדים? תדאגו שהם לא יזרקו אבנים. אתם שולחים אותם להילחם.

הי"ר ח' דיין:

חבר הכנסת מיכאל איתן.

עבד-אלוהב דראושה (מד"ע-רע"ם):

לא רק לילדים שלך – – – לא רק לילדים היהודים אני דואג – – –

מיכאל איתן (הליכוד-גשר-צומת):

למה אתה שולח אותם לזרוק אבנים – – –

היו"ר ח' דיין:

חבר הכנסת מיכאל איתן, אני קורא אותך לסדר.

מיכאל איתן (הליכוד-גשר-צומת):

— — — גיבור גדול.

רענן כהן (העבודה):

חבר הכנסת מיכאל איתן, מה קרה לך? תסביר לי.

עבד-אלוהב דראושה (מד"ע-רע"ם):

אתה גיבור על ילד.

היו"ר ח' דיין:

חבר הכנסת דראושה, אני קורא אותך לסדר בפעם הראשונה – תפסיק.

עבד-אלוהב דראושה (מד"ע-רע"ם):

לא קראת אותו, אדוני, פעם ראשונה.

מיכאל איתן (הליכוד-גשר-צומת):

אני קורא את עצמי.

היו"ר ח' דיין:

אם הוא ימשיך עם זה, אני אקרא גם אותו. אין אצלי איפה ואיפה כשאני מנהל את הישיבות בבית הזה.

עבד-אלמאלכ דהאמשה (מד"ע-רע"ם):

יש גבול – – –

הי"ר ח' דיין:

אני מבקש, חבר הכנסת דהאמשה, רוצים לעבור לנושא הבא.

שאלות בעל-פה

הי"ר ח' דיין:

אני רוצה להזמין את שר האוצר להשיב על שאלתא מס' 32 של חבר הכנסת רענן כהן. חבר הכנסת רענן כהן, בבקשה. ישיב על השאלתא שר האוצר.

חוק חיילים משוחררים

רענן כהן (העבודה):

אדוני היושב-ראש, כבוד שר האוצר, קודם כול אני רוצה לברך אותך ולהודות לך, ואני רוצה להודיע לך שחלק מהקמפיין – זה לא קשור לשאלתא – הוא שהיום אנחנו מגישים בג"ץ שלא לקיים דיון על תקציב המדינה, משום שבחוק ההסדרים מופיע נושא חוק חיילים משוחררים. מאחר שבחוק שלנו יש כל מיני דעות לגבי יועצים, אם רוצים להגיש משהו נגד חוק חיילים משוחררים – צריכה להיות חקיקה ישירה.

הואיל ואתה הלכת בעניין חוק החיילים המשוחררים בצורה חיובית מאוד – אותן גזירות שהממשלה הודיעה עליהן, בחלקן הגדול אכן בטלות – אני אשאל את השאלתא, ובחלק השני אני אשאל שאלה נוספת – מה קורה עם החוק בפועל?

היות שאני רוצה למלא אחר התקנון אני חייב להיות נאמן למקור:

ב-15 באוקטובר 1996 הודעת במליאת הכנסת, במסגרת הצעה לסדר-היום בנושא: הפגיעה בחוק חיילים משוחררים, כי הקיצוץ בתקציב החוק נעשה במסגרת הוצאות משרד הביטחון.

רצוני לשאול:

1. כיצד יכול משרד הביטחון להחליט על קיצוץ בתקציב שאינו שלו, והאם משרד האוצר לא היה ער לכך? כתוב בחוק, באופן ברור, שהתקציב לא שייך למשרד הביטחון.

2. האם הורית על ביטולה של החלטת משרד הביטחון שאינה תואמת לחוק?

3. מה ייעשה – הכוונה לשר האוצר – למניעת פגיעה בחוק החיילים המשוחררים? בינתיים עשית כמה דברים; זה עוד לא מושלם, אבל זה לחלק השני.

היו"ר ח' דיין:

תודה רבה לחבר הכנסת רענן כהן. בבקשה.

שר האוצר ד' מרידור:

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, חבר הכנסת כהן, להלן תשובותי –

1. בחוק חיילים משוחררים נקבע, כי כל פעולות הקרן תבוצענה במסגרת משרדו של שר הביטחון. לפיכך זכותו של שר הביטחון להציע שינויים בחוק.

2. לא הוריתי; בסמכותה של הממשלה לקבל החלטה על שינויים בחוק חיילים משוחררים. לאחר שהממשלה קיבלה החלטה בנושא, ההפחתה היא חלק מהקיצוץ הכולל בתקציב המדינה.

3. במסגרת חוק ההסדרים שהוגש השבוע לכנסת אין כל פגיעה בהיקף הסכומים העומדים כיום לרשות החיילים, אם כי הוחלט לעדכן את חוק חיילים משוחררים כלהלן: א. חייל משוחרר לא יוכל לממש את כספי קרן הפיקדון עבור שכר דירה. המטרות האחרות נותרו; ב. בתום תקופה של חמש שנים תועבר יתרת הכסף שהחייל לא הספיק לממש ישירות לחייל, בניגוד למצב היום, שבו חייל שלא ניצל את כספו הפסיד את זכאותו. כאן חל שיפור משמעותי בזכויותיו של החייל המשוחרר; ג. סכום הצבירה החודשית בקרן הפיקדון יישאר בסכומים העומדים לרשות החיילים היום.

היו"ר ח' דיין:

תודה רבה. שאלה נוספת, בבקשה.

רענן כהן (העבודה):

אני מודה על התשובות של שר האוצר, אבל אני חייב לומר את העובדות כפי שהן בחוק ההסדרים. אדוני שר האוצר, בחוק ההסדרים אתה מבטל, בעצם, מחוק חיללים משוחררים, 120 מיליון שקל בפועל, שעל-פי החוק – ונכון שאומרים משפט אחד, שסעיף 9 יימחק, אבל אף אחד לא מבין מה פירוש המלים סעיף 9 יימחק, והסיפא אומר שמ-1 בינואר 1997 צריך להיות עדכון על-פי הפרשה שהיתה בין האוצר לביני בזמן חקיקת החוק, ולפיו הם צריכים לקבל 50 שקל. ביטול הסכום הזה פירושו 120 מיליון שקל; זה דבר אחד.

דבר שני, אני מסכים עם עניין ביטול שכר הדירה. תמיד הבעתי את הסכמתי בעניין. האוצר חוסך, בעצם, בתזרים המזומנים 250 מיליון שקל לשנה, בין 200 ל-250 מיליון שקל.

עניי לא צרה בכך שיש חיסכון כזה, ואני בעד החיסכון הזה; אבל אני מבקש ש-120 מיליון השקל שאתה מנסה לגזול מחוק חיללים משוחררים – אני מוכן לעשות את השינויים האלה, ואני אומר לך זאת באופן ברור, בתנאי שבמסגרת התקציב של חוק חיללים משוחררים הסכום הזה לא ייפגע והוא יעבור לכל החיללים המשרתים ביחידות הקרביות.

מובן שנפעל, נערוך בעניין זה קמפיין, כל המאבק הדרוש; נדמה לי שגם אתה רוצה לחזק את החיללים הקרביים – הנה, כאן יש לנו דבר משותף. אולי נוכל להגיע להבנה, להביא את 120 מיליון השקל שאתה מוריד מחוק חיללים משוחררים במסגרת הזאת ולהעביר אותם לאותן יחידות קרביות שהן בעצם הגוף החשוב ביותר של מדינת ישראל – הביטחון שלנו; ויש לנו חובה מוסרית כלפי החיללים הקרביים.

היו"ר ח' דיין:

תודה רבה לחבר הכנסת רענן כהן.

אנחנו עוברים לנושא הבא – – –

רענן כהן (העבודה):

השר צריך להשיב.

היו"ר ח' דיין:

תשובת השר, בבקשה. סליחה; חשבתי שנתת הרצאה ולא צריך לקבל תשובה. אתה בדרך כלל גם נותן את התשובות.

שר האוצר ד' מרידור:

אדוני היושב-ראש, חבר הכנסת כהן, שמענו את הדברים שאמר הרמטכ"ל אתמול: חיילי צה"ל הם חומת המגן של מדינה הזאת. כולנו או רובנו חיילים או היינו חיילים, גם ילדינו חיילים או יהיו חיילים. חובתנו של העם הזה לדאוג לחייליו צריכה להיות מעבר לכל מחלוקת מפלגתית.

נכון שבכל עניין יקר וקדוש ככל שיהיה יש, לפעמים, שאלות כספיות. כיוון שאנחנו דואגים גם לחיילים אבל גם לנכים ולמסכנים ולעניים ולחינוך ולטכנולוגיה ולפיתוח – אנחנו צריכים להקצות תקציבים שיספיקו לכולם. על רקע זה באו ההצעות השונות בקשר לחוק חיילים משוחררים.

כפי שציין השואל, חבר הכנסת כהן, אנחנו הגשנו הצעה טובה, אם מותר לי לומר, במסגרת חוק ההסדרים. אשר לשאלות היסודיות יותר לגבי החוק הזה – נדון בהמשך. בינתיים נדמה לי, שאפשר להתאחד לא רק סביב הצעת החוק שהוגשה, שרק משפרת את המצב לעומת מה שהיה קודם – למשל, שחייל זכאי לסכום גם אם לא הוציא אותו למטרות המיועדות, וזה שיפור גדול, גדול מאוד – אלא ניתן להתאחד מאחורי חיילי צה"ל בהגנים עלינו, על חיינו ועל המדינה הזאת.

היו"ר ח' דיין:

תודה רבה לאדוני השר.

הצעה לסדר-היום

ה"אורינט האוס" כמשל

היו"ר ח' דיין:

אנחנו עוברים להצעה לסדר-היום מס' 508, בנושא: ה"אורינט האוס" כמשל; הצעתו של חבר הכנסת משה שחל. בבקשה.

רחבעם זאבי (מולדת):

מי השר המשיב?

היו"ר ח' דיין:

השר המשיב הוא השר לביטחון פנים, קהלני, והוא ישיב ביום רביעי. יש כאן הודעה ממנו – – –

רחבעם זאבי (מולדת):

מישהו – – –

יונה יהב (העבודה):

דרך אגב, חבר הכנסת משה שחל יכול להשיב – – –

היו"ר ח' דיין:

אני יודע שהוא גם יכול להשיב.

רחבעם זאבי (מולדת):

אני חושב שזה לא תקין – – –

היו"ר ח' דיין:

גם אני חושב שזה לא תקין. זאת ההודעה שקיבלתי. אני מצטער, אינני יכול לעצור את הדיון.

משה שחל (העבודה):

חבר הכנסת רחבעם זאבי, ביום רביעי לפני שבוע אמרו לי לדחות את העלאת ההצעה להיום, והסכמתי. אמרו לי אז שהשר צחי הנגבי ישיב – וגם אז הסכמתי. היום אמרו לי שהשר המשיב הוא השר לביטחון פנים, שמפאת עיסוקיו לא יכול להשיב היום – האם אני מוכן לדחות ליום רביעי? אמרתי: לא, תודה.

היו"ר ח' דיין:

ברשותך, חבר הכנסת משה שחל – – –

משה שחל (העבודה):

תקנון הכנסת אומר, שהממשלה רשאית להשיב, היא לא חייבת. אומר לך דבר נוסף: האמת היא שלא כל כך מעניינת אותי תשובת הממשלה. אני לא מצפה ממנה למשהו שישנה בהרבה את הדברים שאני רוצה לומר. לכן אני מעלה את הצעתי. אם הממשלה תרצה להשיב ביום רביעי – היא תשיב.

מיכאל איתן (הליכוד-גשר-צומת):

— — —

היו"ר ח' דיין:

ברשותך, חבר הכנסת מיכאל איתן, אני מבקש להודיע לאחד השרים התורנים שיבוא ויכנס לדיון. בבקשה.

מיכאל איתן (הליכוד-גשר-צומת):

אדוני היושב-ראש – – –

משה שחל (העבודה):

אני לא מרשה שאלה.

היו"ר ח' דיין:

חבר הכנסת מיכאל איתן, יש לו עשר הדקות שלו, לאחר שהוא יסיים אותן – בשמחה רבה.

מיכאל איתן (הליכוד-גשר-צומת):

אדוני היושב-ראש – – –

היו"ר ח' דיין:

אני מצטער, לא באמצע הדיון.

משה שחל (העבודה):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה – – –

מיכאל איתן (הליכוד-גשר-צומת):

לא ייתכן שלא ישבו פה שרים מהממשלה.

היו"ר ח' דיין:

הודעתי שיקראו לשר מהממשלה – – –

מיכאל איתן (הליכוד-גשר-צומת):

– – –

משה שחל (העבודה):

אדוני היושב-ראש – – –

היו"ר ח' דיין:

אני לא אעצור את הדיון. הודעתי שיעלה לכאן שר, ואני חייב להתנהג בצורה אובייקטיבית. שר צריך להיות כאן, והוא ימשיך את הדיון בהתאם לתוכנית המקובלת. בבקשה.

משה שחל (העבודה):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה – – –

מיכאל איתן (הליכוד-גשר-צומת):

אם אתה תנקוט צעדים – הוא יגיע. אם אתה תשלים עם זה – אז זה יימשך – – –

היו"ר ח' דיין:

אני לא משלים עם זה; הודיעו, ואני מקווה שהוא יגיע. בבקשה.

משה שחל (העבודה):

עכשיו מותר לי, חבר הכנסת איתן?

מיכאל איתן (הליכוד-גשר-צומת):

מותר לך כל הזמן, אבל זה לא בסדר.

משה שחל (העבודה):

תודה. אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, בתחילת הדיון – מלה אחת לוויכוח שהיה לפני כן לגבי מקרה הרצח או המוות של הנער הערבי.

טלב אלסאנע (מד"ע-רע"ם):

הרצח.

משה שחל (העבודה):

אני רוצה לומר: אלה שלא זוכרים שילכו לספר השירים של אלתרמן. יש סיפור שריגש אותי, ומרגש אותי גם היום, על מקרה שקרה בלוד, שבו חיילים של הצבא דאז הרגו בשוגג או לא בשוגג סב ונכדו ערבים מהעיר לוד. נתן אלתרמן כתב שיר כואב מאוד, חזק מאוד, קשה מאוד. הוא העביר את השיר לבן-גוריון ושאל אותו אם העיתוי הוא עיתוי, כי פרסום השיר היה בעיצומה של מלחמת השחרור. בן-גוריון עשה יותר מזה, השיר הזה שוכפל – מי שזוכר את הימים ההם, השכפול לא היה קל – ב-30,000 עותקים, והוא הועבר לכל חיילי צה"ל.

לגבי הוויכוח שהתעורר כאן – ילד הוא ילד, לא חשוב מה העניין, ולא חשוב מה הסיבה. על זה לא צריך להיות ויכוח כלל. הגינוי על פגיעה בילד הוא עניין טוטלי, מוחלט, ללא כל ויכוח. לכן אני מציע גם לחבר הכנסת מיכאל איתן שילך לספרייה, ייקח את הספר של אלתרמן ויקרא אותו. תאמין לי – לא יזיק.

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה – – –

מיכאל איתן (הליכוד-גשר-צומת):

מי מגנה את אלה ששולחים את הילדים?

משה שחל (העבודה):

אני לא שואל שום שאלה. רצח של ילד איננו שייך לשום ויכוח.

מיכאל איתן (הליכוד-גשר-צומת):

מי שולח את הילד? הילד לא אשם. מי שולח את הילד? עכשיו אתה מגן עליו.

עבד-אלמאלכ דהאמשה (מד"ע-רע"ם):

— — —

עבד-אלוהב דראושה (מד"ע-רע"ם):

— — —

טלב אלסאנע (מד"ע-רע"ם):

— — —

היו"ר ח' דיין:

סליחה, חבר הכנסת דהאמשה, חבר הכנסת דראושה, חבר הכנסת טלב אלסאנע, אני לא אתן לכם להפוך את הבית הזה לקרקס.

טלב אלסאנע (מד"ע-רע"ם):

אם זה היה ילד יהודי – – –

היו"ר ח' דיין:

אני לא אתן לכם להפוך את הבית הזה לקרקס. שב. תן לו לסיים את דבריו. כל פעם צריך להיות ביניכם איזה ויכוח לא במקום. תכבדו את האנשים ותנו להם לסיים את דבריהם. אני פונה כאן לכולם.

עבד-אלמאלכ דהאמשה (מד"ע-רע"ם):

– – – אתה לא פונה אליו.

היו"ר ח' דיין:

חבר הכנסת מיכאל איתן, אתה הבא בתור בסדר הדיון. אנחנו נעבור לנושא הבא – דיון על נושא חברון. תוכל להשיב לשר. אני לא רוצה לקרוא כאן אנשים לסדר. אני מבקש להתאפק. הנושא הבא הוא הרבה יותר חם מהנושא הזה. תודה רבה.

משה שחל (העבודה):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, 136 ימים עברו, בסך הכול עברו 3,264 שעות – כארבעה חודשים שבהם מכהנת הממשלה הזאת בראשות ביבי נתניהו ומפלגות הימין. כל כך הרבה דברים התרחשו וכל כך הרבה דברים לא התרחשו. באסטרופיסיקה מדברים על זמן יחסי, או יחסיות הזמן. אנחנו צריכים להביט על הממשלה הזאת לא בממד הרגיל והטבעי של בני אדם תמימים ששומעים שפה ומלים, אלא במונחים של אסטרופיסיקה. בזמן הזה נצברו כל כך הרבה דברים, אבל הזמן שהוקצה לי קצר מלמנות את כל הטעויות, האשליות, השקרים, הכזבים, העמדת הפנים שהממשלה החדשה הזאת הצליחה לצבור בכל אחד מימי כהונתה.

אדוני היושב-ראש, אני אוהב להבין דברים. אני אוהב גם לעבור ולהתייחס לדברים ולדוברים ברצינות. ביקשתי להציע את ההצעה שהכותרת שלה: "ה'אוריינט האוס' כמשל", בגלל ההתייחסות הממשלה הזאת, בהיותה באופוזיציה, לפני ארבעה חודשים, התייחסות דובריה הראשיים, הדברים שאמרו על ה"אוריינט האוס" – ומה שקרה עם ההבטחות, עם היומרות, עם הדיבורים, עם ההתייחסויות; מה שקרה היום או לא קרה היום מצביע על אופיה של הממשלה, ומעל לכול – על אופיים של האנשים, על טבעם של האנשים, על אמינותם של האנשים, ובמיוחד ראש הממשלה.

ראיתי פה ראשי ממשלה מהמפלגה שלי וממפלגות אחרות. היו ויש להם דעות. דבר אחד אני יכול לומר גם כלפי היריבים הפוליטיים המובהקים: היתה להם ויש להם תכונה – אלה שבחיים – שאפיינה את כולם בלי יוצא מן הכלל: יושר אישי, אמינות שלא ידעה גבול. ראש ממשלה שנתפס באי-דיוק – אני זוכר לא אחד ולא שניים, גם ממפלגה זו וגם ממפלגה זו – עלה כאן אל הדוכן והתנצל, שחלילה לא יתברר שיש אולי איזה אי-דיוק בדבריו.

והנה הזדמן לי בימים אלה – ויש לנו זמן, אנחנו באופוזיציה – לעלעל בעיתונים. אומר לכם גם מה הסיבה: אני פשוט רוצה להבין מה הממשלה הזאת רוצה, מה הקו שלה, מה המדיניות שלה. האמינו לי, אינני יודע. אני אומר לכם, שני חברי הליכוד שיושבים כאן: אם מישהו מכם יקום ויאמר לי שהוא יודע, הוא לא אומר דבר אמת. אתם עצמכם לא יודעים; שרים בממשלה אינם יודעים.

לקחתי את ה"אוריינט האוס" כדוגמה ואמרתי לעצמי: בוא נראה, האם בכלל יש ערך למלה? יש לנו ערך. האם כשאני יושב באופוזיציה מותר לי הכול – לומר, להבטיח? לשם מה? – שולחן, כיסא? זה מתיר הכול? ה"אוריינט האוס" נגע לי, מפני שהוא היה בטיפולי כשר המשטרה. אני יודע באיזו מידה של רצינות התייחסו לנושא, ראש הממשלה לשעבר, 'צחק רבין', זיכרוננו לברכה, וכל אלה שהיו מסביב.

והנה כמה דברים שבדקתי ערב הבחירות, אבל בדקתי אותם גם אחרי הבחירות. ה"אוריינט האוס" היה לסמל, לעניין רציני הקשור לאחדותה של ירושלים, למעמדנו בירושלים, לכך שהממשלה הזאת, הגאה והחזקה, שיש בה ראש ממשלה שאיננו ממצמץ בעיניים ויעמוד על הכבוד, על הסדר ועל האחדות של ירושלים, ואנחנו לא עשינו זאת.

והנה אני רואה, כי בחודש מרס 1996 מגישים הצעת חוק בשם הליכוד – הצעת חוק שעברה בקריאה ראשונה בכנסת. היא הוגשה על-ידי חבר הכנסת מצא, יושב-ראש ועדת הפנים בזמנו. אגב, היא זכתה לרוב של 49 חברי כנסת מול 36. מה אמרה אותה הצעת חוק? היא אמרה בצורה ברורה וחד-משמעית, שעל-פי חוק ייסגר ה"אוריינט האוס". כל סיעת הליכוד הצביעה בעד, בלי יוצא מן הכלל – מזה ומזה, התקיפים והפחות תקיפים, והצביעו אתם חברי מפלגות אחרות. הוא אומר: הליכוד הנציח את מהלך ההצבעה באמצעות צוות וידיאו שנשכר לצורך תעמולת הבחירות של התנועה. בליכוד טענו כי חברי כנסת מהעבודה נעדרו מן האולם כדי שלא יופיעו בתעמולת הבחירות של הליכוד. שומו שמים. הנה חבר הכנסת מצא.

יהושע מצא (הליכוד-גשר-צומת):

שמעתיך והגעתי.

משה שחל (העבודה):

הוא העביר את החוק. מפלגה שמכבדת את עצמה, שקרה לה נס והיא זכתה בשלטון, וזה נושא מרכזי אצלה. חבר הכנסת מצא היה מזמין אותי כל יום שני ושלישי לוועדת הפנים לשאול שאלה ולחקור חקירה: מדוע לא סוגרים?

אני יכול להגיד לכם עוד דבר אחד. המנוח יצחק רבין נתן הסכמה להצעה של אהוד אולמרט. יום אחד בא ראש העיר, אחד מבכירי הליכוד, שהיה תוקפן, שנזן מאוד בלשונו, לשוננו יודעת להתגלגל בלי בעיה, כל חודש היה "פורום ירושלים" – שהייתי היושב-ראש שלו, וראש העיר הוא שותף פעיל וחשוב בו – עם כל הגורמים: ביטחון, שב"כ, צה"ל וכל מי שאתם רוצים.

עניין ה"אוריינט האוס" עלה, והוא בא ואמר שיש לו אפשרות לסגור את ה"אוריינט האוס" בהתבסס על כך שהחוקים העירוניים אינם מקוימים. אין היתר ואין רשיון עסקים ואין שום דבר.

היו"ר ח' דיין:

חבר הכנסת שחל, אני מבקש לסכם. אתן לך עוד חצי דקה, אבל אני מבקש לסיים עם זה.

משה שחל (העבודה):

קצת סבלנות.

רחבעם זאבי (מולדת):

היושב-ראש, אני מדדתי את זמן ההפרעות, יש לו עוד שתי דקות.

היו"ר ח' דיין:

אם אתה אומר, אין לי בעיה. בבקשה.

יהושע מצא (הליכוד-גשר-צומת):

— — —

משה שחל (העבודה):

אדוני היושב-ראש, יצחק רבין נתן את הסכמתו לאהוד אולמרט ואמר לו: תפעל. קיימנו ישיבות, וגם אני תמכתי בזה. היום אתם בשלטון, חבר הכנסת מצא. אתה לא צריך אותי. אתה לא צריך לבקש ממני ולא כלום. ואז אני רואה איך משתנה העמדה. ודרך אגב, זה מתועד. אני מוכן להציג לכם בזו אחר זו תעודות על מה שקרה.

ביבי נתניהו, האמץ והתקיף, יומיים אחרי הבחירות, ב-2 ביוני, קובע לאמור, שעל שני דברים תעמוד הממשלה שלו, וזאת עוד לפני שהרכיב את הממשלה: חברון וירושלים. והנה אני רואה שעובר זמן, ובאוגוסט 1996 כתוב בעיתון, שנתניהו נתן הוראה באמצעות מזכירו, לגבי דברים שנאמרו על-ידי אהוד אולמרט ואריק שרון, להפסיק לדבר על שני נושאים אלה. אני מציע שתסתכלו בעיתון "מעריב" מ-2 באוגוסט 1996.

רבותי, מנחם בגין אמר פעם דבר נכון. הוא אמר, שאפשר לסלוח הכול, אפשר להודות שטעית, אפשר להגיד שבחרת לא נכון, הכול. על דבר אחד אי-אפשר למחול ולסלוח, וזה כאשר מאבדים את הכבוד וכאשר לא יודעים מה המשמעות של האמת.

אדוני היושב-ראש, אותו דבר לגבי חברון. יש לי המסמך שעומדים לחתום עליו. אין הבדל בינו לבין מה שאנחנו סיכמנו. כל הבריבורים האלה הם דיבורי סרק שאין להם ערך. והרי אני יודע מה תגידו: עשינו שרירים, דיברנו. אין ולא כלום. תאמינו לי. המסמך שנתנו לי הוא מסמך שנעשה על-ידי אנשי המקצוע. אפשר לשים סעיף מול סעיף ולראות שאין הבדל. יש 11 סעיפים, וכשאני משווה אותם, אני יכול לומר: אין חדש; כמו בהסכם הקודם; נובע מהאחריות הביטחונית, זה העניין של "המרדף החם"; זהה להסדר – – –

יהושע מצא (הליכוד-גשר-צומת):

משה, זה נכון. סיבכתם אותנו – – –

משה שחל (העבודה):

לא סיבכנו, ואל תגיד זאת. יש 11 סעיפים, אין ביניהם שום הבדל, שום הבחנה.

אדוני היושב-ראש, אני רוצה להבין, ואני חושב שמצווה וחובה על כל אחד מאתנו להבין את הממשלה שלו, להבין את ראש הממשלה. לכן אני הגעתי למסקנה, שיש לנו ראש ממשלה שניסיונו היחיד הוא בנאמת. מעולם לא היה לו ניסיון בענייני מדינה. מלה, הבטחה ואמת אין הצד החזק שלו.

מיכאל איתן (הליכוד-גשר-צומת):

– – –

משה שחל (העבודה):

וצריך להגיד לו: לא הכול מלים, אדוני ראש הממשלה. אתה אומר שיש לנו דרך אחרת. אכן דרככם היא דרך של מלים. מבחינתך די לומר זאת, ולא צריך לעשות כלום. הססמה כי הכול דיבורים היא הססמה שמאפיינת את הממשלה הזאת. לי היה הכבוד להכיר ראשי ממשלה שאצלם מלה היתה מלה והבטחה היתה הבטחה.

אבל לממשלה הזאת יש גם ציון: מעט מעשים, וכשלים רבים. המלים זורמות, המעשים מגמגמים. לממשלה הזאת יש בעיה. מעבר לחילוקי הדעות, מעבר לזה שאיננו סומכים עליה, היא כבר הצליחה, בתוך ארבעה חודשים, לעורר מצב, שאם אתם תהיו כנים ואמיתיים עם עצמכם – תצטרכו להודות בזה. אני אומר לכם, שכל שיחת טלפון שניה שאני מקבל היא מאנשי ליכוד, חברים טובים, חברים שאינם פוליטיקאים, והם אומרים: מה עשינו? תאמינו לי.

אני אומר לכם, שהבעיה האמיתית שלכם היא לא האופוזיציה, כי בעניין הזה אנחנו תמיד נגד. אנחנו לא האמנו ולא נאמין בממשלה הזאת. הבעיה שלכם היא, שבציבור כולו יש היום תחושת מועקה אמיתית. כי הם הבינו שעשו טעות בבחירה של ראש ממשלה, שחוץ ממלים אינו מסוגל לעשות שום דבר.

יהושע מצא (הליכוד-גשר-צומת):

אדוני היושב-ראש, אני מבקש לומר כמה מלים.

היו"ר ח' דיין:

תודה רבה לחבר הכנסת משה שחל. לפני תחילת העלאת הנושא הודעתי שהשר לביטחון פנים ישיב על ההצעה ביום רביעי.

חבר הכנסת מצא, בבקשה, דקה מהמקום.

יהושע מצא (הליכוד-גשר-צומת):

אדוני היושב-ראש, האמן לי שדרושות העזה רבה ועזות מצח אדירה מצד מי שכיהן כשר המשטרה לבוא ולדבר על ה"אוריינט האוס". אכן, אני נאבקתי להעביר את החקיקה לסגירת ה"אוריינט האוס" ולתת את הכלים האלה. שר המשטרה עמד בראש המתנגדים. אם אני הצלחתי להעביר את זה בקריאה ראשונה, זה היה על אפם וחמתם של חברי מפלגת העבודה, בהצבעה דרמטית שהיתה פה, על חודו של קול. חברי מפלגת העבודה ושר המשטרה שישבו פה הזדעזעו מעצם העברתו של החוק. לאחר מכן הם סירבו לאפשר לי להעלות אותו, וכל הזמן היה גיוס להפיל לי את החוק. אני לא רציתי שהוא ייפול, וכך הוא נשאר לקדנציה הזאת. השבח לאל – – –

משה שחל (העבודה):

תעלה אותו עכשיו, תעבירו אותו עכשיו.

יהושע מצא (הליכוד-גשר-צומת):

השבח לאל, יש ממשלה חדשה אשר סגרה על ה"אוריינט האוס". ועם זאת, אתה יודע יפה, חבר הכנסת משה שחל, שכדי שאני אעלה לדין את הצעת החוק הזאת וכדי להעביר אותה בקריאה שנייה ושלישית, אני צריך לקבל הסכמה של הוועדה. אני צריך את הסכמת הוועדה כדי להעביר את החוק במושב הזה ולתת לו את החוקיות. את זה אני מנסה לעשות, לקבל הסכמה. ואז אני קורא עליך תיגר, משה. אתה, שרוצה לסגור את ה"אוריינט האוס", נראה אותך מצביע בעדו; או שאתם, מפלגת העבודה, תמשיכו להתנגד.

משה שחל (העבודה):

אני לא אצביע בעדו. אבל אתה לא תביא את החוק, כי לא ייתנו לך.

יהושע מצא (הליכוד-גשר-צומת):

אנחנו נעביר את החוק, ונראה כיצד אתה תנהג פה.

היו"ר ח' דיין:

תודה רבה לחבר הכנסת מצא.

היערכות ישראלית מחודשת בחברון; גורל היישוב היהודי בחברון

היו"ר ח' דיין:

חברי הכנסת, אנחנו עוברים לנושא הבא: היערכות ישראלית מחודשת בחברון – של חבר הכנסת עבד-אלוהב דראושה, וגורל היישוב היהודי בחברון – של חבר הכנסת מיכאל איתן. אני מזמין תחילה את חבר הכנסת עבד-אלוהב דראושה. אחריו – חבר הכנסת מיכאל איתן. אחר כך יהיה דיון. יש כאן רשימה של 64 דוברים, לכל אחד שלוש דקות. חבר כנסת שלא יהיה באולם, לא תינתן לו אחר כך רשות הדיבור. אני מודיע שהרשימה סגורה.

חבר הכנסת דראושה, בבקשה, עשר דקות.

עבד-אלוהב דראושה (מד"ע-רע"ם):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, אני מוחה על כך שבדיון חשוב כזה הממשלה נעדרת, אין שום נציג של הממשלה, לא שר ולא סגן שר.

מיכאל איתן (הליכוד-גשר-צומת):

אדוני, הוא צודק. ואתה כבר קראת וקראת לשרי הממשלה והם לא הגיעו.

היו"ר ח' דיין:

נכון. אני אבקש לקרוא לכאן נציג של הממשלה.

בבקשה, חבר הכנסת דראושה.

עבד-אלוהב דראושה (מד"ע-רע"ם):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, הממשלה הזאת מזלזלת בכנסת, מזלזלת בעם, מזלזלת בהסכמים שהיא חותמת; היא איננה מתייחסת בכבוד לא להסכמים, לא לערכים דמוקרטיים, לא לערכים הומניים, ולכן היא גם נעדרת היום מהבית הזה.

אתמול נהרג בצורה דרמטית ילד פלשתיני, שנרמס על-ידי קצין ביטחון מאחת ההתנחלויות, ואני חושב שמקרה טרגי כזה, רצח טרגי כזה, צריך לזעזע את כל הבית. ילד בן עשר, גם אם זרק אבנים – – –

גדעון עזרא (הליכוד-גשר-צומת):

למה אתה אומר "רצח"? זה עוד לא ידוע.

היו"ר ח' דיין:

חבר הכנסת דראושה, תרשה לי להודיע דבר אחד, וזה לפרוטוקול: אם בתוך עשר דקות לא יהיה שר מטעם הממשלה, אנחנו נפסיק את הדיון ונמתין. לאחר שהודעתי כמה פעמים, אני מבקש לרשום את זה בפרוטוקול.

בבקשה, אתה יכול להמשיך.

עבד-אלוהב דראושה (מד"ע-רע"ם):

חברי כנסת שאינם מגיבים ומקבלים כדבר טבעי מעשה שבו מתנחל יהודי דורס ילד ערבי ורוצח אותו, זה דבר נורמטיבי, נורמלי, במדינת ישראל. לא מגיבים, לא מתייחסים לזה כאל מקרה חמור. אני רוצה לשאול אתכם: מה היה קורה אילו שוטר פלשתיני היה עושה, חס וחלילה, דבר כזה לילד יהודי? מה הייתם אומרים? זו הדמוקרטיה הישראלית? זאת הציונות שעכשיו דיברתם עליה? כנראה זאת הדמוקרטיה הישראלית, וכנראה זאת הציונות שאתם מדברים עליה, לכן אתם רגועים.

גדעון עזרא (הליכוד-גשר-צומת):

לא מעט ילדים יהודים – – –

עבד-אלוהב דראושה (מד"ע-רע"ם):

כשמתנחל יורה על מרפאת שיניים ופוצע פלשתינים זה טבעי, וכשמתנחל, קצין ביטחון, רוצח ילד פלשתיני בן עשר בדם קר, זה דבר טבעי.

שאול יהלום (מפד"ל):

כבר הוכחת שהוא רוצח?

עבד-אלוהב דראושה (מד"ע-רע"ם):

גם אנתיסאר אל-עתאר, ילדה מרפיח, היתה בכיתה ב' כשנרצחה לפני שמונה שנים על-ידי מתנחל שירה בה בכיתה שלה. וכאשר הביאו אותו למשפט – – –

שאול יהלום (מפד"ל):

— — —

טלב אלסאנע (מד"ע-רע"ם):

אתה יושב-ראש ועדת החוקה, חוק ומשפט. יושב-ראש ועדת החוקה. תתבייש לך. אתה צריך לגנות מעשה נבלה כזה, מעשה פשע כזה.

עבד-אלוהב דראושה (מד"ע-רע"ם):

יושב-ראש ועדת החוקה, חוק ומשפט במדינת ישראל, יושב-ראש הוועדה, לא שמעתי את הקול שלך מגנה רצח כזה. גם לא שמעתי את הקול שלך בעבר מגנה רצח של פלשתינים. אף פעם לא שמעתי.

שאול יהלום (מפד"ל):

מנין בטוח שזה רצח? על סמך מה?

עבד-אלוהב דראושה (מד"ע-רע"ם):

אני לא שמעתי אותך ולא שמעתי אחרים שמגנים.

מיכאל איתן (הליכוד-גשר-צומת):

מה זה חשוב? אכפת לו מה זה היה?

עבד-אלוהב דראושה (מד"ע-רע"ם):

מה זה היה? מה זה חשוב מה זה היה? העיקר שרצחו ילד בן עשר בדם קר. זה יכול להיות הבן שלך או הבן שלי. זה בן של משפחה, ילד בן עשר שנים.

מיכאל איתן (הליכוד-גשר-צומת):

תפסיק לצעוק. לא אכפת לך מהילד הזה.

עבד-אלוהב דראושה (מד"ע-רע"ם):

לא חשוב מה עשה הילד.

מיכאל איתן (הליכוד-גשר-צומת):

לך לא אכפת מהילד.

עבד-אלוהב דראושה (מד"ע-רע"ם):

לא חשוב מה עשה הילד. מה ילד בן עשר מסוגל לעשות?

מיכאל איתן (הליכוד-גשר-צומת):

אבל לך לא אכפת מהילד.

עבד-אלוהב דראושה (מד"ע-רע"ם):

מה ילד כזה היה מסוגל לעשות? תתביישו לכם.

מיכאל איתן (הליכוד-גשר-צומת):

עוד מעט תקרא לו שהיד.

עבד-אלוהב דראושה (מד"ע-רע"ם):

מי שמוכן לקבל בהבנה רצח של ילד בן עשר שנים בדם קר, שלא ידבר על דמוקרטיה.

שאול יהלום (מפד"ל):

על מה אתה מדבר?

היו"ר ח' דיין:

חבר הכנסת שאול יהלום.

עבד-אלוהב דראושה (מד"ע-רע"ם):

שלא תדברו על ערכים. איבדתם צלם אנוש. אם אתם מדברים בסגנון הזה, ואתם מגלים הבנה לרצח של ילד בן עשר על-ידי מתנחל, אתם אינכם בני אדם.

טלב אלסאנע (מד"ע-רע"ם):

על-ידי רוצח.

שאול יהלום (מפד"ל):

— — — על מה אתה מדבר?

עבד-אלוהב דראושה (מד"ע-רע"ם):

אדוני היושב-ראש, אני נותן את הדוגמאות הללו — — —

מיכאל איתן (הליכוד-גשר-צומת):

— — — עשרה ילדים ורק שניים לכם. אתה מדבר? אכפת לכם מהילדים? אכפת לך מהילד?

עבד-אלוהב דראושה (מד"ע-רע"ם):

הרבה יותר ממך.

מיכאל איתן (הליכוד-גשר-צומת):

לך לבד לזרוק אבנים, אל תשלח ילדים.

עבד-אלוהב דראושה (מד"ע-רע"ם):

אכפת לי, ותרשום מה שאני אומר לך: אכפת לי מילדים, וילדים יהודים גם הם ילדים. אני לא רוצה שיירצח או ייפגע ילד יהודי בעולם כולו, ואני לא רוצה שייפגע ילד פלשתיני.

מיכאל איתן (הליכוד-גשר-צומת):

אל תשלח אותו.

עבד-אלוהב דראושה (מד"ע-רע"ם):

אני אומר את זה מתוך הלב, מתוך תוכי. זו לא פוליטיקה. אני אומר לך: אם היה היה מדובר בילד יהודי, הייתי מגנה את זה בכל תוקף, כפי שאני מגנה את זה גם כאן כאשר רוצחים ילד פלשתיני בדם קר. תתביישו לכם. מיקי איתן, תתבייש לך. אם היה מדובר בבן יהודי, בילד יהודי, הייתי אומר אותם דברים.

מיכאל איתן (הליכוד-גשר-צומת):

ילדים יהודים לא זורקים עליכם אבנים ולא פוגעים בכם ולא רוצים להרוג אתכם. אנחנו לא אומרים לאמהות שלנו: תגדלו ילדים שיהיו קורבנות של המהפכה.

טלב אלסאנע (מד"ע-רע"ם):

במדיניות שלך אתה מגדל ילדים רוצחים.

היו"ר ח' דיין:

חבר הכנסת טלב אלסאנע.

טלב אלסאנע (מד"ע-רע"ם):

במדיניות שלך אתה מגדל ילדים רוצחים.

הי"ר ח' דיין:

חבר הכנסת טלב אלסאנע. חבר הכנסת מיכאל איתן, אני מבקש להפסיק.

עבד-אלוהב דראושה (מד"ע-רע"ם):

אני מדבר על אותם מטורפים, אני לא מכליל לגבי העם היהודי כולו.

גדעון עזרא (הליכוד-גשר-צומת):

— — —

עבד-אלוהב דראושה (מד"ע-רע"ם):

אני לא מכליל לגבי העם היהודי כולו, אני מאמין שאפשר לחיות בשלום, יהודים וערבים, אבל מעשים של מטורפים כאלה – כולנו צריכים להתאחד – — —

שאול יהלום (מפד"ל):

אתה נורמלי מכולם.

הי"ר ח' דיין:

חבר הכנסת שאול יהלום, אני לא רוצה להעיר הערה נוספת ולהתחיל לקרוא כאן לאנשים לסדר.

עבד-אלוהב דראושה (מד"ע-רע"ם):

אני רוצה שהילדים שיושבים כאן, ילדים יהודים, יחיו בשלום עם הילדים שלי, עם הילדים הפלשתינים. אני רוצה שכולם יחיו בשלום ושלא ייפגע לא ילד יהודי ולא ילד פלשתיני. אבל המתנחלים המטורפים חושבים במתכונת אחרת. אני ראיתי אותם כאשר פגעו בחברת הכנסת יעל דיין. ראיתי את השמחה של המתנחלים שהיו מסביב, ולא מדובר רק באותו אדם שפגע בה. ראיתי אותם בניסיונות שלהם לפגוע בפלשתינים.

גדעון עזרא (הליכוד-גשר-צומת):

מה היה בנצרת לפני שבועיים?

עבד-אלוהב דראושה (מד"ע-רע"ם):

מה היה בנצרת?

גדעון עזרא (הליכוד-גשר-צומת):

מי זרק על מי?

עבד-אלוהב דראושה (מד"ע-רע"ם):

זרקו אבנים, אז מה? ראית את החרדים כאן, בעיר הזאת, זורקים אבנים?

גדעון עזרא (הליכוד-גשר-צומת):

מה היה באום-אל-פחם?

עבד-אלוהב דראושה (מד"ע-רע"ם):

ראית אותם? מישהו ירה בהם? – –

גדעון עזרא (הליכוד-גשר-צומת):

איך אתה לא מתבייש?

עבד-אלוהב דראושה (מד"ע-רע"ם):

– – מישהו דרש את הראש שלהם? ראית אותם, עשרות אלפים שפגעו בשוטרים וזרקו אבנים וחסמו כבישים.

גדעון עזרא (הליכוד-גשר-צומת):

למה זרקו אבנים בנצרת? יש לך מוסר כפול.

היו"ר ח' דיין:

חבר הכנסת גדעון עזרא.

עבד-אלוהב דראושה (מד"ע-רע"ם):

מוסר כפול. יש לך מוסר כפול.

גדעון עזרא (הליכוד-גשר-צומת):

אני מגנה את הסיפור של הילד, ולך יש מוסר כפול.

עבד-אלוהב דראושה (מד"ע-רע"ם):

אני מגנה את הסיפור של הילד, וגם אם היה סיפור של יהודי הייתי מגנה אותו. כאשר היו פגיעות באזרחים ישראלים, קמתי וגיניתי אותן בצורה ברורה וללא "אבל", כפי שאתם עושים.

גדעון עזרא (הליכוד-גשר-צומת):

— — —

היו"ר ח' דיין:

חבר הכנסת עזרא.

עבד-אלוהב דראושה (מד"ע-רע"ם):

אני לא מחכה להוראות מאף אחד, אני פועל לפי המצפון שלי ולפי ה"אני מאמין" שלי. ואני אומר לך, חבר הכנסת גדעון עזרא, ברגע שאתה יושב בשקט: כאשר נהרג, נרצח, ילד פלשתיני בצורה כזאת על-ידי מתנחל, יש לך בעיה. יש לך בעיה עם המוסר –

גדעון עזרא (הליכוד-גשר-צומת):

זה כואב, אבל עוד לא יודעים מה היה שם.

עבד-אלוהב דראושה (מד"ע-רע"ם):

– עם המצפון, עם הערכים. יש לך בעיה עם הערכים.

גדעון עזרא (הליכוד-גשר-צומת):

עוד לא יודעים מה היה שם.

שאול יהלום (מפד"ל):

אם יתברר שזה נכון, אנחנו הראשונים שמגנים את זה. הבעיה היא, שאתה מוציא מסקנות בלי חקירה.

היו"ר ח' דיין:

חברי חברי הכנסת, מחובתי כאן להגן על הנואם, ואני מבקש להפסיק עם קריאות הביניים. אנחנו יודעים: זה סיפור שחוזר על עצמו.

מיכאל איתן (הליכוד-גשר-צומת):

כמה יהודים נהרגו מזריקת אבנים?

עבד-אלוהב דראושה (מד"ע-רע"ם):

אדוני היושב-ראש, קיוונו שהמשא-ומתן יגיע לסיום טוב, קיוונו שיהיה הסכם. אני אומר זאת בצער: ממשלת ישראל נושאת באחריות לכך שלא הגיעו להסכם, כיוון שממשלת ישראל מנסה לפתוח את

ההסכמים, הסכמי אוסלו א' ואוסלו ב', במיוחד אוסלו ב', לגבי ההיערכות המחודשת בחברון. היה הסכם, ממשלת ישראל לא מכבדת את ההסכם. בכלל לא היה צורך במשא-ומתן על ביצוע ההסכם הזה. יש הסכם, צריך לבצע אותו.

גדעון עזרא (הליכוד-גשר-צומת):

אתה היית בממשלה, למה לא הפלת את הממשלה?

עבד-אלוהב דראושה (מד"ע-רע"ם):

אם אתם מתייחסים בכבוד להסכמים, אתם צריכים – – –

ראובן ריבלין (הליכוד-גשר-צומת):

מה אתה מדבר על הפרות הסכם?

עבד-אלוהב דראושה (מד"ע-רע"ם):

אתם מפירים את ההסכם, כי אתם לא מתייחסים בכבוד להסכמים. זאת הסיבה.

ראובן ריבלין (הליכוד-גשר-צומת):

קודם שתקתי כשדיברת על הילד. ערפאת מתייחס בכבוד להסכמים?

עבד-אלוהב דראושה (מד"ע-רע"ם):

כל הכבוד לערפאת שהוא מבצע את ההסכמים והוא מחויב להסכמים.

שאול יהלום (מפד"ל):

שמעת על קורייש? על קורייש שמעת?

עבד-אלוהב דראושה (מד"ע-רע"ם):

לא תגרור אותי בלשון. את מה שהתחייבו הפלשתינים במסגרת האמנה הפלשתינית, הם ביצעו. את כל מה שהם התחייבו לו, הם ביצעו.

ראובן ריבלין (הליכוד-גשר-צומת):

למה התחייבו?

היו"ר ח' דיין:

חבר הכנסת דראושה, אני מוסיף לך דקה, בגלל קריאות הביניים. אני מבקש שתעמוד בלוח הזמנים.

ראובן ריבלין (הליכוד-גשר-צומת):

מה עם הג'יהאד בדהיישה ביום שישי?

עבד-אלוהב דראושה (מד"ע-רע"ם):

אדוני היושב-ראש, מה שדרוש היום הוא לבצע את ההסכם. אין עוד צורך במשא-ומתן ובבזבז זמן. אם הממשלה הזו רצינית, היא צריכה לעמוד בהתחייבויות הבין-לאומיות והמזרח-תיכוניות ובהסכמים עם הפלשתינים.

אם לא תעמדו בהסכמים הללו, תפתחו בוואג'ע-ראס – בכאב ראש שלא ייגמר. מי שיפסידו מכך הם כל עמי האזור, אבל קודם כול העם בישראל. יהיו יותר מאבקים, יותר טרור, יותר התנגשויות, והמצב עלול גם להידרדר למלחמות. אתם תישאו באחריות. ראש הממשלה הזה, שאיננו כאן, הממשלה הזו שאיננה כאן – הם שיישאו באחריות כלפי העם במדינת ישראל וכלפי עמי האזור. כבר הספקתם להרוס את מערכת היחסים בין ישראל לעולם הערבי כולו, ואתם הורסים את מערכת היחסים עם אירופה. תזכרו מה שאני אומר לכם, אחרי הבחירות בארצות-הברית עוד תסבלו מהלחץ האמריקני.

הממשלה הזאת, הקואליציה שאתה חבר בה ואתה היושב-ראש שלה – אדוני היושב-ראש, אני רוצה לסכם ולומר: לטובת מדינת ישראל ועם ישראל, לטובת העם הפלשתיני והעולם הערבי כולו, לטובת תהליך השלום, הממשלה הזאת צריכה לבצע את ההסכמים בלי משא-ומתן מיותר.

ראובן ריבלין (הליכוד-גשר-צומת):

ומייד להתחיל בג'האד.

גדעון עזרא (הליכוד-גשר-צומת):

— — —

ראובן ריבלין (הליכוד-גשר-צומת):

אולי תסביר לנו, מה אומר ערפאת על הג'האד.

היו"ר ח' דיין:

אני מבקש שתסכמו.

עבד-אלוהב דראושה (מד"ע-רע"ם):

אדוני היושב-ראש, אני רוצה לומר משפט מסכם.

ראובן ריבלין (הליכוד-גשר-צומת):

מה זה ג'האד?

היו"ר ח' דיין:

חבר הכנסת ריבלין, אני לא פותח כאן דיון עכשיו. הוא סיים את זמנו. משפט מסכם, ולאחר מכן נפתח בדיון.

עבד-אלוהב דראושה (מד"ע-רע"ם):

אדוני היושב-ראש, לטובת הילדים שיושבים שם, לטובת הילדים שלנו כולנו — — —

ראובן ריבלין (הליכוד-גשר-צומת):

-- --

היו"ר ח' דיין:

חבר הכנסת ריבלין, אני קורא לך לסדר.

גדעון עזרא (הליכוד-גשר-צומת):

בדיוק עכשיו נוסע ערפאת לאוסלו.

היו"ר ח' דיין:

חבר הכנסת עזרא, אני קורא לך לסדר.

עבד-אלוהב דראושה (מד"ע-רע"ם):

מזל שיש לכם פרטנר כמו ערפאת, איש שמכבד את עצמו, מכבד את המלה שלו ומכבד את החתימה שלו. אדוני היושב-ראש, לטובת כולנו, הממשלה צריכה לבצע את ההסכמים.

היו"ר ח' דיין:

תודה לחבר הכנסת דראושה. אני מכריז על הפסקה בדיון לעשר דקות, עד שיגיע נציג של הממשלה. אני רוצה שתהיה התייחסות רצינית לנושא הזה. בבקשה, חבר הכנסת מיכאל איתן.

מיכאל איתן (הליכוד-גשר-צומת):

אדוני היושב-ראש, אני סבור שהצעד שאתה נוקט הוא צעד שיש לברך עליו. אני מצר על כך שלא נמצא כאן נציג של הממשלה. אני זוכר שכאשר אתה ואני היינו באופוזיציה, עמדנו על הדוכן פעם אחר פעם ונזפנו בממשלה הקודמת על שלא שלחה אף נציג אחד על מנת שיהיה נוכח בעת דיוני הכנסת. אני חושב שאתה נוהג יפה, ואנחנו צריכים לעמוד על כך שמעמד הכנסת לא ייפגע.

אלא מאי? אני לא בטוח שיהיה ממש בסנקציה שאתה מטיל, אם הדבר לא ילווה בדברי הסבר נוספים. למה אני מתכוון? אם אתה מעכב את הדיון, שום דבר לא קרה, אין שום תמריץ לממשלה להגיע. הדיון הזה הוא דיון שמעורבים בו בעיקר חברי כנסת. ייתכן שבסופו של הדיון תהיה החלטת סיכום כזו או אחרת, אך זהו דיון שמטבע הדברים מעוניינים בו יותר חברי כנסת. לעומת זאת, ביום

שלישי בשעה 16:00 מתכוננת הממשלה להביא לכאן את תקציב המדינה, ומטבע הדברים היא צריכה את אישור הכנסת לתקציב המדינה. אם הממשלה תדע, שהזמן שהיא מעכבת את עבודת הכנסת אינו זמן היורד לטמיון, אלא הדיון יימשך מחר בשעה 16:00, יש לי הרושם שהיא תזדרז להביא לכאן מישהו. אם היא תחיה בתחושה, שלא משנה מה יהיה, יחכו לה, אז אנחנו יכולים לחכות גם עד מחר ב-16:00.

רחבעם זאבי (מולדת):

זוהי סמכותו של יושב-ראש הכנסת.

מיכאל איתן (הליכוד-גשר-צומת):

אכן, זוהי סמכות היושב-ראש. אני חושב, שבצד ההודעה שלך על הפסקת הדיון, יש להודיע לממשלה ולשר המקשר, שלא נחסיר אפילו דקה אחת מהדיון הזה, ואם לא תהיה היום נוכחות של הממשלה, ברוך-השם גם מחר יש יום, יום שלישי, שנאמר בו פעמיים כי טוב. אפשר יהיה להמשיך בדיון מחר, והתקציב יחכה.

היו"ר ח' דיין:

תודה רבה לחבר הכנסת מיכאל איתן. חבר הכנסת חגי מירום.

חגי מירום (העבודה):

אדוני היושב-ראש, האזנתי ברוב קשב לדברי חברי, חבר הכנסת מיכאל איתן, ואני סבור שהוא צודק בכל מלה שאמר כאן. אני רוצה להוסיף על כך משהו: מדובר כאן בסיכום דיון שזכה להחלטת מליאת הכנסת, כי היא רוצה לאפשר לקיימו, לאפשר לחברים להתייחס אליו ולסיים אותו בהחלטות. זו בושה וחרפה שהממשלה אינה נמצאת כאן, אבל הדיון הזה לא יכול להיות ואסור שיהיה מותנה בהשתתפותה של הממשלה כאן. הוא רכושה של הכנסת, של מליאת הכנסת, הוא הבעת רצון של הכנסת לדון בנושא חברון. צדק חבר הכנסת מיכאל איתן שאמר כאן, כי אסור לנו לתת בידי הממשלה את קלף ההחלטה, אם הדיון הזה יימשך ויתקיים, או לא יימשך ולא יתקיים.

אני סבור, אדוני היושב-ראש, שההחלטה שלך לעשות הפסקה על מנת לאפשר שיגיע לכאן שר, היא מאוד במקומה, אבל אני רוצה לבקש ממך כי תמשיך ותחליט אחר כך לקיים את הדיון בכל זאת. אם זה לא יקרה, כאילו אנו נותנים בידי הממשלה את היכולת והאפשרות לשבש את דיוני הכנסת בעצם אי-הופעתה.

אכן צודק חבר הכנסת מיכאל איתן, ההיגיון הוא להקשות על הממשלה במקום שבו יש לה עניין להניע כאן תהליכים, ולא להקשות על הכנסת במקום שבו אולי לממשלה יש עניין שלא לדון כלל בתהליכים

האלה. אני לא בטוח שזה עניין מאורגן, יכול להיות שזה סתם רשלנות, חוסר התייחסות, חוסר ארגון, ואולי אפילו חוסר פרגון לכנסת כריבון.

אני חושב שבסך הכול מן הראוי שהדיון הזה יתקיים. גם לחברי הכנסת יש מה לומר פה האחד לשני, ומעל לכול – הדיון הזה יסתיים הערב בהחלטות. תהיינה כאן הצעות סיעות, וצריך לאפשר את קיומו של התהליך הדמוקרטי.

היו"ר ח' דיין:

תודה רבה לחבר הכנסת חגי מירום. לאחר שבדקתי, ברשותך, חבר הכנסת זאבי, ונוכחתי שאכן שרים נצאים בבניין, אין סיבה שהם לא יהיו נוכחים במליאה, על מנת לכבד את הבית. על כן, כצעד מחאה, אני מחליט לצאת להפסקה של עשר דקות. אני מקווה שעד אז יגיע לכאן נציג הממשלה, כדי להאזין ולשמוע.

(הישיבה נפסקה בשעה 18:08 ונתחדשה בשעה 18:16).

היו"ר ח' דיין:

אני מחדש את הדיון ורוצה להודות לממשלה על ששלחה את נציגה. בשונה מהממשלה הקודמת – יש לנו כאן נציג.

אני רוצה להזמין את חבר הכנסת מיכאל איתן. עשר דקות, בבקשה.

אני חוזר ואומר, רשימת הדוברים נעולה. אחרי חבר הכנסת איתן יבוא חבר הכנסת עזמי בשארה. אחריו – חבר הכנסת רחבעם זאבי.

מיכאל איתן (הליכוד-גשר-צומת):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, עומד כאן מי שהיה שר לביטחון פנים בממשלה הנפלאה שהעניקה לעם ישראל ארבע שנים נפלאות שלא היו כמותן בהיסטוריה היהודית. הן היו כל כך נפלאות, שכשהעם היה צריך להחליט מה דעתו על הממשלה הנפלאה שנתנה לעם הזה ארבע שנים שלא היו לו בהיסטוריה, הוא הלך לקלפיות והוריד משתי המפלגות הראשיות, שהנהיגו את הממשלה הנפלאה של שחל ושל פרס, שכל היום אומרים שהיתה ממשלה נפלאה, ארבע שנים נפלאות. נו, מה אמר העם על הממשלה הנפלאה עם ארבע השנים הנפלאות?

מפלגת העבודה ומרצ, הבסיס של הממשלה הנפלאה, נחלו תבוסה מוחצת, הן הפסידו 13 מנדטים, והן באות לכאן כאילו דבר לא קרה. ארבע שנים נפלאות.

עומד פה השר לשעבר שחל, ונדמה לו שהוא עדיין שר. אפילו אני לרגע התבלבלתי, חשבתי שאני שומע אותו מטיף מוסר, מדבר על אמון. הוא אומר: אין לכם אמון. למי אין אמון? השר לשעבר שחל הלך להתמודד – לא בציבור, במפלגתו – והידרדר עד למקום ה-17. אפילו חבריו במפלגת העבודה הגיעו למסקנה שאין לתת בו אמון. הוא בא היום ומדבר על אמון הציבור?

אבל הוא הגדיל לעשות. הוא, יחד עם כמה מעמיתיו לשעבר מהבלוק החוסם של הממשלה הקודמת, מנסים להאשים אותנו ולהטיל בנו דופי ללא כל בסיס עובדתי.

איש מאתנו, חבר הכנסת דהאמשה, לא מצדיק ולא יצדיק לעולם מעשה שבו אדם מבוגר ייתן מכה או מכות לילד ויגרום לו חבלות, וחס וחלילה הרג ורצח. לעולם לא נצדיק דבר כזה, אפילו כשהילד זורק אבנים, אפילו כשהילד מסכן חיים של אחרים, כי הוא ילד.

היינו גאים בתמונה של החייל הישראלי עם רובה נסוג לאחור מול ילד שניסה ליידות בו אבנים. אני הייתי גא בכך, אמרתי: יש לנו צבא למופת. חייל שמיידיים בו אבן ועומד מולו ילד, לא יורה. הוא מסתובב לאחור ולא מגיב. הייתי גא בכך.

אבל אני שואל אתכם: האם ההורים של הילדים האלה, שיודעים, נוהגים כשורה? למה אתם לא מטיפים להם מוסר?

עבד-אלמאלכ דהאמשה (מד"ע-רע"ם):

— — —

מיכאל איתן (הליכוד-גשר-צומת):

למה אני צריך לשמוע את החבר ערפאת, לא רחוק מפה, 4-5 קילומטרים מפה, נושא נאום במחנה הפליטים דהיישה וקורא לאם הערבייה להביא 12 ילדים על מנת שעשרה ילכו לקדם את המהפכה, עשרה ילדים ילכו לזרוק אבנים?

עבד-אלמאלכ דהאמשה (מד"ע-רע"ם):

בוא נעשה שלום ולא יזרקו אבנים.

מיכאל איתן (הליכוד-גשר-צומת):

אדרבה ואדרבה, בוא נעשה שלום. אבל כשרוצים לעשות שלום צריך לבוא בידיים נקיות. אי-אפשר לשבת בעזה ולתכנן במודע אספות בכל ערי יהודה ושומרון ולתת הוראות לציבור האזרחי הזה ללכת לעבר מעוזי צה"ל, במקום שהחילים נמצאים בתוך המחנות שלהם, וליידות עליהם אבנים ולא להגיד מה יהיה. אבל כולנו יודעים מה יהיה כששולחים אזרחים להתנפל על חיילי צה"ל וליידות בהם בלוקים ואבנים. כל מי שמתכנן את זה יודע שיהיו הרוגים. אז למה הוא עושה את זה? כי ערפאת אומר לבני עמו: ייהרגו 100 פלשתינים, זה מקדם את המהפכה שלנו, כולם קורבנות. הם קורבנות המהפכה, הם לא קורבנות השלום.

לכן הוא אומר אחר כך לאם הערבייה: תעשי עשרה ילדים למהפכה, כי אני אשלח אותם לזרוק אבנים על חיילי צה"ל. ייהרגו ילדים, זה מצטלם טוב, זו פרסומת טובה. על זה אשיג הישגים מדיניים.

עבד-אלמאלכ דהאמשה (מד"ע-רע"ם):

יש לך פתרון, מר איתן, תבצע את ההסכמים. לא יהיו אבנים, לא יהיו הפגנות, וצה"ל לא יפתח באש על המפגינים.

מיכאל איתן (הליכוד-גשר-צומת):

חבר הכנסת דהאמשה, יש לי שאלה אליך. אתה אומר שאני אוותר. למה? אם אנחנו מנהלים משא-ומתן – כך אתם מציגים את זה, משא-ומתן לשלום – למה צריך לגרום לשפיכות דמים ולהרוגים על מנת לקדם הישגים מדיניים? האם זה עולה בקנה אחד? האם זה עולה בקנה אחד שהמנהיג שלך – אני לא מתכוון אליך אישית, אני מקווה שהוא לא המנהיג שלך –

עבד-אלמאלכ דהאמשה (מד"ע-רע"ם):

של העם הפלשתיני.

מיכאל איתן (הליכוד-גשר-צומת):

של העם הפלשתיני. – – – שהמנהיג עומד על במה, מצד אחד הוא מחזיק את עלה הזית ואת פרס נובל לשלום, ומצד שני הוא אומר אמירות כאלה מזעזעות: תלדי עשרה ילדים על מנת שהם יהיו קורבנות, שהידים, שילכו למהפכה – האם הדברים עולים בקנה אחד?

עבד-אלמאלכ דהאמשה (מד"ע-רע"ם):

אם יהיה שלום לא יהיו שהידים ולא יהיו הפגנות. תבצע את מה שנחתם.

מיכאל איתן (הליכוד-גשר-צומת):

חבר הכנסת דהאמשה, כשהמנהיג שלך אומר דברים כאלה, מה צריך להבין הילד בן העשר, שאני אומר, לא היה צריך לגעת בו? אולי היה צריך לתת לו – – –

עבד-אלמאלכ דהאמשה (מד"ע-רע"ם):

אגב, הילד הזה לא זרק אבנים.

מיכאל איתן (הליכוד-גשר-צומת):

בחי"ך, עוד מעט יסתבר לנו שהוא שיחק בגן שעשועים. אני לא רוצה להיכנס לפרשה של הילד הזה, שלא תגיד אחר כך שאני מצדיק או לא מצדיק. אז במקום אחר זורקים אבנים ושולחים ילדים. איך הדברים עולים בקנה אחד? איך הילדים יודעים לעשות את זה? כי אתם מעודדים אותם, כי הם מבינים שהם עושים מעשה שמקדם את העניין שלהם.

טלב אלסאנע (מד"ע-רע"ם):

מה זה – אתם מעודדים אותם?

גדעון עזרא (הליכוד-גשר-צומת):

אתה, אתה.

טלב אלסאנע (מד"ע-רע"ם):

למה אתה לא מגנה את הרצח? תעזוב זריקת אבנים. אל תתייחס לזריקת אבנים.

מיכאל איתן (הליכוד-גשר-צומת):

חבר הכנסת טלב אלסאנע, בכנסת יש 120 חברים. מה אני אעשה כשאחרי שאני אגמור לדבר אתך, ייכנס עוד אחד? אני אסביר עוד פעם? תלך לפרוטוקול בראשית דברי, תקרא, ואני בטוח שתמצא תשובה על השאלה שלך. אז בוא נעזוב את זה עכשיו.

אני רוצה לחזור ולומר: אם הולכים לתהליך של שלום – ואנחנו מעוניינים ללכת לתהליך של שלום – התהליך הזה צריך להיות מלווה בדוגמאות חינוכיות מלמעלה עד למטה. יש לנו בעיות גם אצלנו. גם אצלנו יש ויכוחים ויש אמירות. אבל לפחות אצלנו אין ביטוי לאלימות כפי שהיה רק לפני שבועות מספר – שימוש בנשק להשיג מטרות. אמרנו שאת זה לפחות הוצאנו מהלקסיקון. אמרנו שאת זה הוצאנו ממהלך המשא-ומתן. יהיו ויכוחים, יהיו צעקות, יהיו עליות, יהיו מורדות, יהיו שכנועים. אתם אומרים לנו – שקט; אבל תושבים יהודים שנוסעים ביהודה ושומרון חוטפים אבנים יום-יום.

עזמי בשארה (חד"ש-בל"ד):

גם הם הולכים לגן שעשועים?

מיכאל איתן (הליכוד-גשר-צומת):

הם נוסעים הביתה.

היו"ר ח' דיין:

חבר הכנסת עזמי בשארה, אתה הבא בתור. אני מבקש, בלי קריאות ביניים.

מיכאל איתן (הליכוד-גשר-צומת):

אנחנו דנים בעניין חברון, לכן אני רוצה לנצל את יתרת הזמן לעניין חברון, ואני רוצה לומר בהקשר זה: מבחינתנו, מבחינת העם היהודי, חברון היא עיר שאנחנו מרגישים, יודעים וחשים שיש לנו בה זכויות היסטוריות, במקומות הקדושים לנו. העם שלנו עוצב בחברון לא פחות מאשר בכל מקום אחר. חבר הכנסת דהאמשה, לי אין זכות לעמוד פה משום שההורים שלי השתתפו בבניית תל-אביב או הרצלייה או נתניה או סביון או כפר-שמריהו, או אפילו בזכות עבודתי בכוכב-יאיר. לא קניתי לעצמי שום זכות לעמוד מתחת לדגל הזה, מתחת לדמותו של האיש הזה, בצל המנורה. את הזכויות האלה קניתי רק בגלל הזיקה שלי ושל אבותי ושל אבות אבותי לעיר חברון.

היו"ר ח' דיין:

משפט מסכם, חבר הכנסת מיכאל איתן. זמן תם.

טלב אלסאנע (מד"ע-רע"ם):

למה לנהל משא-ומתן?

היו"ר ח' דיין:

חבר הכנסת עזמי בשארה, הוא כבר סיים את דבריו.

טלב אלסאנע (מד"ע-רע"ם):

אין לו סמכות, אז למה הוא מנהל מנהל משא-ומתן?

היו"ר ח' דיין:

הוא סיים את זמנו.

מיכאל איתן (הליכוד-גשר-צומת):

לא, אני לא סיימתי. כל הזמן קוטעים אותי.

היו"ר ח' דיין:

סיימת.

מיכאל איתן (הליכוד-גשר-צומת):

הוספת?

היו"ר ח' דיין:

הוספתי גם לך, ואני מוכן להוסיף לך למשפט מסכם עוד חצי דקה. בבקשה.

מיכאל איתן (הליכוד-גשר-צומת):

אדוני היושב-ראש, אני מוכרח לומר כאן משהו. עמד כאן השר שחל ותקף אותי. אחר כך צעקו כאן ותקפו אותי. חלק גדול מהזמן הייתי צריך לענות על התקפות, ורק עכשיו יכולתי לגשת לעניין של חברון. אני מבקש שתיתן לי לומר עוד שניים-שלושה משפטים כדי לגמור את העניין.

היו"ר ח' דיין:

א.ו.ק.י., אני נותן לך עוד משפט, שניים.

ראובן ריבלין (הליכוד-גשר-צומת):

תתקן לפרוטוקול: השר לשעבר שחל.

מיכאל איתן (הליכוד-גשר-צומת):

השר לשעבר שחל.

היו"ר ח' דיין:

אני מבקש ממך לא להשיב לחברי הכנסת אלא באישורי.

ראובן ריבלין (הליכוד-גשר-צומת):

תן לנו לשמוע את זה עוד פעם: השר לשעבר שחל.

מיכאל איתן (הליכוד-גשר-צומת):

השר לשעבר שחל. נעים לך לשמוע? לא היה חסר הרבה שהוא יהיה גם הח"כ לשעבר.

אני פונה ואומר כך: אמרתם – רוצים לעשות שלום. אני מקבל את האמירה הזאת. חברון צריכה להיות נייר הלקמוס, כפי שאמר ראש הממשלה – אבן הבוחן, שעל-פיה תיבחן השאלה אם ניתן יהיה לבצע את התהליך כולו. במסגרת המחויבות לבצע את התהליך – – –

דוד צוקר (מרצ):

אם זו אבן הבוחן, כל העסק – – –

מיכאל איתן (הליכוד-גשר-צומת):

מה הוא אומר?

היו"ר ח' דיין:

הוא לא אומר שום דבר. סיים את דבריו.

מיכאל איתן (הליכוד-גשר-צומת):

לא שמעתי. תן לי עוד שני משפטים כדי לסיים.

במסגרת התהליך הזה אנחנו עומדים לעשות ויתורים גדולים. אנחנו מבינים שכמו שבארץ-ישראל גרים ערבים שמגדירים את עצמם פלשתינים, במדינת ישראל גרים ערבים ובחברון גרים ערבים וגרים גם יהודים. המבחן של השלום הוא מבחן של דו-קיום. היישוב היהודי בחברון חייב היה לקבל את הזכויות שלו להמשיך להתגורר ולחיות שם כמו יישובים אחרים בישראל.

עבד-אלמאלכ דהאמשה (מד"ע-רע"ם):

הוא מקבל אותן. מי מגרש אותם?

מיכאל איתן (הליכוד-גשר-צומת):

במסגרת הזכויות שהוא היה צריך לקבל, ולצערי הרב, לא מקבל – בגלל מחדלים שלנו, של הממשלה הקודמת, הולך להתבצע הסכם שלא ייתן לו את האפשרות לחיות שם בצורה שהיה צריך לחיות. אבל היהודים ימשיכו לחיות.

עבד-אלמאלכ דהאמשה (מד"ע-רע"ם):

כאשר יהיה שלום – יחיו. אל תדאג.

מיכאל איתן (הליכוד-גשר-צומת):

חבר הכנסת דהאמשה, יהיו להם שם לא רק זכויות – יחולו עליהם גם חובות. בזה אני רוצה לסיים. שמעתי בזעם רב תגובות של יהודים קיצונים, שחושבים שאם הם גרים בחברון, שאם הם נמצאים שם בעיני עצמם אולי כשליחי העם היהודי כולו – ובעיני, הרוב המכריע של תושבי חברון הם שליחי העם היהודי, הם יושבים שם עבור כל העם היהודי – אבל אם הם חושבים, הקיצונים שבהם, שעל-ידי עבירות על החוק הם יצליחו ליצור פרובוקציות ולהביא לשפיכות דמים בין יהודים לערבים בחברון כדי להשיג הישגים, אוי ואבוי להם. אני חושב שעל הממשלה הזאת האחריות להוציא מחברון אנשים שיש ידיעה כי הם מתכוונים לבצע פרובוקציות.

טלב אלסאנע (מד"ע-רע"ם):

את כולם.

מיכאל איתן (הליכוד-גשר-צומת):

כי נשלם על כך מחיר כבד, לא רק ברמה הפוליטית. הם מסכנים את התושבים היהודים שגרים שם, הם מסכנים את תושבי יש"ע היהודים, הם מסכנים את התהליך, שאני חושב שהם רוצים לטרפד, שהסיכויים להצלחתו אולי הם קטנים, אבל לא הם יקבעו עבור המדינה הדמוקרטית הזאת באילו תנאים, מתי ואיך תנוהל המדיניות. הדברים האלה נקבעו בפתק הבוחר. הבוחר אמר: לא לתהליך הקודם, ואמר: כן לשינויים; להמשך התהליך עם שינויים. על כך אנחנו נאבקים.

היו"ר ח' דיין:

תודה רבה לחבר הכנסת מיכאל איתן.

אנחנו עוברים להמשך הדיון. חבר הכנסת עזמי בשארה, בבקשה. שלוש דקות לכל אחד. אני מבקש לעמוד בזמנים כי אני לא רוצה לקטוע באמצע הדברים. אני אומר שוב: חבר הכנסת לא חייב להשיב על כל קריאת ביניים. אם החליט להשיב, זה על חשבון זמנו. קחו זאת, בבקשה, לתשומת לבכם. בבקשה.

עזמי בשארה (חד"ש-בל"ד):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, לתומי חשבתי ששורר בבית הזה קצת יותר תחכום. ציפיתי לשמוע היום גינויים ברורים ומפורשים של הרצח שקרה אתמול, ובייחוד מצד שמאל של הבית. במקום זה שמענו גמגומים ושמענו "אבלים", ושמענו: אתה לא יודע את הנסיבות, ושמענו: עוד לא הוכח דבר.

חבר הכנסת איתן, לא היינו שומעים אתכם מדברים ככה – בכל הכנות – אם ילד יהודי היה נרצח. היית מקים סערה. לא היית מחכה. לא היית מחכה לשמוע מה הנסיבות. לא היית מחכה עד שירשיעו את השומר הערבי. לא אתה ולא שאול יהלום. הייתם מחוללים כאן סערה.

אני חושב שחסר תחכום. אני חושב שהתגובה שלכם מאוד דומה, דרך אגב, בחוסר התחכום שלה, לתגובה של לדרמן, שאמר שדחפו לו את היד ושעוד לא הוכח שהוא באמת שפך את התה על הפנים והצוואר של יעל דיין.

מיכאל איתן (הליכוד-גשר-צומת):

ילדים יהודים לא זורקים עליך אבנים.

עזמי בשארה (חד"ש-בל"ד):

חבר הכנסת איתן, למה אתה ממשיך? עזוב את הוויכוחים האידיאולוגיים בינינו. אני חושב שסף האלימות של הימין בישראל הגיע למקום שבו הוא צריך להדליק אצלך נורה אדומה.

מיכאל איתן (הליכוד-גשר-צומת):

מה עם סף האלימות של הפלשתינים?

עזמי בשארה (חד"ש-בל"ד):

אנחנו מדברים על שני דברים שונים. אנחנו מדברים כאן במדינה ריבונית, בתוך הכנסת שלה, שיש בה כללים של משחק דמוקרטי, אבל המשחק הזה לא חל כלל על הפלסטינים. הפלסטינים נמצאים תחת כיבוש. את זה אתה לא רוצה לראות. אתה חושב, שהפלסטינים שם הם חלק מהמשחק הדמוקרטי, אבל הם מוותרים עליו ומשתמשים באבנים? הפלשתינים גם בחברון, כולל בחברון, חיים תחת כיבוש. הם לא חלק מהסיפור הזה שלנו כאן.

אם ילד פלסטיני בנצרת ישתמש באבנים נגד יהודים, אני אגנה את זה כאן. אבל אני חייב לראות בזריקת אבנים בשטחים חלק מהמאבק נגד הכיבוש, כי הכיבוש עצמו הוא אלים. הוא כופה את עצמו על הילדים ועל הוריהם בצורה איומה.

מיכאל איתן (הליכוד-גשר-צומת):

מה בדבר אלימות בין ערבים לבין עצמם? כמה ערבים נהרגו בידי ערבים?

עזמי בשארה (חד"ש-בל"ד):

המתנחל לא הולך לטייל בשטחים. לכן כל הסימטריה שאהה מנסה ליצור מבטאת חוסר תחכום טוטלי. אתה לא יודע על מה אתה מדבר.

לדעתי, בדאגתך לדמוקרטיה – ועזוב את הוויכוחים הפוליטיים והאידיאולוגיים בינינו – דאגתך לדמוקרטיה היתה צריכה לשרור. מהו הסיפור של רבין, ושל יעל דיין? – עליית הסף של אלימות הימין בארץ הזאת. ואתם הייתם צריכים לדאוג. במקום כל זה אתה מעדיף חילוקי דעות מפלגתיים ואידיאולוגיים על העניין העקרוני של הדמוקרטיה ושמירה על ויכוח תרבותי ודמוקרטי.

בנימין אלון (מולדת):

אתה כדמוקרט מצדיק הריגת יהודים ביהודה ובשומרון?

עזמי בשארה (חד"ש-בל"ד):

ודאי שלא. אני כדמוקרט מצדיק הקמת מדינה פלסטינית בשטחים.

בנימין אלון (מולדת):

— — —

עזמי בשארה (חד"ש-בל"ד):

אני לא מצדיק שום דבר. אני רק אומר, הכיבוש הוא אקט אלים שנכפה על מיליוני אנשים בכוח, וכפיינו גורמת הרבה הרוגים משני הצדדים. האקט של הכיבוש הוא אקט אלים והוא מביא להתנגדות. ההתנגדות הזאת יכולה להיות אלימה. כל המסמכים הבין-לאומיים מעידים על כך, שאקט של כיבוש נגד עם אחר מביא להתנגדות אלימה נגדו.

מיכאל איתן (הליכוד-גשר-צומת):

זה נאמר בשנות ה-50 בגליל.

עזמי בשארה (חד"ש-בל"ד):

אנחנו מציינים מחר את יום כפר-קאסם. זה היה במשולש בשנות ה-50, וזה היה מעשה של המדינה הריבונית, חבר הכנסת מיכאל איתן. אתה צריך לדאוג מכך שזה לא נכנס כלל לתוכניות החינוך. בגלל זה אתה צריך לדאוג.

אם נותרה לי דקה, אדוני היושב-ראש, אני רוצה להגיד משהו בנושא חברון. לדעתי, אנחנו בפרשת דרכים בנושא חברון. חבר הכנסת מיכאל איתן הציב את חברון, ובזה הימר הימור מפסיד, הימור לא נכון, הימור מסוכן, כאשר קשר את זכותם של היהודים להיות כאן עם הסיפור של חברון. הוא עשה בזה – סלח לי על השימוש במלה לא פרלמנטרית – הוא עשה שטות בכך שהוא קשר את היותם של היהודים בארץ-ישראל עם נושא חברון. זה הימור אדיר. אסור לעשות את הקישור הזה. גם אנחנו הערבים לא נביא אותו. אנחנו, שכבר מקבלים את זכותם של היהודים להיות כאן בארץ-ישראל – פלסטין, אנחנו לא מקבלים את הקישור לחברון.

קבוצת 400 המטורפים שנמצאים בחברון – הם 400 מטורפים קולוניאליסטים, שמושלים ורודים ב-200,000 תושבים בחברון ובסביבתה. ילדים וצעירים בחברון כמעט כל יום מוצבים לקיר בחיפוש, רחובות סגורים בגלל 400 מטורפים.

מיכאל איתן (הליכוד-גשר-צומת):

בית-הדסה הוא יהודי.

היו"ר ש' וייס:

חבר הכנסת איתן, אתה מאריך את נאומי.

עזמי בשארה (חד"ש-בל"ד):

אני אומר לך, חבר הכנסת איתן, בסופו של דבר לא יהיה שלום, שום שלום, בחברון כל עוד 400 איש אלה מושלים ורודים ביד ברזל בעיר הזאת. זה פשוט לא ילך.

היו"ר ש' וייס:

זה משפט טוב לסיום.

עזמי בשארה (חד"ש-בל"ד):

זאת קבוצה קולוניאלית, שמשתמשת בשיטות קולוניאליות אכזריות לתושבים. בסופו של דבר, כל הסכם יציב בחברון צריך לערוב לכך שהאנשים הללו יצאו מחברון, במוקדם או במאוחר. תודה רבה.

היו"ר ש' וייס:

אני מאוד מודה לחבר הכנסת בשארה. חבר הכנסת רחבעם זאבי. אחריו – חבר הכנסת גדעון עזרא.

מיכאל איתן (הליכוד-גשר-צומת):

הם היו שם לפני האסלאם ויהיו שם אחריו.

רחבעם זאבי (מולדת):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת הנוכחים, כאשר שימשתי כיועצו למלחמה בטרור של ראש הממשלה יצחק רבין, זכרו לברכה, נשלחתי על-ידו לייעץ לממשלות רבות בעולם בנושא המלחמה בטרור. עצה מספר אחת שנתתי לכולן היתה: לעולם אל תיכנעו לטרור ואל תוותרו לארגוני טרור גם בדברים קלי ערך, מפני שזה יזמין סחיטה נוספת. אנשי הטרור לא מכירים במושג מחווה וגם לא מחפשים הדדיות ביחסים. הם יודעים רק לתבוע ולקבל, ולאחר מכן לתבוע עוד ועוד. כך אמרתי לראשי ממשלות, לראשי קהילות ביטחון ומודיעין בעולם כלקח והמלצה של ישראל. אמרתי זאת על דעתו ומטעמו של ראש הממשלה רבין.

אבל מה שידענו להמליץ בפני אחרים, לא המלצנו לעצמנו, ונתנו את עזה ואת יריחו תחילה; ואחר כך נתנו את ג'נין, שכם, טול-כרם, קלקיליה, רמאללה, אל-בירה ובית-לחם. ועכשיו הגיע תורה של חברון, ואם – חלילה – תחלש דעתה של הממשלה המתקראת לאומית והיא תיתן גם את חברון עיר האבות, תבוא הדרישה שלהם לירושלים וליפו, כמו גם לצפת וליבנה.

את האמת הפשוטה הזאת לא מבין ראש הממשלה נתניהו וגם לא הלוחם העשוי לבלי חת למען ארץ-ישראל החבר בממשלתו, הלוא הוא צחי הנגבי, שזה מכבר ירד מהמגדלים בסיני, זחל מהכוכים בימית וגנז את הרשמקול שלו ואת שאר המיצגים בכנסת, שחירף את נפשו אתם למען ארץ-ישראל השלמה. מעכשיו אצלו ואצלם העיקר הוא להיות מיניסטר, ואפילו מיניסטר כפול שתיים.

בשבילנו לא השתנה דבר, כי אנחנו "מטומטמים", כלשוננו, ואנחנו נשארו נאמנים לארץ-ישראל, ונשארו דבקים בחברון עיר האבות, ונשארו חרדים ליהודי חברון, ונשארו בדעתנו על "השותף והידיד" מעזה, ונשארו חשדנים לגבי ה"משטרה" של המחבלים, ונשארו מפוקחים לגבי תקפותם וערכם של הסכמים עם הנוכל והמתעתע ערפאת, ונשארו מבכים את חללינו, ונשארו מחזיקים בתורתנו הקדושה המצווה את ארץ-ישראל לעם ישראל, וכך חרתנו על דגלנו ובמצענו.

ממשלת נתניהו מפקירה בציניות ובאדישות את חברון היהודית ואת היהודים שבאים לפקוד אותה ברבבותיהם. היא משליכה אותם לחסדם של "שוטרי" ערפאת ורוצחי ה"חמאס". ממשלת נתניהו רוצה להיות בסדר עם נשיאים ורוזנים על חשבון נשים וילדים יהודים ועל חשבון שורשינו וזכויותינו בארץ אבותינו. ממשלת נתניהו זרקה לאשפתות את הצהרות מנהיגיה עצמה בעת הבחירות, שהבטיחו נאמנות לחברון היהודית.

יגאל אלון, זכרו לברכה, שלא היה חשוד בניציות מופרזת, אמר לנו פעמים מספר לאחר מלחמת ששת הימים: "כך לא היינו צריכים לכבוש את חברון. היינו צריכים להפגיזה תחילה באש תותחים כדי שתושביה – רוצחי תרפ"ט ותש"ח – ינטשוה". כן, יגאל אלון, ההומניסט שדגל בדו-קיום יהודי-ערבי היה סבור שיש להפגז באש תותחים את העיר הפרוזה חברון על אזרחיה, כי כך תובע הצדק ההיסטורי במאבק בין ישראל וישמעאל על הארץ הזאת.

אני טוען וזועק בפעם האלף, שאם צה"ל לא יישאר הריבון הביטחוני בחברון ובבנותיה – לא יהא ביטחון לתושבים היהודים בחברון, ועד מהרה הם יהיו למשיסה בידיהם של אנשי חמס ו"חמאס". מסירת חברון ל"גיבוריו" של ג'יבריל רג'וב תביא לטבח שני של יהודי חברון, אחרי הטבח הנורא של מנחם-אב תרפ"ט–1929. כשזה יקרה, חלילה, תגידו לנו שהיו לכם כוונות טובות; שהערבים אכזבו או בגדו; שאולי גם היהודים תרמו להתנגשות הזאת; שמעכשיו ואילך תיתנו הגנה וביטחון, ועוד דיבורים כיוצא בזה. איננו רוצים בהסברים האלה, וגם לא בטבח שיקדם להם. אנחנו מזהירים היום, אולי בשעות, אולי בדקות האחרונות: אל תחתמו על הסכם הדמים הזה. ואם תעשו זאת – אתם תישאו באחריות למה שיקרה. הוויתור על חברון לא יביא את השלום הנכסף, ואפילו לא ביטחון ליהודים.

הבטחתם ביטחון עם שלום, ואתם מביאים עלינו סכנות והתפרקות, בלי ביטחון ובלי שלום. עצרו. עצרו את הדהירה לתהום.

ה' עוז לעמו ייתן, ה' יברך את עמו בשלום.

ואם תרשו לי, אשיב על שאלה.

היו"ר ש' וייס:

חבר הכנסת זאבי, רק על השאלה של חבר הכנסת אלי גולדשמידט. אבל נורא בזריזות, אלי; מאוד בזריזות. מאוד בזריזות. מאוד בזריזות רבה.

אלי גולדשמידט (העבודה):

אדוני היושב-ראש, אני לא מנצל את הבמה כדי להתווכח על התזות שלך, חבר הכנסת זאבי. אני רוצה רק להעיר, שאם ציטטת את יגאל אלון, זכרו לברכה, שאמר, כפי שאתה מצטט אותו, שמן הראוי היה להפגז את חברון כדי שתושביה הערבים יברחו ממנה, אמירה שאני, שגדלתי קצת על

ברכי משנתו המדינית של יגאל אלון, לא שמעתי מעולם ואינני מעלה על דעתי שהוא אמר דבר כזה אי-פעם – אני חושב, שאם אומרים דברים כאלה, חשוב "למסמך" אותם ולומר איפה הוא אמר אותם ולהצביע על מראה מקום. כי אתה אומר דברים מאוד חמורים על יגאל אלון.

רחבעם זאבי (מולדת):

אעשה זאת. בפעם הראשונה אמר זאת יגאל אלון במועצה או בוועד של ארץ-ישראל השלמה, וכתב את זה מייד, בכתובים, הסופר הפובליציסט צבי שילוח, עוד בחייו של יגאל אלון, והוא לא הכחיש את הדבר. זה מופיע פעם שנייה במקום אחר, שאינני יכול להגיד בעל-פה. אשמח להעביר את זה לידיעתך, ואם יורשה לי – גם לפרוטוקול הכנסת.

היו"ר ש' וייס:

כן, רצוי שגם לפרוטוקול.

רחבעם זאבי (מולדת):

אבל שיגאל אלון אמר את זה – זה מעל לכל ספק. הדבר הזה, שהוא אמר אותו, צוטט עוד בחייו. אני הבאתי את זה אחרי מותו פעמים מספר, לרבות בבית הזה. תודה.

היו"ר ש' וייס:

תודה לחבר הכנסת זאבי. אני מזמין עכשיו את חבר הכנסת גדעון עזרא, ואחריו – את חבר הכנסת קליינר.

חברים, הייתי קצת חופשי עם הזמן, אבל נחזור למסגרת. לשני הדוברים הראשונים אנחנו נותנים קצת "פור", מה עוד שהם משקפים השקפות מנוגדות לחלוטין. אבל מעכשיו נחזור לשלוש דקות לכל דובר.

גדעון עזרא (הליכוד-גשר-צומת):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, אני מבקש להתחיל בנושא חוסאן. אני חושב שכולנו מצטערים על מותו של ילד – ויהיה אשר יהיה. אני חושב שאת המעשה הזה צריך לחקור ולטפל בו בהתאם.

אבל אני מבקש, בנושא של חוסאן, להדגיש – – –

תמר גוז'נסקי (חד"ש-בל"ד):

אתה לא קורא לזה רצח?

גדעון עזרא (הליכוד-גשר-צומת):

הנושא הזה נמצא בבדיקה כרגע. נראה מה יהיו תוצאותיה. אם זה רצח או לא רצח, בכל מקרה צר לי על ילד בן עשר שנפטר.

בהזדמנות הזאת, במקרה של חוסאן, אני מבקש להצביע על חוסר הסימטריה בין חוסאן ללא גדר לבין הדר-ביתר שזקוקה לגדר. אני רוצה להצביע על חוסר הסימטריה בחינוך שניתן לילדים בני עשר בחוסאן – שידועים שלזרוק אבנים על היהודים זה חלק מהייעוד של פלשתיני פה במדינת ישראל.

אם הייתי מדבר רק על הפלשתינים, ניחא. אבל בשבועות האחרונים ראינו גם את ערביי ישראל באום-אל-פחם, בנצרת ובמקומות אחרים עושים דברים דומים. זה מדאיג אותי.

תמר גוז'נסקי (חד"ש-בל"ד):

איזו הסתה זו?

עבד-אלמאלכ דהאמשה (מד"ע-רע"ם):

— — —

גדעון עזרא (הליכוד-גשר-צומת):

אני שואל אותך: מה קרה בנצרת לפני חודש?

עבד-אלמאלכ דהאמשה (מד"ע-רע"ם):

מה קרה? אנשים זעקו ומחו נגד כיבוש, נגד רצח, נגד אלימות.

גדעון עזרא (הליכוד-גשר-צומת):

בנצרת? בנצרת? מה יש בנצרת? יש כיבוש בנצרת?

עבד-אלמאלכ דהאמשה (מד"ע-רע"ם):

— — —

תמר גוז'נסקי (חד"ש-בל"ד):

— — —

גדעון עזרא (הליכוד-גשר-צומת):

— — — אני רוצה להגיד שאנחנו יודעים — — —

עבד-אלמאלכ דהאמשה (מד"ע-רע"ם):

— — —

היו"ר ש' וייס:

נדמה לי שההערות שלכם הובנו. בבקשה.

גדעון עזרא (הליכוד-גשר-צומת):

אני רוצה לומר שצריך לשמור על סימטריה גם בחינוך. חינוך לשלום – צריך ללמד גם באום-אל-פחם, צריך ללמד גם בחוסאן, וכמובן גם בחברון.

עבד-אלמאלכ דהאמשה (מד"ע-רע"ם):

ואת המתנחלים?

גדעון עזרא (הליכוד-גשר-צומת):

אני חושב שגם את המתנחלים צריך ללמד – – –

עבד-אלמאלכ דהאמשה (מד"ע-רע"ם):

הם לא ילמדו. הם מאיימים גם עליך ועל כולם.

גדעון עזרא (הליכוד-גשר-צומת):

אני מבקש להמשיך. כולם אומרים שבחברון יש אוכלוסייה ישראלית קטנה ויש בה הרבה ערבים. תרשה לי לומר, שספירה – ולא קשה לספור – של החללים היהודים שנפלו בחברון ושל החללים הערבים שנפלו בחברון מעלה, שמספר החללים היהודים הרבה יותר גדול, אם כי יש שם רק אוכלוסייה קטנה.

אני מבקש להמשיך ולהדגיש, שבשיחות על חברון הערבים אינם מבקשים הגנה על בתיהם. הערבים מרגישים בטוחים בבתיהם. היהודים אינם מרגישים בטוחים בבתיהם. צבא-הגנה לישראל מציע מיגון ליהודים. היהודים אינם רוצים. מציעים להם מיגון משום שצבא-הגנה לישראל יודע שנשקפת להם סכנה. ולמרות זאת, ממשלת נתניהו, כשהיא עלתה לשלטון, קיבלה על עצמה באומץ לב רב את התפקיד הקשה שהממשלה הקודמת לא ביצעה אותו בחודש מרס.

ואני רוצה להצביע על כמה דברים שקורים בדרך. במקום שהאופוזיציה תבוא ותאמר לערפאת, שנסיעתו לאירופה איננה בעתה – כולם שותקים; במקום שנשמור על פרופיל נמוך עד כמה שאפשר, יעל דיין – ואינני מצדיק את המעשה שנעשה נגדה – באה לחברון. מה יש ליעל דיין לחפש בחברון? אילו גנדי או בני אלון היו נוסעים לשכם – כולם היו אומרים שזו פרובוקציה. יעל דיין נוסעת לחברון – האם זה מעשה נכון?

אלי גולדשמידט (העבודה):

מדוע ליעל דיין אסור לנסוע לחברון?

גדעון עזרא (הליכוד-גשר-צומת):

מותר לה לנסוע לחברון, מותר לה.

אלי גולדשמידט (העבודה):

בדברים האלה שלך, שלא ברצונך – אני בטוח שאתה לא רוצה בכך – אתה נותן נימה של לגיטימציה למה שעשו לה.

היו"ר ש' וייס:

חבר הכנסת גולדשמידט, תאפשר לחבר הכנסת עזרא לסיים. יש עוד 57 דוברים.

גדעון עזרא (הליכוד-גשר-צומת):

אני מגנה את שפיכת כוס התה על יעל דיין, אני מגנה בכל פה. אבל מדוע בימים טרופים ועדינים אלה יעל דיין צריכה לנסוע לחברון, אם היא מעוניינת בהסכם על חברון? מדוע אנחנו צריכים להעלות את המתח בעיר?

חגי מירום (העבודה):

אתה לא שם לב, או אולי שכחת, שגנדי הסתובב שם עם "גאן" מסוג "די".

גדעון עזרא (הליכוד-גשר-צומת):

לפי מיטב ידיעתי – – –

קריאה:

– – –

היו"ר ש' וייס:

חברים, נא לאפשר לחבר הכנסת עזרא לסיים.

גדעון עזרא (הליכוד-גשר-צומת):

חבר הכנסת גנדי הלך לבקר באזור היהודי ולא באזור הערבי.

מאחר שזמני תם, אני מבקש שכולנו, כל הכנסת הזאת תתמוך במהלכים של ממשלת ישראל, בטיפול העדין שנעשה בחברון; שכל הכנסת הזאת תבהיר לכל מי שרוצה להבעיר שם תבערה, שאנחנו לא ניתן ולא נרשה זאת. תודה.

היו"ר ש' וייס:

אני מודה לחבר הכנסת גדעון עזרא. חבר הכנסת מיכאל קליינר. אחריו – חבר הכנסת שמואל הלפרט.

אני רואה שכל הנואמים נמצאים באולם. ברשותכם, אני רוצה להכריז על סגירת הרשימה. יש לנו 64 דוברים. אני מקווה שעד מחר בבוקר נסיים את הדיון.

מיכאל קליינר (הליכוד-גשר-צומת):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, אין פלא שבנושא כזה יש 64 דוברים. בהחלט, הנושא כל כך כבד, כל כך עקרוני ליהודי, שאני הייתי מצפה שבנושא הזה ידברו 120 חברי הכנסת או רובם. השאלה היא באמת לא בעיה ביטחונית רגעית זו או אחרת, ואינני מזלזל בכך, אלא היא מתחילה מרובד הרבה יותר עמוק, הרבה יותר יסודי, לגבי כל הקיום היהודי שלנו כאן בארץ-ישראל, או בארץ-ישראל כמדינה יהודית.

כאשר הכיר חבר הלאומים פה-אחד בוועידת סן-רמו בזכות היהודים להקים בית לאומי בארץ-ישראל, הוא לא התבסס לא על מעט היישובים שהיו כאן, לא על מעט היהודים כאן, אפילו לא על אלה שהיו כאן במשך כל הדורות – אולי גם על אלה כהוכחה – אלא הבסיס שלו היה הזכות המוסרית ההיסטורית של עם, שבמשך אלפיים שנה לא היתה לו מדינה כי הוא גורש מארצו, אבל תמיד שמר על הכמיהה, על הזיקה הכל-כך חזקה, עד שלא יכול היה להקים לו מדינה אלא בארץ-ישראל.

מה היה הלב, המוקד של אותה כמיהה יהודית לארץ-ישראל מלבד ירושלים? מה סימל אותה? קצרינ? רמת-מגשימים? תל-אביב? נתניה? אין מקום יותר קדוש, יותר יקר, יותר נוגע ללב, יותר משמר את הזכויות היהודיות על ארץ-ישראל – מלבד ירושלים – מחברון.

והיה גם יישוב יהודי בחברון כמו במקומות אחרים, והיישוב הזה נכחד עד האיש האחרון לא בגלל איזו תקרית, לא בגלל מעשה של מטרף או מעשה נקם של מטרף, אלא משום שהיה זה הרצון של הרוב הערבי בחברון לחסל את היישוב היהודי. נכנסו לבתים, טבחו נשים, ילדים, עד האיש האחרון. לכן לא היה עד מלחמת ששת הימים יישוב יהודי בחברון.

והיום, יש סכנה, ואפילו לא במסגרת שלום, שישראל תיסוג, תצא מחברון ותעביר את השליטה בחברון מרצונה. זה בעיני יותר קשה, יותר כואב, מאשר אילו היינו צריכים לעזוב חלק מתל-אביב או מנתניה. חברון היא ארץ-ישראל יותר מרמת-הגולן, יותר משפלת החוף – – –

נואף מסאלחה (העבודה):

צריך לגרש 160,000 ערבים. תגרש את הערבים, זה הכי נוח. עד האחרון.

סאלח טריף (העבודה):

חבר הכנסת פורז גר בתל-אביב – – –

מיכאל קליינר (הליכוד-גשר-צומת):

אבל יש מציאות. אני לא בעד לגרש, הרי אתה יודע שאני לא בעד לגרש.

היו"ר ש' וייס:

תנו לו לסיים.

נואף מסאלחה (העבודה):

– – –

מיכאל קליינר (הליכוד-גשר-צומת):

למה הדמגוגיה הזאת? יש זיקה – – –

נואף מסאלחה (העבודה):

– – –

מיכאל קליינר (הליכוד-גשר-צומת):

יש עניינים, למשל בעניין הסורי, אני לא כל כך קיצוני. חברון זה הלב, חברון זה המרכז. בלי חברון אין מדינת ישראל.

סאלח טריף (העבודה):

מה עם קצריין? גמלא?

מיכאל קליינר (הליכוד-גשר-צומת):

לא באותה רמה.

אברהם פורז (מרצ):

אתה יודע איפה ניתנה התורה? במעמד הר-סיני. למה החזרתם את סיני?

היו"ר ש' וייס:

חבר הכנסת פורז, אנחנו לא עוסקים – – –

מיכאל קליינר (הליכוד-גשר-צומת):

יש לי מעט זמן. אני מוכן, אחרי שאני אסיים את דברי, להמשיך בדברים.

ראובן ריבלין (הליכוד-גשר-צומת):

אילו נתן לנו את התורה ולא הכניסנו לארץ-ישראל, דיינו.

היו"ר ש' וייס:

חבר הכנסת ריבלין, חבר הכנסת פורז, יש לי הצעה – – –

מיכאל קליינר (הליכוד-גשר-צומת):

אני לא מתפלא על חברים מסוימים, אבל על הציניות שלך בנושא היקר, הקדוש הזה – אני מתפלא עליך.

היו"ר ש' וייס:

חבר הכנסת קליינר, אני פונה אליך. אתה עברת כהוגן את הזמן.

מיכאל קליינר (הליכוד-גשר-צומת):

לא, אני לא עברתי. יש קריאות ביניים.

היו"ר ש' וייס:

תסלח לי. עם כל הכבוד, אני קובע.

אברהם פורז (מרצ):

כמה אנשים צריכים להיהרג בשביל – – –

היו"ר ש' וייס:

אתה כבר ארבע דקות, תן איזה שני משפטי סיום חזקים והכול יהיה בסדר.

אברהם פורז (מרצ):

זה היה חזק מדי גם עד עכשיו.

היו"ר ש' וייס:

חברים, אל תפריעו.

מיכאל קליינר (הליכוד-גשר-צומת):

אדוני היושב-ראש, אני ישבתי כאן מתחילת הדיון, ואני אודה לאדוני אם הוא יאפשר לי להתבטא בלי קריאות ביניים; כך אני אתבטא. אם יהיו קריאות ביניים, אני אשיב. אני מכבד את החברים.

היו"ר ש' וייס:

אני מבקש במסגרת עוד דקה לסיים.

מיכאל קליינר (הליכוד-גשר-צומת):

אני זוכר את היום שבו חודש היישוב היהודי, במלון "פארק", כשהאיש שאפשר, בירך, קיים – וזה נאמר קודם – היה יגאל אלון, וכולנו בירכנו אותו על כך.

נואף מסאלחה (העבודה):

הוא עשה את טעות חייו, יגאל אלון.

מיכאל קליינר (הליכוד-גשר-צומת):

ודאי, הכול טעויות, והטבח בחברון לא היה טעות.

קריאה:

— — —

היו"ר ש' וייס:

לא להפריע לו. הוא דיבר סוף-סוף על גולדשטיין, ואתה מפריע לו.

מיכאל קליינר (הליכוד-גשר-צומת):

נניח שזה היה במסגרת שלום, אבל זה הרי לא במסגרת שלום. רק השבוע שמענו את ה"ג'יהאד, ג'יהאד, ג'יהאד". האמנה הפלשתינית – עשו את התרגיל לפני הבחירות והקימו את הוועדה, ואני לא יודע מה תוצאות הוועדה, ואנחנו נותנים את חברון לגורם שעדיין מחויב לאמנה ש-17 מתוך 33 סעיפיה קוראים להשמדת מדינת ישראל.

אם באמת נצא היום מחברון, יהיה זה יום שחור לעם היהודי. אבל אני עדיין מאמין, שיבוא יום ויקום יישוב גדול, יהודי, מפואר, בעיר האבות, בעיר חברון.

היו"ר ש' וייס:

תודה רבה. אני מודה לחבר הכנסת קליינר. חבר הכנסת שמואל הלפרט, ואחרי זה – חבר הכנסת שאול יהלום, ואחריו – חבר הכנסת יונה יהב.

נואף מסאלחה (העבודה):

חבר הכנסת הלפרט, גם אתה נגד נסיגה מחברון?

שמואל הלפרט (יהדות התורה):

ודאי, חברון היא עיר האבות.

נואף מסאלחה (העבודה):

ואם יחתום?

היו"ר ש' וייס:

אני בטוח שחבר הכנסת הלפרט יגיד שאברהם אבינו היה גם אבי ישמעאל.

שמואל הלפרט (יהדות התורה):

כל זה אתה רוצה שאני אגיד בתוך שלוש דקות?

היו"ר ש' וייס:

לא, זה על חשבון הזמן שלי.

שמואל הלפרט (יהדות התורה):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, כאשר מדברים על היערכות מחודשת בחברון, אי-אפשר להתעלם מהיישוב היהודי בעיר, שחלק גדול מתושביו מתגוררים שם כמעט 30 שנה. הקימו בתים, יש כבר שלושה דורות שחברון היא ביתם ומולדתם.

ברצוני לצטט בפניכם את קביעת מועצת גדולי התורה של אגודת ישראל בחודש סיוון התשנ"ו, לאחר הקמת הממשלה החדשה, שבה היא מתריעה מפני פיקוח נפש וסכנה מוחשית ליהודי חברון: "בתחילת חודש אייר התשנ"ו, פנתה מועצת גדולי התורה לראש הממשלה דאז בקריאה מעומק הלב לעכב את ההחלטה למסור את עיר הקודש חברון לשליטת הפלשתינים, משום שיש בכך פיקוח נפש וסכנה מוחשית ליהודים הדרים בעיר ובקריית-ארבע ולרבבות אלפי ישראל הבאים חברונה לפקוד קברי אבות האומה – אברהם, יצחק ויעקב – ולשפוך שם צקון לחשם לפני בורא עולם לישועת הכלל והפרט". ובהמשך הם כותבים: "מצווים אנו בתורה הקדושה 'לא תעמוד על דם רעך'. אי-לכך דעתנו דעת תורה שאסור לשנות את המצב הביטחוני בעיר חברון".

חברי הכנסת, הקריאה של מועצת גדולי התורה מדברת בעד עצמה. ברצוני רק להוסיף, בקשר לנושאים הנדונים כאן היום, כמה משפטים.

בראש ובראשונה ברור, שעל הממשלה להבטיח את שלומם ואת שלמותם של היהודים בחברון. הדברים מקבלים משנה תוקף אחרי ההצהרות של אנשי ה"חמאס", כי עומדים לרשותם מצבורי נשק גדולים. אם נביא בחשבון גם את הנשק שתקבל המשטרה הפלשתינית, אין ספק שיש בכך סיכון של ממש ליהודים בחברון. עלינו לזכור גם את דברי ערפאת בשטוקהולם, שאחרי גמר הסכם הקבע ייווצר מצב שיהודי לא יוכל לחיות כאן ויאלץ להגר. לא ייתכן, שכאשר התקבצו בארץ-ישראל עם שרידי חרב, פליטים מהשואה וממאה גלויות, ביטחונם יהיה כאן בסכנה אחרי גמר הסכם הקבע.

אדוני היושב-ראש, במסגרת הפינוי בחברון הממשלה חייבת להבטיח לפחות יצירת חיץ והפרדה מוחלטת בין תושבי חברון היהודים והערבים.

נואף מסאלחה (העבודה):

איך אתה עושה הפרדה? קו בר-לב?

שמואל הלפרט (יהדות התורה):

כמו-כן, דרוש לשמור על רצף טריטוריאלי בין היישוב היהודי בחברון, בין היישוב היהודי בקריית-ארבע ובין מערת-המכפלה. על הממשלה להבטיח את שלום הבאים למערת-המכפלה וכן להבטיח שיישארו בידינו קברי עתניאל בן קנז וישי אבי דוד, ולאפשר גישה אליהם.

עבד-אלמאלכ דהאמשה (מד"ע-רע"ם):

רק בשלום תוכלו לבקש זאת. אם לא שלום, אז הכול יהיה בסכנה.

ראובן ריבלין (הליכוד-גשר-צומת):

מה זה שלום, חבר הכנסת דהאמשה? שלום זה להחזיר את מה?

היו"ר ש' וייס:

חבר הכנסת ריבלין, זה יהיה – – –

ראובן ריבלין (הליכוד-גשר-צומת):

– – – מה זה שלום?

עבד-אלמאלכ דהאמשה (מד"ע-רע"ם):

הסכם חתום.

היו"ר ש' וייס:

חבר הכנסת ריבלין, חבר הכנסת דהאמשה יסביר לך כשהוא יעלה על הבמה.

שמואל הלפרט (יהדות התורה):

אני מקווה שלא אתם תקבעו לנו מתי אנחנו יכולים להגיע למערת-המכפלה ומתי לא.

היו"ר ש' וייס:

חבר הכנסת ריבלין, מספיק.

עבד-אלמאלכ דהאמשה (מד"ע-רע"ם):

– – – השלום יקבע.

שמואל הלפרט (יהדות התורה):

אתם לא תקבעו לנו מתי להגיע למערת-המכפלה ומתי לא, תשכחו מזה – – –

נואף מסאלחה (העבודה):

זה לא, אני מסכים אתך – – –

קריאות:

– – –

שמואל הלפרט (יהדות התורה):

תשכחו מזה.

קריאות:

– – –

היו"ר ש' וייס:

חברים – – –

אלי גולדשמידט (העבודה):

מערת-המכפלה – – –

שמואל הלפרט (יהדות התורה):

הוא כבר מתנה אתי תנאים, מתי כן נוכל להגיע ומתי לא נוכל להגיע.

היו"ר ש' וייס:

הפרינציפ ברור, נא לאפשר לו לסיים.

שמואל הלפרט (יהדות התורה):

אני רוצה לומר לך, שלא אתם תקבעו זאת.

עבד-אלמאלכ דהאמשה (מד"ע-רע"ם):

— — — לא כיבוש וטרור — — —

היו"ר ש' וייס:

— — — חבר הכנסת דהאמשה, אתה רשום, ותוכל — — —

עבד-אלמאלכ דהאמשה (מד"ע-רע"ם):

— — —

היו"ר ש' וייס:

חבר הכנסת דהאמשה, תוכל להתבטא עוד מעט.

ראובן ריבלין (הליכוד-גשר-צומת):

— — —

היו"ר ש' וייס:

חברי הכנסת ריבלין ודהאמשה. מה קרה לך פה, היום.

שמואל הלפרט (יהדות התורה):

אנחנו היינו בחברון לפניכם – – –

קריאות:

– – –

ראובן ריבלין (הליכוד-גשר-צומת):

– – –

שמואל הלפרט (יהדות התורה):

מי הכובש בחברון, זאת שאלה, כי אנחנו היינו בחברון לפניכם.

היו"ר ש' וייס:

עליך לסיים.

שמואל הלפרט (יהדות התורה):

לא אתם תקבעו, מתי אנחנו נוכל להגיע ומתי לא.

בהזדמנות זו אני קורא לקואליציה ולאופוזיציה כאחת להתעלות ולהתאחד בנושא חברון ובכל הנשאים הביטחוניים. תודה.

היו"ר ש' וייס:

אני מודה לחבר הכנסת הלפרט. חבר הכנסת שאול יהלום, אחריך – חבר הכנסת יונה יהב, ואחרי חבר הכנסת יונה יהב – חבר הכנסת חגי מירום.

רבותי, נסו להצטמצם לשלוש דקות, שלוש דקות וחצי, כי עד שנגמור את הדיון זה נהיה כבר אחרי פינוי חברון, ואז לא יהיה לו טעם.

קריאה:

— — —

היו"ר ש' וייס:

לפי הקצב. בבקשה.

קריאה:

— — —

היו"ר ש' וייס:

פריסה מחדש.

שאול יהלום (מפד"ל):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, כל מי שיושב בצד ושומע את הדיון ואת קריאות הביניים חושב לעצמו, שמדובר בעם ערבי, כולו צודק ומוסרי. פתאום באה איזו מדינת ישראל, כובשת, שולטת ומדכאה. ריבוננו של עולם, רבותי, כבר שכחתם מה היה עד 1967? עד מלחמת ששת הימים? זה לא רחוק כל כך מאתנו, זה לא לפני דורות, זה לא בימי הביניים.

אילו היו מדינות ערב באות ומציעות שלום בגבולות של 1967, לא היה פוצה פה ומצפצף. אבל מדינות ערב פתחו במלחמה עלינו, ובזמן שהן החזיקו את כל המקומות האלה – לא רק לא נתנו לנו לבוא למערת-המכפלה ולהתפלל שם, אלא לא נתנו לנו גם לבוא לכותל המערבי. ואם חיינו בשלום, ואף אחד לא יגיד לי שלא היה שלום בתרפ"ט, ב-1929 בחברון – היה שם שלום, היו שם קשרי עבודה; עבדו, אהבו זה את זה. מי טבח ביהודים, 70 נפש, ב-1929? זה לא במאה הראשונה או במאה השנייה או במאה השלישית.

היום אנחנו נמצאים במקום ואומרים: בואו נגור יחד בחברון, רק תנו ליישוב היהודי חיים בתנאים מינימליים של התפתחות ושל שלום. מי משדר חדשים לבקרים, כל יום, שהנה יש נשק ועוד נשק, נשק פלשתיני ונשק לא פלשתיני ונשק רשמי ונשק לא רשמי? והכול נעשה כדי לפגוע ביהודים הגרים בחברון.

לא אנחנו מצאנו אותו ערבי שהעיד בתוכנית "יומן הבוקר" – – –

עבד-אלמאלכ דהאמשה (מד"ע-רע"ם):

— — —

שאול יהלום (מפד"ל):

איזה כיבוש? אני לא מציע לך כיבוש – – –

עבד-אלמאלכ דהאמשה (מד"ע-רע"ם):

— — —

שאול יהלום (מפד"ל):

— – – אני מציע, חבר הכנסת דהאמשה, עם כל הכבוד, איזה כיבוש?

עבד-אלמאלכ דהאמשה (מד"ע-רע"ם):

כיבוש.

שאול יהלום (מפד"ל):

למה כיבוש?

עבד-אלמאלכ דהאמשה (מד"ע-רע"ם):

— — —

שאל יהלום (מפד"ל):

למה כיבוש?

היו"ר ש' וייס:

— — — חבר הכנסת דהאמשה

שאל יהלום (מפד"ל):

— — — היהודים היו בחברון לפני הערבים

היו"ר ש' וייס:

חבר הכנסת יהלום, שנייה.

עבד-אלמאלכ דהאמשה (מד"ע-רע"ם):

— — —

היו"ר ש' וייס:

— — — חבר הכנסת דהאמשה

עבד-אלמאלכ דהאמשה (מד"ע-רע"ם):

— — —

ראובן ריבלין (הליכוד-גשר-צומת):

— — —

היו"ר ש' וייס:

חבר הכנסת דהאמשה, חבר הכנסת ריבלין, אני מבקש מכם קצת כיבוש היצר. כיבוש חדש.

ראובן ריבלין (הליכוד-גשר-צומת):

— — —

היו"ר ש' וייס:

חבר הכנסת ריבלין.

נואף מסאלחה (העבודה):

— — —

היו"ר ש' וייס:

חבר הכנסת מסאלחה, אנא.

שאול יהלום (מפד"ל):

— — — חבר הכנסת מסאלחה

נואף מסאלחה (העבודה):

— — —

היו"ר ש' וייס:

נא להירגע.

נואף מסאלחה (העבודה):

— — —

היו"ר ש' וייס:

חבר הכנסת יהלום, יש לי הצעה, תן להם לעשות כמה חילופי דברים, ואני אוסיף לך זמן. תן להם קצת. זהו. מוצה. חבר הכנסת מסאלחה, עכשיו אנחנו ממשיכים. בבקשה, חבר הכנסת יהלום.

רענן כהן (העבודה):

— — —

היו"ר ש' וייס:

חבר הכנסת רענן כהן, עשינו — — —

רענן כהן (העבודה):

— — —

היו"ר ש' וייס:

אני עשיתי הפסקה לחילופי דברים, עכשיו תורו.

שאול יהלום (מפד"ל):

חבר הכנסת כהן, חבר הכנסת מסאלחה — — —

היו"ר ש' וייס:

אני מוסיף לך דקה.

שאל יהלום (מפד"ל):

— — — מוסר וצדק לא מתחלקים לפי שנים. מי שכבש ב-1949 שטח מסוים — מותר לו לגרש את הערבים מיפו ומרמלה. מותר לכל הקיבוצים של "השומר הצעיר" שיהיו על אדמות של ערבים — — —

היו"ר ש' וייס:

— — — סליחה

שאל יהלום (מפד"ל):

— — — מותר היה לו לעשות פיצוצים בלילות, וזאת עובדה, חבר הכנסת מסאלחה, אבל בשנת 1967 — — —

היו"ר ש' וייס:

חבר הכנסת יהלום, פנית לכיוון של חבר הכנסת אלי גולדשמידט, וזה התק"ם, לא "השומר הצעיר".

שאל יהלום (מפד"ל):

בסדר.

נואף מסאלחה (העבודה):

— — — היסטורית.

רענן כהן (העבודה):

אדוני היושב-ראש, האם בירכת את חבר הכנסת שאל יהלום?

היו"ר ש' וייס:

על מה?

רענן כהן (העבודה):

על נישואי הבן.

היו"ר ש' וייס:

ברכתי אותו במכתב, אבל אני, בהחלט, מוכן לברך אותו בשם כל היושבים כאן בברכה נאמנה ו"מזל טוב".

אלי גולדשמידט (העבודה):

— — — ב-20 בנובמבר הוא יחתן את בנו השני.

היו"ר ש' וייס:

יותר מדי בחודש אחד. עם המשכורות שלנו אי-אפשר — שתי מתנות בחודש אחד. קדימה, בבקשה.

שאול יהלום (מפד"ל):

אדוני היושב-ראש, תודה רבה, ותודה רבה לכל חברי הכנסת. ירבו שמחות בבית הזה ובבית של כל אחד — בביתו ובמשפחתו.

נחזור לנושא שלנו — — —

היו"ר ש' וייס:

אני נותן לך דקה לסיכום, אני חושב שזה הוגן.

שאול יהלום (מפד"ל):

אני אומר, שהמדינה היחידה שלנו, של העם היהודי, זאת מדינת ישראל. אנחנו מציעים דו-קיום בשלום בלי גבולות, בלי סגר, שיחיו בחברון יהודים וערבים זה ליד זה, היישוב הערבי יתפתח, היישוב היהודי יתפתח. בואו לא נדכא את היישוב, בואו לא נדרוש ממנו תנאים שאי-אפשר להתפתח בהם.

ואם ירצה השם, אין כל ספק שאפשר יהיה להגיע גם בחברון, העיר המורכבת, המסובכת, הקשה הזאת, למצב של שלום עם היישוב היהודי – צודק, גדל ומתפתח. תודה רבה.

היו"ר ש' וייס:

תודה רבה לחבר הכנסת יהלום. חבר הכנסת יונה יהב. אחריו – חבר הכנסת חגי מירום; לאחר מכן – חברת הכנסת תמר גוז'נסקי.

יונה יהב (העבודה):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, היום היו אמורים להסתיים הדיונים לגבי סיכום הפריסה המחודשת בעיר חברון. לצערי, העדר פרוטוקול חתום בעניין זה אינו נובע מענייני מהות בלבד. כפי שעוד יתברר לכולנו, הפריסה מחדש בחברון היא עובדה מוגמרת, וכמו השלום כך גם ההפרדה בינינו לבין הפלשתינים היא כורח המציאות.

חברון היא, אכן, עיר האבות. מערת-המכפלה קשורה להיסטוריה היהודית כמו חבלי ארץ רבים במזרח התיכון ובפזורה. קברי אבות כמו קברי צדיקים אינם סיבת הקיום שלנו ואינם מטרות ראויות לשם יצירת קברי בנים חדשים.

הממשלה הקודמת, בראשותם של יצחק רבין, זיכרונו לברכה, ושמעון פרס – – –

נואף מסאלחה (העבודה):

חבר הכנסת זאבי, לא כך – – – ליושב-ראש.

רחבעם זאבי (מולדת):

אל תלמד אותי איך.

נואף מסאלחה (העבודה):

אני מלמד אותך.

היו"ר ש' וייס:

סליחה, חברים – – –

רחבעם זאבי (מולדת):

הוא אמר לי – – –

היו"ר ש' וייס:

חברים, סליחה, אני – – –

קריאות:

– – –

היו"ר ש' וייס:

רבותי, סליחה, אני אפתור את הבעיה. אני מתנצל בפני חברי הטוב מאוד, הטוב ביותר, חבר הכנסת יונה יהב. היתה אי-הבנה, ואני מוסיף לך עוד דקה כי גם אני רוצה לשמוע.

קריאות:

– – –

יונה יהב (העבודה):

לא, דווקא חבר הכנסת זאבי – – –

רחבעם זאבי (מולדת):

כשיגאל אלון קבע שלא – – –

אלי גולדשמידט (העבודה):

זאת עדות מפי השמועה – – –

רחבעם זאבי (מולדת):

– – –

אלי גולדשמידט (העבודה):

יגאל אלון – – –

היו"ר ש' וייס:

חברים, סליחה – – –

קריאות:

– – –

היו"ר ש' וייס:

עכשיו מדבר חבר הכנסת יונה יהב. סליחה. חבר הכנסת יהב, אני אתן לך את כל הזמן.

אלי גולדשמידט (העבודה):

– – –

היו"ר ש' וייס:

חבר הכנסת אלי גולדשמידט – – –

אלי גולדשמידט (העבודה):

— — —

היו"ר ש' וייס:

חבר הכנסת אלי גולדשמידט, סליחה.

חבר הכנסת זאבי, הדברים נאמרו, העניין נגמר — — —

קריאות:

— — —

יונה יהב (העבודה):

דווקא חבר הכנסת — — —

היו"ר ש' וייס:

רבותי, שקט.

יונה יהב (העבודה):

חבר הכנסת זאבי — — —

היו"ר ש' וייס:

חבר הכנסת זאבי.

יונה יהב (העבודה):

חבר הכנסת זאבי — — —

אלי גולדשמידט (העבודה):

— — —

היו"ר ש' וייס:

חבר הכנסת גולדשמידט, תסלח לי, חבר שלך נואם פה — — —

אלי גולדשמידט (העבודה):

אדוני היושב-ראש, אני שומר על כבודו של יגאל אלון, זיכרונו לברכה — — —

היו"ר ש' וייס:

אני שומר בדיוק כמוך, לכן לא אפשרתי לקרוא זאת.

עכשיו ידבר חבר הכנסת יונה יהב, מה לעשות?

יונה יהב (העבודה):

דווקא חבר הכנסת זאבי לא שמע את — — —

רחבעם זאבי (מולדת):

את האמת — — —

היו"ר ש' וייס:

חברים, כדי לפתור את הפרשה, א. אני מאפשר לחבר הכנסת יונה יהב להתחיל מהתחלה; ב. העניין נגמר; ג. כדי שלא תהיינה השערות בדבר הסתרת העניין, חבר הכנסת זאבי הביא ספר של צבי שילוח שאומר שיגאל אלון אמר. אנחנו, באקדמיה, לא מקבלים את זה, אבל טוב שחבר הכנסת זאבי הביא את הספר. בזה נגמר הדין, ועכשיו — חבר הכנסת יונה יהב.

רחבעם זאבי (מולדת):

מפא"ניק – – –

אלי גולדשמידט (העבודה):

גם אריק שרון היה מפא"ניק.

רענן כהן (העבודה):

– – –

היו"ר ש' וייס:

חברי הכנסת רענן כהן, אלי גולדשמידט, רחבעם זאבי – מספיק. חבר הכנסת צוקר, פתרנו את בעיית המקור. המקור הוא האיש עצמו.

יונה יהב (העבודה):

חבר הכנסת זאבי, אתה מחמיץ משפט שדווקא הפניתי אליך.

היו"ר ש' וייס:

סליחה, גמרנו. עכשיו חבר הכנסת יונה יהב מהתחלה. יש לך שלוש דקות. אם תרצה – יותר.

יונה יהב (העבודה):

חבר הכנסת זאבי, אתה מחמיץ משפט שהפניתי אליך ורצוי שתשמע.

היו"ר ש' וייס:

אתה יכול לחזור על המשפט.

יונה יהב (העבודה):

אני אחזור עליו: מערת-המכפלה קשורה להיסטוריה היהודית כמו חבלי ארץ רבים במזרח התיכון ובפזורה. קברי אבות כמו קברי צדיקים אינם סיבת הקיום שלנו ואינם מטרות ראויות לשם יצירת קברי בנים חדשים, חבר הכנסת זאבי.

רחבעם זאבי (מולדת):

אתה משווה כפרים לזכותנו על חברון?

יונה יהב (העבודה):

במשא-ומתן בינינו לבין הפלשתינים קבעה הממשלה הקודמת, בראשותם של רבין, זיכרוננו לברכה, ופרס, ייבדל לחיים ארוכים, כלל, ועל-פיו לא יפונה שום יישוב יהודי בשטחי יהודה ושומרון וחבל-עזה בשלב הביניים. ממשלת העבודה הבינה, כי מי שנאבק על רמאללה ונצרים, סופו שלא יבחין בין הטפל לעיקר, שלא ידע להבחין בין ירושלים המאוחדת לקסבה של חברון ושכם.

אדוני היושב-ראש, ההסכם העומד ליישום בחברון אינו מפקיר את המקומות הקדושים, הוא אינו מפקיר את המתנחלים. אנחנו ובנינו הגנו על המתיישבים בחברון ונמשיך להגן עליהם למרות חילוקי הדעות והביזוי וההשפלה שכרוכים בכך לפעמים.

אני עומד כאן היום ופחד וחשש כבד מלווים אותי. כמו רבים אחרים הזדעזעתי למראה הכתבה שפורסמה ב"יומן השבוע" בערוץ הראשון. נראה שקיצוני המתנחלים היושבים בחברון לא למדו דבר מרצח רבין. חלקם ממשיכים ומהללים את הרוצח המתועב גולדשטיין, אחרים משבחים את רוצח ראש הממשלה, ואלה המסתתרים מאחורי תוארי מנהיגות ורבנות מדברים על אובדן הסובלנות, על לקיחת החוק לידיים ועל מעשי פרובוקציה אחרים, שכל מטרתם הרחקת השלום ושליטת כל בסיס של תקווה במקום. בעתיד לא נוכל לומר: לא ראינו, לא ידענו ולא שמענו.

כאשר אברהם אבינו קנה את חלקת האדמה שעליה נמצאת מערת-המכפלה, הוא ביקש ששם יוכל להיאסף אל אבותיו. אבות האומה העברית הנחילו לנו ערכים יסודיים בתחום ההומני. חכמי ההלכה לא ביקשו לפסול דעתו של חכם זה או אחר, הם קיבלו כאקסיומה את הפלורליזם כתשתית לכל החשיבה המשפטית והחוכמה העברית.

רבותי חברי הכנסת, אני מנצל במה זו כדי לפנות לכל אחד ואחד מאתנו, לכל אחד מהמתיישבים בחברון, ולומר להם: היו חכמים; האיומים המיותרים, איסוף נשק והכפירה בשלטון החוק הם תשתית בדוקה לחורבן הבית השלישי. אל תיתנו לקיצוני חברון, לאנשי המחתרת, הגזענות והאלימות להכתיב את סדר-יומה של מדינת ישראל השפויה.

אל לו לשלטון החוק לפחד. שלטון החוק הוא הבסיס האמיתי שעליו נשענת החברה בישראל. פריצת המסגרות הפכה בחלק מהחוגים בישראל לנורמה, נורמה שיש לגדוע מהר ככל האפשר.

היו"ר ש' וייס:

חבר הכנסת יהב, אתה ממש צריך לסיים.

יונה יהב (העבודה):

אני כבר מסיים. דקה.

אדוני היושב-ראש, אינני מתומכיו של ראש הממשלה נתניהו. אני חושב שהוא שוגה, שהוא אינו מבין עד כמה הרעו ארבעת חודשי כהונתו עם ישראל ואזרחיה. אבל אותם אנשים שמחאו כף נוכח הססמה "ביבי טוב ליהודים" מאיימים היום על ראש הממשלה. הם מבקשים ממנו לנהל מדיניות של מיעוט מבוטל, מיעוט המחפש באופן מתמשך עימות, ריב ומדון.

אני מבטיח לך, אדוני ראש הממשלה, כי אנחנו נגן עליך. נגן עליך מפני דברי השנאה וההסתה, מפני יד רעה ואלימה ומפני אי-שפיות הדעת. אני מבטיח לך, ראש הממשלה, שבהמשכתו של תהליך השלום אתה אכן תהיה טוב לרוב רובם של אזרחי ישראל, יהודים כערבים, טוב לאמהות ולבנים, טוב לעתיד שלנו כאן.

368 ימים חלפו מאז נרצח ראש הממשלה יצחק רבין, זיכרוננו לברכה – האם באמת לא למדנו דבר?

היו"ר ש' וייס:

תודה רבה לחבר הכנסת יהב. חבר הכנסת חגי מירום, ואחריו – חברת הכנסת תמר גוז'נסקי. לאחר מכן – חבר הכנסת בנימין אלון.

חגי מירום (העבודה):

אדוני היושב-ראש, חברי חברי הכנסת, אני רוצה להגיד לך, חבר הכנסת זאבי, אנחנו גדלנו על משנתו של יגאל אלון, ואנחנו לא יכולים לקבל עדויות של צבי שילוח על מה שאמר יגאל אלון כהוכחה למה שאמר יגאל אלון.

אלי גולדשמידט (העבודה):

חבר הכנסת חגי מירום, הספר יצא אחרי מותו של יגאל אלון – – –

חגי מירום (העבודה):

לא יקום ולא יהיה כדבר הזה. יגאל אלון היה בשבילנו מנהיג, מצביא ואיש הומני ממדרגה ראשונה, וראייתו כוללת – כבר בשנת 1967, לאחר הניצחון במלחמת ששת הימים, הניח יגאל אלון את תוכנית-אלון, בראייה כוללת שכיבוש לא יכול להחזיק מעמד.

רחבעם זאבי (מולדת):

חבר הכנסת מירום, לחבר הכנסת יוסי ביילין אתה מאמין?

היו"ר ש' וייס:

חבר הכנסת זאבי, תן לדיון להתנהל. מספיק.

חגי מירום (העבודה):

אני לא רוצה להיכנס לכך.

רחבעם זאבי (מולדת):

אתה לא רוצה – אז אל תסביר – – –

חגי מירום (העבודה):

אנחנו לא נקבל עדויות על דברים בלתי מתקבלים על הדעת שמייחסים אותם כאן ליגאל אלון.

אני רוצה לחזור לעניין חברון. חברי חברי הכנסת, מה נשתנה? מה נשתנה, חבר הכנסת רובי ריבלין, בין מה שהוסכם בזמנה על-ידי ממשלת העבודה, לבין למה שהוסכם עכשיו, הולך ומוסכם על-ידי ממשלת הליכוד?

ראובן ריבלין (הליכוד-גשר-צומת):

אני אגיד לך מה נשתנה – – –

היו"ר ש' וייס:

זאת היתה שאלה רטורית. זה לא חידון. הוא יודע את התשובה.

חגי מירום (העבודה):

אני רוצה לספר לך – רצף טריטוריאלי בין המקומות הקדושים בחברון וההתיישבות היהודית בחברון לבין קריית-ארבע – היה ונשאר; סידורי ביטחון ופטרולים משותפים – היו, הוסכמו ונשארו; חימוש של שוטרים פלשתינים, רובה או אקדח – שניהם יורים – היה ונשאר; שמירת הביטחון של היישוב היהודי – שמעון פרס כראש ממשלה הכריז והודיע: אין בדעתנו לפנות את היישוב היהודי, נשמור על ביטחון, נקדיש כל אמצעי צבאי שצריך כדי לשמור את ביטחון – היה ונשאר; יצירת תחנות פלשתיניות וישראליות בהיקף היישוב היהודי, בקו התפר שם – היה ונשאר; סידורים שמבטיחים תפילה במקומות קדושים – וחברון היא קדושה ויש בה מקומות קדושים ליהודים וצריך לשמור את הסידורים האלה – היו ונשארו; פתיחת רחוב ראשי מוביל – אנחנו הסכמנו לכך בעבר ואתם כבר הודעתם, מפי ראש הממשלה, שלא יקום ולא יהיה – נפתח בהסכמה.

כאשר אנחנו מסתכלים על מרכיבי ההסכם הזה אנחנו רואים "קופי" של מה שהוסכם עם ממשלת העבודה. רק צריכים היו לחלוף ארבעה חודשים כאלה, וצריך היה לאבד את כל היתרונות המדיניים שהיו לנו, וצריך היה לקרות מה שקרה במנהרה בירושלים, וצריכה היתה להיפתח האש, וצריך היה בנימין נתניהו לעמוד שם כמו מי שפשוט זוחל על גחון ומגיע לאותו הסכם שהגיעו אליו בזקיפות קומה, בהומניות, בכבוד אל הפרטנר הפלשטיני, עם אותה תוצאה בדיוק.

פה ושם יספרו לנו, שיש איזה שיפור קל בכך שקצצו את גובה הבתים משמונה קומות לארבע קומות. יוצא מן הכלל. גם את זה, אני מניח, יכולנו להסדיר בקלי קלות כבר לפני ארבעה חודשים.

למה אני אומר את זה כאן? כי אנחנו נתונים בטירוף מערכתי מיותר. יחסינו עם הפלשתינים נקבעו, ואנחנו מחויבים על-פיהם. למה, אם כן, צריכה ממשלה לא ללכת את המהלכים האלה עם כבוד לפלשתינים, בתחושת אמון, בשמירה על הביטחון – מאה אחוז – על הביטחון של יהודים בכל מקום, בשמירה על כל מה שאנחנו רוצים בתחום המקומות הקדושים ודברים אחרים שקשורים וחשובים לקהילה היהודית? למה היינו צריכים לעשות כך?

אני רואה בדברים האלה מחדל נוראי, דבר שמאיים על העניין כולו. ולמה אני אומר את זה? כי כאשר תסתיים הפארסה הזאת של השיחות בחברון, יתחילו הוויכוחים על שדה התעופה דהניה, ובסוף הוא , גם הוא יפתח – אני לא אאריך בדיבור – SAFE PASSAGE יפתח, ואחר כך המעבר הבטוח, ה-ושחרור האסירים יבוצע וגם ההיערכות המחודשת, מחדש, תבוצע. מדוע היא תבוצע? מפני שכאשר ממשלה קודמת נתנה את מלתה שאלה הדברים יבוצעו, לא יכולה לבוא עכשיו ממשלה ולשגע את כל המערכת הזאת, את כל הקוסמופוליטיות של ההסכם הזה, את יחסינו עם מדינות העולם וכן הלאה בעבור דברים שידענו תמיד שצריך להקפיד עליהם: ביטחון של יהודים, מקומות קדושים, יכולת לחיות איכשהו באווירה נורמלית של התפתחות.

עמנואל זיסמן (הדרך השלישית):

חבר הכנסת חגי מירום, האם לא צריך לדרוש מהצד השני לקיים את כל מה שהוא התחייב לו?

חגי מירום (העבודה):

אין כל ספק שאנחנו צריכים לדרוש מהצד השני לקיים את כל מה שהוא התחייב לו. חייבים לומר את זה ולתבוע את זה ממנו – – –

עמנואל זיסמן (הדרך השלישית):

– – –

חגי מירום (העבודה):

אבל, כאשר אנחנו לא עושים את זה, חבר הכנסת זיסמן, ניטל מאתנו התוקף המוסרי לדרוש את זה מהם. וכאשר אנחנו לא מבצעים את חלקנו, אזי יכולים הפלשתינים לבוא ולומר: אם אתם לא, מה אתם באים אלינו בטענה? אז אני בדעתך שצריך לתבוע מהם לקיים כל תו ותג מהדברים שהם התחייבו עליהם בעצמם.

אני רוצה להגיד עוד דבר. אנחנו חווינו ביומיים האחרונים את עניין הרג הילד הפלשתיני. ואני יודע, אדוני היושב-ראש, שאתה גילית רגישות גדולה; גם נרשמת ראשון בסיעת העבודה לדיון דחוף בשאלה הזאת.

היו"ר ש' וייס:

נקמת ילד קטן, לא חשוב איזה עם – – –

חגי מירום (העבודה):

אני לא רוצה להגיד – נקמת ילד קטן לא ברא השטן, אבל אני רוצה להגיד כאן שזה מעורר חלחלה. העניין הזה שקלגס יהודי שם כך נוהג בילד, כך מתנהג כלפי בן-אנוש, הוא בלתי נסבל. זה מעורר פלצות. צריך לדעת את זה. ולא שמעתי את מועצת יש"ע, ולא שמעתי את הימין מגנה את הטירוף הזה.

אני רוצה לקוות, שכולנו נשמור על מידה של שפיות, ונלך את הדרך הזאת. והדברים שאיחרנו בהם כל כך בחברון, לא יאחרו לבוא בתחום ההסכם וקידום התהליך במקומות אחרים.

היו"ר ש' וייס:

אני מודה מאוד לחבר הכנסת מירום. חברת הכנסת תמר גוז'נסקי. אחריה – חבר הכנסת בנימין אלון; לאחר מכן – חבר הכנסת אברהם שטרן, ואם הוא לא יהיה – חבר הכנסת רענן כהן; ואם הוא לא יהיה – חברי הכנסת מאיר שטרית, שלמה בן-עמי, טלב אלסאנע ודליה איציק.

תמר גוז'נסקי (חד"ש-בל"ד):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, אנחנו מקיימים את הדיון הזה ברגע גורלי; רגע גורלי, משום שעל כף המאזניים עומדת השאלה, אם להיות או לא להיות. השאלה איננה, כפי שמישו חושב, רק ההסדר בחברון. השאלה היא, אם אנחנו עושים הסדר בחברון וממשיכים הלאה, או נתקעים בחברון והולכים אחורה – לעימות, למלחמה ולאסון גדול על שני העמים. ולכן זה רגע גורלי ביותר.

ברגע הגורלי הזה ראש הממשלה נתניהו וממשלתו לא מצליחים להתעלות. אני חושבת, שראש הממשלה נתניהו עדיין נמצא במחילה הזאת, במנהרה הזאת בירושלים. הוא עוד לא יצא מהמנהרה. ואני רוצה לנצל את ההזדמנות הזאת ולקרוא לראש הממשלה לצאת מהמנהרה. שים לב, יש אור בחוץ, יש הסכם, יש הזדמנות.

אני חושבת, שראש הממשלה מאבד לא רק את האמון של רבים בציבור, שעכשיו יושבים בבית, כוססים ציפורניים ושואלים מה יקרה מחר, אלא הוא מעמיד, לדעתי, בסימן שאלה את עתידנו, את אמינותנו, ואת השאלה אם בכלל אפשר לעשות עם מדינת ישראל הסכמים. אולי אי-אפשר לעשות אתה הסכמים? אולי אם מתחלף שלטון כל ההסכמים לא שווים דבר עוד?

ובנושא של חברון, היה פה ויכוח. ואני רוצה לומר, שבחברון התקבצה חבורה פנאטית מהסוג הגרוע ביותר. מי שחשב שבקרוב יהודים לא יכולים לקום ולהיות ולהתפתח מיני גידולים פראיים כאלה, מיני גידולים פאשיסטיים כאלה, טועה.

בנימין אלון (מולדת):

— — —

היו"ר ש' וייס:

אתה רשום מייד אחריה, חבר הכנסת אלון.

תמר גוז'נסקי (חד"ש-בל"ד):

ומה שמדאיג אותי ביותר זה, שהיום בחברון יש בעצם, בפועל, יד חופשית לחבורה של מתנחלים לפגוע, ברשיון, באוכלוסייה הפלשתינית שאיננה חמושה, שאיננה מוקפת מאות חיילים.

ומעל הבמה הזאת אני רוצה להזהיר, שלא יאמר אחר כך מישהו שהוא לא ראה את הכתובת או לא שמע את האזהרה. אני רוצה לומר, שהחבורה הפנאטית שנמצאת בקריית-ארבע, ובמיוחד בתוככי חברון, הרסנית לשלום, הרסנית לדמוקרטיה, ומסוכנת, לדעתי, גם לממשלה הנוכחית וגם לראש הממשלה הנוכחי. ואני חוששת מאוד, שאם הממשלה לא תפעיל את כל כוחותיה כדי לעצור את האנשים האלה, המחבלים בשלום ובסיכוי לשלום, ולא תפעיל נגדם את הצעדים המתבקשים נגד מי שמחבל, ולא תמנע מהם את המעשים שהם מתכננים והם מדברים עליהם בגלוי – אם זה מרזל או פדרמן או ארנון, המדברים על זה בגלוי – יהיה מחר, עלול להיות מחר, רצח פוליטי שני.

לכן נחוץ פינוי חברון, אבל במקביל לפינוי נחוץ שלא להפוך את החבורה הזאת למין קבוצה שמוקפת אלפי חיילים, אלא למען השלום – להוציא אותם משם. ויפה שעה אחת קודם.

היו"ר ש' וייס:

אני מודה לחברת הכנסת גוז'נסקי. חבר הכנסת בנימין אלון, ואחריו – חבר הכנסת אברהם שטרן.

בנימין אלון (מולדת):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, אי-אפשר בשלוש דקות להתייחס לכל ההשמצות, השנאות, ההכללות, שנאמרו הרגע וקודם לכן על יהודי חברון. אני רוצה לגעת רק בנקודה אחת.

אם ראש הממשלה לא מבין שה"ג'יהאד" אצל ערפאת זה התרגום הערבי למלה "שלום" בעברית, ואם ראש הממשלה לא מבין שאירועי הדמים שערפאת פקד עליהם בקבר יוסף ובמקומות האחרים בחודש האחרון היו "טסט קייס", מבחן אמת, מבחן בשטח, לפני חברון – אז אחריותו גדולה מזו של קודמו. כי כשקודמו הביא את הסכם הדמים הזה של אוסלו, עוד היו חברי כנסת תמימים, כמו מזכ"ל העבודה שמכבדנו בנוכחותו, שהיו בטוחים שלא יינתן להם נשק, וגם הצהירו זאת, ואמרו שבוודאי השב"כ יבדוק כל כלי נשק שיגיע אליהם, וחשבו שזה לא ייתכן שהנשק יופנה אלינו. ועוד אפשר היה ללמד זכות.

אבל אירע דבר בישראל. קרה משהו בחודש האחרון. ואני ציפיתי ועדיין מצפה – ואתן קרדיט לראש ממשלתנו עד לשנייה האחרונה – אני מצפה ממנו להיות מנהיג אמיץ כמו שהוא יודע להיות, ולדבר אל העם בגובה העיניים, ולומר: הולינו אתכם שולל, זה לא שלום, ראו מה קרה, ואני לא אפקיר את יהודי חברון לאש מחבלים ערבים מלאי שנאה, מאז תרפ"ט ולפני זה ועכשיו.

נואף מסאלחה (העבודה):

ואתה מלא אהבה. אתה פאשיסט.

בנימין אלון (מולדת):

אני מבקש מחברי הכנסת הערבים בבניין, אתם לא תשכנעו אותי ואני לא אשכנע אתכם.

אלי גולדשמידט (העבודה):

למה אתה מבדיל בין יהודים לערבים?

נואף מסאלחה (העבודה):

— — —

בנימין אלון (מולדת):

הטלוויזיה כבר מכירה את הערות הביניים שלכם, וזה לא עושה רושם על איש.

נואף מסאלחה (העבודה):

— — —

אלי גולדשמידט (העבודה):

אדוני היושב-ראש, היתה עכשיו הערה של חבר הכנסת אלון — — —

נואף מסאלחה (העבודה):

— — —

היו"ר ש' וייס:

חברי הכנסת, אינני שומע את קריאותיכם.

אלי גולדשמידט (העבודה):

הערה שלא קשורה לגופו של עניין.

בנימין אלון (מולדת):

חבר הכנסת נואף מסאלחה, אני מתנצל בפניך – – –

אלי גולדשמידט (העבודה):

הוא פונה לחבר הכנסת מסאלחה, בזמן שחבר הכנסת מסאלחה קורא לו קריאת ביניים, ואומר לו שהוא מבקש שחברי הכנסת הערבים לא יפריעו לו. זה דבר שהוא חייב לסגת ממנו.

היו"ר ש' וייס:

ההערה במקומה וההתנצלות נרשמה.

בנימין אלון (מולדת):

חבר הכנסת אלי גולדשמידט, אני התנצלתי. יש לי כבוד לחבר הכנסת מסאלחה. אני גם יודע שחבר הכנסת מסאלחה הוא חבר מפלגת העבודה ואני גם יודע שדעותיו מתונות. נדמה לי שהוא קרא לי "גזען" לפני שהערת את הערתי. האם אני צודק? אפשר לבדוק בפרוטוקול.

נואף מסאלחה (העבודה):

— — —

בנימין אלון (מולדת):

אבל בוא לא נתחיל עם התנצלויות – – –

היו"ר ש' וייס:

רבותי, רק רגע, אני רוצה להיכנס כאן לתמונה.

אני רוצה לומר משהו לחבר הכנסת אלון: בכנסת הקודמת, בוויכוחים מרים מאוד, היה לנו מאבק קבוע שעמד בסימן אי-אפליה מוחלטת בין כל חברי הבית הזה על רקע לאומי, גזעי, דתי וכן הלאה. בקושי, לקראת סוף הכנסת ואחרי הרצח הנורא, הצלחנו להרגיע את הרוחות. חשוב מאוד להקפיד על זה. אני אומר את זה כהערה. כל חבר כנסת כאן הוא חבר כנסת בזכות, נציגם של אזרחי ישראל ללאומיותם, דתם, שבטם, ותקם וכיוצא באלה. זה כלל ברזל.

נואף מסאלחה (העבודה):

אני אמרתי את המלה "גזען" אחרי שהוא – – –

בנימין אלון (מולדת):

לא.

נואף מסאלחה (העבודה):

כשאמרת על הערבים, אמרתי "גזען". ברגע שחבר הכנסת בני אלון אמר שהוא מתנצל, ויכול להיות שהוא לא התכוון, אני מבקש למחוק את מה שאמרתי.

היו"ר ש' וייס:

תודה רבה. חבר הכנסת מסאלחה נוהג פה באצילות הטיפוסית שלו. העניין יימחק.

בבקשה.

בנימין אלון (מולדת):

העניין נמחק. אני מקווה לא להכליל, ואם טעיתי בהכללה, אני מצטער.

אני אמשיך להילחם שהבית הזה לא ייהפך בידי חלק מחבריו לשדולה להקמת בירת המדינה הפלשתינית בירושלים ושלא ייהפך כל הבניין הזה כולו לשדולה אחת גדולה לחיסולה של מדינת ישראל, חס ושלום.

סאלח סלים (חד"ש-בל"ד):

זה מה שאתה הולך לעשות.

היו"ר ש' וייס:

חברים, הרי כך זה יימשך עד הבוקר. תנו לו לסיים כדי שנוכל להמשיך בדיון.

בנימין אלון (מולדת):

אני מסיים את דברי בדקות שבין תקווה – לא אומר "לבין ייאוש", אף פעם אין ייאוש – למשבר, כמו יולדת שנמצאת במשבר, אני מקווה, ולא משבר מסוג אחר. בהחלט יכול להיות שההפסקה הזאת במשא-ומתן, שקורית בדקות אלו, היא תרגיל מתוחכם של רב-המחבלים ערפאת. אבל גם יכול להיות שאכן ראש הממשלה מתעקש לפתוח את ההסכם שמפורטים בו דברים שלא ייתכנו: 20 כלי רכב כך וכך רובים, כך וכך אקדחים. כאן מפורט פירוט, שלא ייתכן Hמשוריינים, ג'בל אבו-סנינא ב-1, שלא לפתוח אותו ולשנות אותו. ואם אכן המשבר בא כתוצאה מהתעקשותו של ראש הממשלה לפתוח את ההסכם הזה כתוצאה ממה שקרה בשטח, אני רוצה לחזק את ידי ראש הממשלה ולקוות שחברי הכנסת מהאופוזיציה יתנהגו באחריות מרבית נוכח הפרעות שיתכננו, חלילה וחס, אותם מחבלים שמנסים במתק שפתיים להשיג מה שהם רוצים, וכשלא הולך להם הם עוברים אל הנשק ואל האבן. תודה.

היו"ר ש' וייס:

תודה.

מסמכים שהונחו על שולחן הכנסת

היו"ר ש' וייס:

הודעה קצרה לסגנית מזכיר הכנסת.

סגנית מזכיר הכנסת ש' כרם:

ברשות היושב-ראש, הנני מתכבדת להודיע, כי הונח היום על שולחן הכנסת, מטעם בנק ישראל, משרד ראש הממשלה ומשרד האוצר, תקציב לאומי לשנים 1997-1999. תודה.

היו"ר ש' וייס:

אני מודה מאוד.

היערכות ישראלית מחודשת בחברון; גורל היישוב היהודי בחברון

היו"ר ש' וייס:

אני מזמין את חבר הכנסת אברהם שטרן, בבקשה. אחריו – חבר הכנסת רענן כהן.

רענן כהן (העבודה):

תקציב לאומי?

היו"ר ש' וייס:

כך זה נקרא: תקציב לאומי. הכול לאומי עכשיו.

אברהם שטרן (מפד"ל):

כבוד היושב-ראש, כנסת נכבדה, הרב יהודה פליקס, מנהל מכללת "אורות" באלקנה, מבכירי הרבנים הצעירים של הציונות הדתית, אמר הבוקר, או אתמול בערב: הדיבורים על הצורך להפר את ההסכם לגבי חברון מסוכנים. בעולם שאנו חיים בו, הסכמים שנחתמו על-ידי ממשלה אחת מחייבים גם את האחרת, מה עוד שעל כך הכריז ראש הממשלה מלכתחילה. הפרת ההסכם ביוזמת הממשלה תביא גם למרידה של חלקים ניכרים בעם וגם לשבר עם אומות העולם.

אנשי הציונות הדתית מעולם לא חשבו שיש לפוצץ את כל הקשרים עם אומות העולם. אני מחזק את ידיו. לדעתנו, מלכתחילה או בדיעבד, יש לקיים ולכבד את ההסכם שנחתם על-ידי הממשלה הקודמת.

אבל אומר חבר הכנסת עבד-אלוהב דראושה בפתח הדיון: אין צורך במשא-ומתן כדי לחתום. אומר חבר הכנסת חגי מירום בדיון: למה אתם לא חותמים? זה בדיוק אותו הסכם, וכו' וכו'. אם זה אותו הסכם, למה אתם לא חתמתם? הרי ההסכם היה אמור להיחתם ב-23 במרס. לדעתי, ידעתם על כמה מן הקשיים שבו.

עבד-אלמאלכ דהאמשה (מד"ע-רע"ם):

— — —

אברהם שטרן (מפד"ל):

לא רק בגלל הבחירות, משיקולים שונים.

אני כן מחזק את ידיה של הממשלה, עם הקריאה שלי לקיים את ההסכם. אני מחזק את ידיה של הממשלה להכניס בו שינויים משמעותיים, שיבטיחו שני דברים, לא יותר: את ביטחון המתיישבים היהודים ו-200,000 המבקרים מדי שנה במערת-המכפלה; את האפשרות ליישוב היהודי בחברון. כמו שכל אחד יכול לחיות בכל מקום אחר בארץ-ישראל — — —

היו"ר ש' וייס:

חבר הכנסת שטרן, ברשותך. מכיוון שנמצא כאן חבר הכנסת שהוא גם מזכיר מפלגת העבודה, הוא רוצה לתקן משהו. אתה תרשה לו? אני אחזיר לך את הזמן.

אברהם שטרן (מפד"ל):

בבקשה.

נסים זיילי (העבודה):

אני רוצה לומר לחבר הכנסת שטרן, שאתם עושים כאן שני דברים שכדאי שתשקלו אותם מחדש. דבר אחד: אתם באים ואומרים שהדרג הצבאי והדרג שממונה על ביטחון ישראל חתם לפני כמה חודשים על הסכם, שלא הביא בחשבון את צורכי הביטחון של המתיישבים היהודים מעבר ל"קו

הירוק" ושבסעיפיו הוא מסכן אותם. זה דבר אחד חמור. דבר שני: ההסכם הזה צריך להיות מכובד לא רק מפני שהוא נחתם, אלא משום שראש הממשלה – בניגוד למה שאמר פה חבר הכנסת בני אלון – מגיע למסקנה שיש רק דרך אחת להגיע להסדר מדיני עם הפלשתינים, והיא ההסכם שנחתם.

היו"ר ש' וייס:

חבר הכנסת שטרן, אתה ממשיך.

עמנואל זיסמן (הדרך השלישית):

פרס אמר שערפאת ביקש לא לחתום על ההסכם. הוא לא אמר את זה? הוא אמר את זה.

נסים זוילי (העבודה):

הוא לא אמר את זה.

עמנואל זיסמן (הדרך השלישית):

אברהם שטרן (מפד"ל):

קודם כול אמרתי שאני מחזק את ידיו של ראש הממשלה, ואת ידי הממשלה כולה, לכבד את ההסכם, אבל אני אומר לידידי חבר הכנסת זוילי: ההסכם – ואני ראיתי אותו ונפגשתי עם אנשי צה"ל, אני לא רוצה להיכנס לפרטים – לא נחתם על-ידי הדרג הצבאי, הוא נחתם על-ידי הדרג המדיני. הוא לוקה בחסר מבחינת ביטחון, ואת זה מנסה הממשלה הזאת לתקן. אני אומר כאן לכל החברים: חיינו שנות דור, חיינו שנים רבות, מה הבהילות הזאת?

אברהם פורז (מרצ):

והיו מלחמות.

אברהם שטרן (מפד"ל):

אתמול במשך כל הערב: הלילה ייחתם, הלילה ייחתם.

אברהם פורז (מרצ):

והיו מלחמות, היו מלחמות.

אברהם שטרן (מפד"ל):

פורז, מה זה, ליל יציאת מצרים? הלילה היה צריך לחתום על ההסכם? מה, יוצאים כאן ממצרים? יחכו עוד שבוע.

אברהם פורז (מרצ):

ותהיה עוד מלחמה קטנה, ועוד כמה הרוגים.

אברהם שטרן (מפד"ל):

החיפזון הוא מן השטן. אני חושב שהממשלה צריכה למצות עד תום את שתי הנקודות האלה. זכותם של יהודי חברון, ושל כל יהודי בכלל, להתגורר בכל מקום בכל רחבי ארץ-ישראל. אני לא נכנס כרגע לשאלת הריבונות. נגיע להסדר הקבע, נדבר.

זכותם לחיות, להתפתח, ללדת ילדים, לגדל אותם וכל מה שכרוך בזה. לכן אל תלחצו, תנו עוד שבוע-שבועיים. ההסכם ייחתם, אם ירצה השם, התושבים בחברון יחיו בכבוד, וביטחונם וביטחון המבקרים יובטחו. אני רוצה לנסוע למערת-המכפלה, ואני רוצה להיות בטוח שיש שם הביטחון המרבי.

אברהם פורז (מרצ):

— — —

היו"ר ש' וייס:

תן לו לסיים.

אברהם שטרן (מפד"ל):

משפט אחרון ואני מסיים. אני קורא למתיישבי חברון, למתנחלים, שהם, בלי שום קשר לוויכוח הפוליטי, אנשים אמיצים המקריבים מנפשם: אל תיגררו לפרובוקציות, אל תאבדו את האמון ואת האהדה שיש לכם בכל זאת בקרב ציבורים מסוימים. תשמרו על החוק, תילחמו בכל עוז ותשמרו על הגבולות. אני מגנה שופכי כוסות תה ומכי ילדים ערבים. בדרך זו יעורער הביטחון הפנימי של עם ישראל ושל מדינת ישראל. על-פי החוק ועל-פי הדמוקרטיה, אין מה למהר; הכול יבוא על מקומו בשלום.

היו"ר ש' וייס:

אני מודה לחבר הכנסת אברהם שטרן. חבר הכנסת רענן כהן. אחריו – חבר הכנסת מאיר שטרית. אם הוא לא יהיה, חבר הכנסת שלמה בן-עמי, והוא אתנו.

ראובן ריבלין (הליכוד-גשר-צומת):

אני מבקש להתנצל בשם סיעתי. יש לנו עכשיו ישיבת סיעה בקשר לתקציב; לכן חברי סיעת הליכוד לא נמצאים כאן.

היו"ר ש' וייס:

הייתי מעיר בזמני גם לסיעה שלי, שכדאי שלא לעשות ישיבות סיעה בזמן המליאה.

רענן כהן (העבודה):

אדוני היושב-ראש, אני רוצה להתייחס בדיוק להערה הזאת.

היו"ר ש' וייס:

היית מליץ יושר, עכשיו תחטוף.

רענן כהן (העבודה):

זה פוגע מאוד במעמדה של הכנסת, שבנושא כה חשוב הממשלה לא נמצאת כאן. אוי ואבוי לממשלה כזאת. נתקלנו בממשלה הגרועה ביותר שהיתה.

היו"ר ש' וייס:

מזכיר הסיעה פה.

רענן כהן (העבודה):

אני מדבר על הממשלה, לא על הסיעה. חבר הכנסת עמנואל זיסמן, גם אתה היית פונה בעניין זה כמוני. לפי דעתי, אם הכנסת מכבדת את עצמה, אדוני היושב-ראש, צריך להפסיק את הדיון. זה דיון רציני, נתחיל אותו מחר, התקציב לא בוער.

היו"ר ש' וייס:

הרעיון ברור, תפסנו את הפרינציפ. אני לא מפסיק ישיבות כנסת. כך עשיתי גם כאשר הייתי יושב-ראש הכנסת. הממשלה תרצה – תהיה פה, לא תרצה – לא תהיה. זה עניינה, זהו כבודה. כבודנו הוא בנוכחותנו ובאוטונומיה של הכנסת. ירצו, יבואו. לא ירצו, לא יבואו.

רענן כהן (העבודה):

אני רוצה לומר לעם ישראל – – –

היו"ר ש' וייס:

מה עם האזרחים הערבים, חבר הכנסת רענן כהן?

רענן כהן (העבודה):

תיכף, נגיע גם לחוק חיילים משוחררים וגם לחברון. אני רוצה לומר שמדינת ישראל נתקעה עם ראש הממשלה הגרוע ביותר שהיה לה מתחילת ימיה. אני רוצה להגיד לתושבי חברון: שלא ירמו אתכם, שלא יספרו לכם סיפורים. חברון – היום, מחר, מחרתיים – תוחזר ותועבר.

רחבעם זאבי (מולדת):

זה משמח אותך.

רענן כהן (העבודה):

לא, לא, ארץ-ישראל השלמה, הליכוד.

רחבעם זאבי (מולדת):

זה משמח אותך.

רענן כהן (העבודה):

לא, אדוני.

רחבעם זאבי (מולדת):

מוותרים על ארץ-ישראל, וזה משמח את לבך. ציוני. היום חגגו כאן 100 שנות ציונות, וזה משמח אותך. אתה נהנה מזה.

היו"ר ש' וייס:

חבר הכנסת רענן כהן, יש לך זכות התשובה.

רענן כהן (העבודה):

חבר הכנסת גנדי, מתוך הערכה והוקרה, את האמת צריך לומר בבית: מי שניהלה את המדיניות הזו, זו ממשלת ישראל בראשותו של ביבי נתניהו. כולכם הצבעתם בעדו, עכשיו תאכלו אותה. זה מה שאני יכול לומר לך. זו עובדה.

רחבעם זאבי (מולדת):

אתה שמח על זה.

רענן כהן (העבודה):

אני מדבר אתך לגופו של עניין.

רחבעם זאבי (מולדת):

אתה שמח על זה.

רענן כהן (העבודה):

אני רוצה לשאול, ידידי וחברי הטוב, חבר הכנסת גנדי: הסכם ההיערכות אינו שונה במהותו כהוא-זה מן ההסכם שהוסכם עליו בתקופת הממשלה הקודמת.

עמנואל זיסמן (הדרך השלישית):

מאין אתה יודע?

רענן כהן (העבודה):

כי אני יודע. יש לי שירותי ביטחון שידווחו לי על מה שקורה שם. ההסכם הזה מאפשר כיבוד אותם דברים. עמנואל, הרי אתה בממשלה, אתה תראה את ההסכם ותגלה שהוא לא שונה.

עמנואל זיסמן (הדרך השלישית):

אני לא בממשלה.

רענן כהן (העבודה):

אתה בממשלה, אתה תומך בה, אתה חלק מהממשלה. תמיד אני רואה אותך כחלק מאתנו.

עמנואל זיסמן (הדרך השלישית):

אני אומר לך שכבר יש הסכמות והבנות שהן טובות יותר.

רענן כהן (העבודה):

יותר גרוע.

עמנואל זיסמן (הדרך השלישית):

יותר טוב.

רענן כהן (העבודה):

עכשיו תסתכל, מה קורה למעמדו של ערפאת ומה קורה למעמדו של ראש הממשלה שלנו.

עמנואל זיסמן (הדרך השלישית):

היו"ר ש' וייס:

חבר הכנסת זיסמן, על חבר הכנסת רענן כהן לסכם את דבריו, ואתה מפריע לו.

רענן כהן (העבודה):

עוד לא התחלתי אפילו. לא נותנים לי לדבר היום, מה קרה לכנסת?

השאלה היא, בשביל מה צריך היה לעשות את כל ההצגה האומללה הזאת? לגרום לאובדן חיי אדם, להביא למתח בין יהודים לערבים, להביא להרבה רעש, לא להיפגש עם ערפאת, כן לקיים את ההסכם, לא לקיים את ההסכם. בסופו של דבר ראש הממשלה הזה מעמיד את מדינת ישראל במצב הגרוע ביותר, גם בגישה הבין-לאומית ביחס למעמדה של מדינת ישראל ולכבודה של המדינה. מה השתנה היום לעומת מה שהיה לפני ארבעה חודשים? איפה אנחנו, מה קרה לנו? אסור לתת לראש הממשלה הזה אמון אפילו עוד ליום אחד.

דחיית ההיערכות תשאיר את ישראל ללא אלטרנטיבה ותעלה את המתח באזור. אני מאוד מודאג. הקיטוב החברתי הולך ונעשה עמוק יותר.

הי"ר ש' וייס:

חבר הכנסת רענן כהן, אני רוצה לתת לחבר הכנסת שלמה בן-עמי הזדמנות לדבר עוד לפני החדשות. זה עניין של חברות, שלך ושלי.

רענן כהן (העבודה):

אני רוצה לומר, שאני מאוד מודאג ממה שקורה לחברה בישראל. המדינה הזאת נמצאת עם שני כוחות בקרב האוכלוסייה היהודית, עם שני מחנות הנלחמים זה בזה. זה מצב של סכנת מלחמת אחים. אם לא נתאחד בדברים המשותפים, נמצא עצמנו במצב של הידרדרות מוחלטת. זו השליחות שלנו. לכן לא נביע אמון לראש הממשלה. נציג את עמדתנו ונלחם בתוקף כאפוזיציה. זה תפקידנו, זה מעמדנו, ואת זאת נעשה בכל התוקף ועם כל האמון שזכינו לו מהציבור. אני מקווה שראש הממשלה הזה ילך, וככל שילך מהר יותר – כן ייטב לעם ישראל ולמדינת ישראל.

הי"ר ש' וייס:

אני מודה מאוד לחבר הכנסת רענן כהן. חבר הכנסת מאיר שטרית – איננו. חבר הכנסת שלמה בן-עמי, בבקשה. אחריו – חבר הכנסת טלב אלסאנע. אם הוא לא יהיה – חברת הכנסת דליה איציק.

שלמה בן-עמי (העבודה):

אדוני היושב-ראש, מסתבר, שכל אימת שהימין בישראל צריך לעשות מהלך של שלום, הוא מוצא שהצידה האידיאולוגית שהוא בא עמה לשלטון אינה מספקת. הכרת ממשלת נתניהו בהסכם אוסלו כדרך היחידה להתקדם בהסדר עם הפלשתינים פירושה אחד: העימות האידיאולוגי-המדיני המתנהל בארץ הזאת, למעשה מאז שנות העשרים ועד היום, בין שלמות הארץ לחלוקת הארץ, הוכרע לטובת תפיסתה ההיסטורית של תנועת העבודה. קבלת אוסלו פירושה חלוקת הארץ. לימין לא היתה מעולם ואין גם היום תשובה אידיאולוגית, מדינית ומעשית, לא על בעיות החוץ של ישראל וגם לא על בעיות הפנים שלה, כפי שעוד יסתבר בדיוני התקציב.

אין לו גם תשובות מעשיות. הם התחילו את המהלך של חברון ואת המשך המשא-ומתן במתקפה שחצנית ויהירה כלפי הרשות הפלשתינית וכלפי הקצונה הבכירה של צה"ל, וסופם שהם מחזרים אחרי הרשות הפלשתינית, סופם שהם מתחננים להיפגש עם ערפאת, וסופם שהם מתחננים בפני הרמטכ"ל שחק, להוציא את המשא-ומתן מן הבוץ, אחרי שהוא וקצינים בכירים אחרים נודו על-ידי הממשלה הזאת, בבחינת "שפוטים".

למה היה צריך לשגע את העולם ואת העם? למה היה צריך את מלחמת המנהרה כדי לשוב למשא-ומתן על חברון ולהוביל אותו פחות או יותר – פחות או יותר, לדעת פחות מאשר יותר – אל הפרמטרים שנקבעו על-ידי הממשלה הקודמת?

הרי לבוא היום ולטעון שהממשלה הקודמת לא הבטיחה את ביטחוננו של היישוב היהודי בחברון – לדבר הזה יש אך ורק משמעות אחת: הטחת אשמה בצה"ל שהוא נתן ידו להסכם לא בטוח. והיום אותו צה"ל מוחזר אל שולחן המשא-ומתן, כי אותו צה"ל שנתן אז את הביטחון הוא זה שיביא היום לחתימת הסכם על-פי אותם הפרמטרים של העבר. צה"ל לא סיכן אז את ביטחוננו של היישוב; וצה"ל לא מסכן היום את ביטחוננו של היישוב.

עוד ייוודע איזה מין דברים תמוהים עולים מן הצד הישראלי במשא-ומתן הזה. דברים תמוהים מאוד. עוד ייוודע, כי התוצאות יהיו בבחינת ההר שהוליד עכבר. וכשיוודעו הפרטים, הצד הישראלי יהיה לחוכא ולאטלולא בעניין הזה.

שמענו הבוקר את ראש הממשלה נושא נאום – בעיני כמעט שערורייתי – על הציונות, על 100 שנים לציונות. הוא מדבר על כך, שבמעבר מגולה לממלכתיות עברנו מן היהודי הנדכא, מן היהודי השפל, אל היהודי גיבור החיל. מזמן חשבתי, שהשיח הארכאי, השבלוני ונטול הדמיון הזה נעלם מחיינו. והרי כל המדיניות שלו, ובכלל זה בחברון, כאילו מתייחסת אלינו כגטו הצופה בחרדה מתמדת לפוגרום ולפרעות. זאת "ישראליות"? זאת "גלותיות", לשיטתו של נתניהו.

כשאני שומע את חבר הכנסת בני אלון מזהיר מפני פוגרום ופרעות, כאן במעצמת-העל המזרח-תיכונית, אני תמה מדוע אתם משתמשים בכלל במושגים האלה? מה עניין תרפ"ט לכאן? עומדת כאן מעצמה יהודית אדירה; וראש הממשלה מדבר על כך ששינינו את אופיו של הקיום היהודי. היינו פעם גולה "יהודית" ועכשיו אנחנו גיבורים גדולים. והנה הדוברים המובהקים ביותר של הימין כאן לא חדלים להתייחס אלינו כאל גטו במצור. זהו בעצם המסר העיקרי של הספר הזה של נתניהו, שהוא כל הזמן מזכיר לנו אותו. מי שקורא את הספר הזה, יותר משהוא רואה שם דמות של צבר בוגר סיירת מטכ"ל, הוא רואה שם יהודי מפוחד, הפוחד מן הפוגרום שעומד בשער.

אתם כל הזמן מזכירים את תרפ"ט. איזה תרפ"ט? אנחנו מעצמת-על, ועכשיו אתם רוצים להקים בלב חברון קירות ואזורים מפורזים, וכל פעם ממציאים עוד איזה סיפור, וכל פעם מתגלה לנו קבר חדש.

עמנואל זיסמן (הדרך השלישית):

— — —

שלמה בן-עמי (העבודה):

תשמע קצת, אולי גם תלמד.

מה שקורה בחברון מבחינת ההתנהגות של הציבור שם – וחברון יקרה לי ולרבים מבחינת זהותנו היהודית וזהותנו ההיסטורית בדיוק כמו לכל אחד מאלה היושבים שם; אין מותר בעניין הזה, לכולנו חשובה חברון. אלא מה? חלק גדול מאתנו סבורים, שההתנהגות השערורייתית – שפיכת התה הרתח על חברת הכנסת יעל דיין, הריגת הילד אתמול על-ידי מתנחל, ועוד דברים כהנה וכהנה הם

סטירת לחי לזהותה המוסרית של החברה הישראלית. וגם זה חשוב לקיומנו, לא רק קברי אבות. גם קברי אבות, אבל גם הזהות המוסרית שלנו. והאדונים האלה נותנים יום-יום סטירת לחי לזהות הזאת.

אנחנו חייבים לגמור את הסיפור של חברון במהרה, כי אין שם בעיה ביטחונית. יש לנתניהו בעיה קואליציונית-פוליטית. שיישב את הבעיה הקואליציונית-הפוליטית, ילך לפריסה מחדש, ויתקדם להסדר של שלום. כי רק בהסדר השלום הזה ייטב לישראל, ולא בהתגברות הקנאות הזאת ללא גבול וללא קץ. זה מעוות את פרצופה של הציונות דווקא ביום שבו אנחנו מציינים 100 שנה לקיומה.

היו"ר ש' וייס:

אני מאוד מודה לחבר הכנסת שלמה בן-עמי. חבר הכנסת טלב אלסאנע. אחריו – חברת הכנסת דליה איציק. אם היא לא תהיה – חבר הכנסת אופיר פינס-פז.

טלב אלסאנע (מד"ע-רע"ם):

כבוד היושב-ראש, כנסת נכבדה, אני רוצה לומר לחבר הכנסת שלמה בן-עמי, שהבעיה של מדינת ישראל איננה לגבי כוחה הצבאי, הבעיה היא לגבי כוחה המוסרי של מדינת ישראל.

נואף מסאלחה (העבודה):

זה מה שהוא אמר.

טלב אלסאנע (מד"ע-רע"ם):

אני מסכים אתו, שמכאן נובעת הבעיה, ויש לזה גם השלכות על תהליך המשא-ומתן. הבעיה המוסרית לא החלה היום. הבעיה המוסרית החלה ב-1956 – ומחר מציינים 40 שנה לטבח בכפר-קאסם – וזה נמשך ונמשך בהתייחסות לעם האחר כאל עם שונה שזכויותיו הן אחרות. מה שמותר לעם היהודי לא מותר לעם השני, ומה שאסור לעם האחר, לעם הפלשתיני, מותר לעם היהודי.

לעם היהודי מותר להילחם למען עצמאותו, לעם היהודי מותר לדרוש, להילחם ולהיאבק למימוש ההגדרה העצמית, אבל לעם הפלשתיני אסור שתהיה מדינה עצמאית, לעם הפלשתיני אסור להיאבק ולהילחם למען ההגדרה העצמית. לעם הפלשתיני אסור להיאבק בכובש הישראלי, כשמצד שני לישראלי מותר להקים התנחלויות, מותר לפגוע בילדים. זה החל ברב לוינגר בחברון, וזה נמשך שם בהליך המשפטי המגוחך של שישה חודשי עבודות שירות. ולא נשמע קול כשבעצם הורגים שם ומוציאים לתלייה בחוצות את המשפט ואת הצדק הישראלי. זה נמשך בפושע ברוך גולדשטיין בחברון. ולדעתי, הפשע המוסרי הוא לא פחות מהפשע של ההרג והרצח שהיה במערת-המכפלה, או הקמת הקבר שם, שמדי יום מבקרים ומתפללים שם.

לכן הבעיה היא שורשית יותר מאשר מקרה אחד בודד, יותר מאשר מתנחל אחד או מאבטח פושע ורוצח אחד. זה הופך להיות יותר עניין של תפיסה. יש היום נגע מסוים שנמצא ומתפשט ופושה, ומקימים קול צעקה כשזה נוגע ביהודי – רצח יצחק רבין, שפיכת כוס תה לעבר חברת הכנסת יעל דיין. אבל הנגע הזה קיים והוא הולך ומתפשט, והיהודים שבחברון אינם יהודים. המאבק על השארת היהודים בחברון הוא, לדעתי, צביעות, שיא הצביעות. מדובר בקבוצה ובחבורה של רוצחים; ממש רוצחים. אם הם לא רוצחים בפועל, הם רוצחים בפוטנציה. כולם מסוגלים לרצוח, לכולם יש הנכונות, כולם מתייחסים לערבים אחרת, כולם רואים את הדם הערבי כמותר. לכן המקום של כולם בבית-סוהר. אסור להחליט על-פי רצונם אם לנהל מדיניות של שלום בצורה זו או אחרת.

כשאנחנו רואים את מדינת ישראל ואת ממשלת ישראל מתרפסת בפניהם, זה אומר שהבעיה לא אתם. אפשר למצוא בחברה קבוצה של 40 משפחות, 400 משפחות, אבל שהקבוצה הפושעת הזאת הופכת למעצבת המדיניות וראש הממשלה הולך להתייעץ אתם, ושר הביטחון וכולם לוקחים אותם בחשבון – כאן טמונה הסכנה. אנשים שנבחרו על-ידי למעלה מ-50% מהעם הולכים ומתייעצים עם פרומיל אחד מהעם.

מדברים על דמוקרטיה. לדעתי, טמונה כאן סכנה גדולה. והסכנה היותר-גדולה היא, כשבתוך הכנסת קם גזען, טרנספריסט, כמו חבר הכנסת בני אלון, ומתחיל להגן על רוצח מהתנחלות הדר-ביתר, שרוצץ אתמול את גולגלתו של ילד ורצח אותו. זה פשע נוראי. אנחנו צריכים לשאול את עצמנו, איך אדם בעל ערכים מסוגל לתפוס ילד בן עשר ולהרוג אותו. אי-אפשר להגיד שזה בן-אדם. זה חיה. ובא כאן מישהו ומגן עליו, מסנגר עליו.

אברהם פורז (מרצ):

אני מבקש לא לפגוע בחיות.

טלב אלסאנע (מד"ע-רע"ם):

אני מתנצל. חבר הכנסת פורז, אני חושב שכשאנחנו משווים אדם כזה לחיה אנחנו עושים עוול לחיות. אנחנו באמת עושים עוול לחיות. הרי אם הוא סיכן אותנו, איך הוא עצר את רכבו וחזר לרדוף אחריו? איך הוא סיכן אותו כשהוא רודף אחריו? איך סיכן אותו? איך הילד בן העשר סיכן אותו? ואחר כך מדברים על מוסר יהודי ועל עם סגולה ועל "גויים". כל האחרים הם "גויים", ואנחנו העם הנבחר. למה נבחר? ואיך אלה, המתנחלים הפאשיסטים, הטרוריסטים, מייצגים את העם הנבחר הזה? עם הסגולה הזה? ואיך הרוצח מאתמול מייצג את עם הסגולה הזה? איך מדינת ישראל רוצה להציג את עצמה? איפה הפן החיובי בעם הסגולה, כש-1967 הכיבוש נמשך ויש רמיסת זכויות אדם יום-יום? איפה הערכים ואיפה עם הסגולה?

הי"ר ד' טל:

תודה רבה. חברת הכנסת דליה איציק – איננה. חבר הכנסת אופיר פינס-פז, בבקשה. אחריו – חבר הכנסת שבח וייס.

אופיר פינס-פז (העבודה):

כבוד היושב-ראש, חברי חברי הכנסת, אני מודה, שהדיון על חברון, לי מעט יותר קל בו אולי מאשר לאחרים, משום שאני נמנה עם מי שסבורים, שבחברון מלכתחילה לא היו צריכים לאכלס את הרחוב ואת השכונה היהודית. אני חושב שזה החטא הקדמון של כל העניין. זו היתה התנחלות להכעיס, ואנחנו משלמים על זה.

בנימין אלון (מולדת):

אופיר פינס-פז (העבודה):

יש לי בקשה אליך: כשאני מדבר, אתה שותק.

היו"ר ד' טל:

חבר הכנסת אופיר פינס מדבר.

בנימין אלון (מולדת):

יש קריאות ביניים.

היו"ר ד' טל:

חבר הכנסת אלון, אני מבקש לא להפריע לו, עם כל הכבוד וההערכה.

טלב אלסאנע (מד"ע-רע"ם):

הוא לא יכול לא להפריע. הוא מופרע.

היו"ר ד' טל:

חבר הכנסת טלב אלסאנע, אני מציע לך לחזור מדברייך. לא נאה לדבר כך על חבר כנסת אחר, הגם שהדעות שלך שונות מדעותיו. חבר הכנסת פינס, בבקשה.

אופיר פינס-פז (העבודה):

אני אומר שזה החטא הקדמון. החטא השני, שהוא חטא גם שלנו, הוא שאחרי הרצח הנתעב של גולדשטיין, הרצח הנורא, היינו צריכים לעשות מעשה ולפנות את חבורת הפרובוקטורים האלה מחברון. גם את זה חששנו לעשות, גם את זה לא היה לנו עוז לעשות. החטא השלישי: אנחנו במו ידינו, בצל מערכת הבחירות, חששנו מליישם את הסכם אוסלו, ברחנו מלוח הזמנים המוסכם והחלטנו שלא להחליט. היום באה הממשלה – ואני לא יכול, חברים, להשתחרר ממה שראיתי אתמול, ואלה מראות יומיומיים. באים, יוצאים מהרכב, יורים.

החבורה שיושבת היום בחברון עושה כל מאמץ כדי לטרפד את תהליך השלום, ותעשה הכול כדי שנתניהו וערפאת לא יגיעו לשום הסכמה. אם בני אלון צעק לנו בזמנו: מי נתן להם רובים?, היום אני צועק: קחו את הרובים מאנשי חברון.

בנימין אלון (מולדת):

זו שנאה עצמית.

אופיר פינס-פז (העבודה):

על אנשי חברון כל צה"ל שומר. אין סכנה לביטחונם האישי. עלינו לא שומרים 10% ממה ששומרים על תושבי חברון. אני אומר: נשק בידי התושבים היהודים של חברון זה הזמנה לפרובוקציה ולטרפוד תהליך השלום.

אני מזהיר היום כאן, מעל הבמה הזאת, מזהיר ואומר: אם הממשלה הזאת גם רוצה להתקדם, אם הממשלה הזאת גם רוצה להגיע סוף סוף להסדר על חברון, היא מוכרחה לרסן את התושבים של חברון. הם הולכים בלילות ומסמנים רכוש יהודי. הם יוצרים מכל דבר הכי קטן עילה לתקרית, עילה למשבר, עילה לטרפוד תהליך השלום.

משפט אחרון, כבוד היושב-ראש, אנחנו שומעים על דחיות חוזרות ונשנות, ואני מציע גם לראש הממשלה וגם ליושב-ראש הרשות הפלשתינית: אמר דדי צוקר, חברי, כאן, בהקשר אחר לגמרי, לא לעמוד על קוצו של יו"ד. אני אומר: אל תעמדו על קוצו של יו"ד. תנסו לחזק את מערכת היחסים, את מערכת האמון ההדדית, שכנראה נמצאת היום במשבר גדול. תעבדו על העניין הזה. תלכו באמת לשלום. תתחילו ליצור מערכת יחסים שהציבור יקנה אותה ואתם תקנו אותה, ותובילו את התהליך הזה קדימה. אי-אפשר לדחות ושוב לדחות ושוב להתפתל ושוב להתחמק. הציבור רוצה שלום; הציבור בתוך ישראל והציבור ברשות הפלשתינית.

היו"ר ד' טל:

תודה רבה. חבר הכנסת שבח וייס, בבקשה.

עמיתי חברי הכנסת, אני מאוד מבקש, היות שהרשימה ארוכה ואני מניח שניכנס לתוך הלילה, אנחנו אי-שם במספר 19-20, כשיש לנו 64 חברי כנסת, אני מבקש להשתדל להישאר במסגרת הזמן הקצוב לנו. חבר הכנסת וייס, בבקשה.

שבח וייס (העבודה):

ידידי היושב-ראש, חברי הכנסת, אני רוצה לפתוח בהערה שהיא המשך מסוים של דברי חברי ועמיתי, הפרופסור שלמה בן-עמי.

באחד הנאומים היום ובמשך השנים האחרונות, וגם בכנסת הזאת, כל אימת שנזכרים ביהודי הגלות מעניקים לו תיאור של שפל, נמוך קומה, מצומק, פחדן. איזו יהירות כנענית זאת; איזו זילות של ההיסטוריה היהודית. לזה יש תוצאות קשות וקטלניות. כי – א. זה שקר. ב. כל זה נרקם כדי לבנות אנטייתזה של כוחנות.

דוד צוקר (מרצ):

אחד הפגמים הכי גדולים בצבריות הוא היחס לגלות.

שלמה בניזרי (ש"ס):

זה בהתחשב במבנה הקואליציה.

שבח וייס (העבודה):

זה ודאי אסור. אבל אני גם כעסתי על חברים שלי. אני גאה להיות כאן נציג הגולה. זה לא מקרי. זה היה צריך לחזק את התודעה של היהודי החזק, השרירי, הגאה, זקוף הקומה. אגב, כל הביטויים האורתופדיים האלה יש להם מקור בתורת המשטרים – למקור קוראים פאשיזם. ולא צריך את זה. אני הייתי כל כך גאה בזמני, כשהגעתי לארץ, במשוררים כמו חיים גורי ובאנשים כמו יגאל אלון ואחרים, שנתנו לנו, לשארית הפליטה, איזו תחושה של המשכיות. אף פעם לא הקניטו אותנו. אני כבר ראיתי את זקיפות הקומה לפני שלושה שבועות. זקיפות קומה של ראש ממשלה על ארבע. זו המצאה נהדרת, כתוצאה מסינדרום של בלבול עצמי. זו הערה אחת.

הערה שנייה: חברים, חברי הכנסת, אני חושב שמדברים רוב הזמן על העם היהודי ועל המשכיותו בהקשרים קרקעיים, עם סימוכין ארכיאולוגיים. אם זה העניין, לא היינו בכלל חוזרים לבית הזה. לנו היה סממן אחד קבוע, תסלחו לי, אם תרצו גלותי, שיהיה גלותי, הציר המרכזי – מוסריות ברמה הגבוהה ביותר.

חלק מאתנו, מתוך איזו תאוה קרקעית, טריטוריאלית, מאבדים את הצלם שלנו. חברון הזאת של השנים האחרונות היא מקור של שטנה, של שגאה, היא זרע פורענות. אי-אפשר לדבר רק על מאורעות תרפ"ט ולהוקיע אותם. מי לא מוקיע אותם? ואותו נואם לא מזכיר את גולדשטיין. מאזן דמים נורא. ושופכי התה, זה עדין מדי. אם היתה לו חומצה ביד, הוא היה עושה את זה. וגרעיני הרוצחים הפוטנציאליים, והמקום שבו רוקמים תיאוריה שבסופה רוצחים ראש ממשלה. הכול משם.

שוכחים עוד עובדה, ובזה אני מסיים: בחברון אברהם אבינו עשה מה שעשה, קנה חלקת קבר – א. בפשרה: 400 שקל כסף ביני ובינך מה הם; בפשרה. ב. הוא אבי שתי הדתות – הדת היהודית והדת המוסלמית.

צריך לצאת משם מהר ככל האפשר. השיגו איזה הסדר שיישארו שם, שיישארו. מבחינתי, זה לא חיוני. לצאת מהר ולעשות שלום מהר.

הי"ר ד' טל:

תודה רבה לחבר הכנסת וייס. חבר הכנסת דוד צוקר, בבקשה. אחריו – חבר הכנסת משה שחל. אחריו – חבר הכנסת וליד צאדק חאג' יחיא. אחריו – חבר הכנסת אברהם פורז.

דוד צוקר (מרצ):

אדוני היושב-ראש, אני מבקש לדבר היום לא על חברון אלא על המתיישבים היהודים בחברון, על ההתיישבות היהודית בחברון, וכמה זה אירוני וכמה זה פוגע וכמה זה מסלף לקיים את הדיון הזה על ההתיישבות היהודית בחברון דווקא במלאת 100 שנה לתנועה הציונית. אני יוצא מנקודת מוצא שאכן, חבר הכנסת בני אלון, לחברון יש מקום בתודעה היהודית, בתודעה של כל יהודי. אלא שהוויכוח עכשיו הוא על ההתיישבות היהודית בחברון ולא על חברון.

האם אגד האנשים המוזרים האלה, התימהונים, הסהרוריים, הם הגילוי של הציונות? האם אגד האנשים הללו הם הגילוי המובהק של הציונות? הם הביטוי של מה שביקשנו להקים פה בארץ? הבריונות הזאת, גילויי הכוחנות לשמה, נעדרי כל גילויים של מוסר, של יחס, של זהירות, של מעשה – עיוות גדול מזה אין.

צריך לומר להם, חבר הכנסת בני אלון, דרכם אינה דרכנו, היא מעולם לא היתה דרכנו. הם אינם אנחנו ואנחנו איננו הם. לא שלחנו אותם והם אינם שליחינו. לא שלחנום ואיננו רוצים שישמשו שליחינו. הם אינם נציגינו, הם אינם מייצגים אותנו. ההתיישבות היהודית בחברון – – –

בנימין אלון (מולדת):

כולם?

דוד צוקר (מרצ):

אינני מדבר על אנשים. כגילוי, כביטוי פוליטי, כביטוי אידיאולוגי, כביטוי מוסרי – אין לנו דבר אתם ולא יהיה לנו דבר אתם. דרכם אינה דרכנו. לא שלחנום ולא נרצה שייצגו אותנו לעולם. הרי הם מתחו, הקבוצה הסהרורית הקיצונית הזאת מתחה את גבולות הציונות אל הקטסטרופה ממש. יש בזה משהו מן הדרך ההיסטורית – שניסתה להיות זהירה ומתונה ושקולה? לא. הם מתחו את גבולות הציונות ואת הגדרת הציונות אל מעבר לגבול שלה, אל הקטסטרופה, אל הבלתי-לגיטימי.

תרשום לפניך ונרשום כולנו לפנינו, שהמקום הזה ישמש שוב ושוב, משום שהם נשארים לגור שם, נעוצים במקום שהם לא צריכים להיות נעוצים בו – המקום הזה ישמש עוד פעם ועוד פעם ופעם נוספת כמוקש שיפוצץ את ההסדר הבא, את השלב הבא. יהיה מי שירצה והוא יעשה את זה, כי זה המקום לגרום מעשים שיעלו בדם נורא, בדם נקיים, כדי לטרפד את השלב הבא ואת השלב שאחריו. אנחנו רואים היום את המוקש שיסכל, שינסה למנוע, שינסה להאט את השלב הבא בהסדר.

היו"ר ד' טל:

תודה רבה לחבר הכנסת דדי צוקר.

מסמכים שהונחו על שולחן הכנסת

היו"ר ד' טל:

הודעה לסגנית מזכיר הכנסת, בבקשה.

סגנית מזכיר הכנסת ש' כרם:

ברשות היושב-ראש, הנני מתכבדת להודיע, כי הונחו היום על שולחן הכנסת –

לקריאה שנייה ולקריאה שלישית, מטעם ועדת החוקה, חוק ומשפט: הצעת חוק-יסוד: חופש העיסוק (תיקון); והצעת חוק העברת אסירים לארצותיהם, התשנ"ז-1996. תודה.

היו"ר ד' טל:

תודה.

היערכות ישראלית מחודשת בחברון; גורל היישוב היהודי בחברון

היו"ר ד' טל:

אנחנו ממשיכים בדיון. חבר הכנסת משה שחל – איננו. חבר הכנסת וליד חאג'–יחיא, בבקשה. אחריו – חבר הכנסת אברהם פורז.

חבר הכנסת חאג'–יחיא, אני מבקש לשמור על מסגרת הזמן של שלוש דקות. אני משתדל הפעם להקפיד. בפעמים אחרות אני מאפשר ברצון רב קצת לגלוש, אבל הפעם אני מבקש לשמור על המסגרת. בבקשה.

וליד צאדק חאג'–יחיא (מרצ):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, לפני שבוע וחצי ביקרתי ביישוב היהודי בחברון.

יוסי כץ (העבודה):

היינו ביחד.

וליד צאדק חאג'–יחיא (מרצ):

הייתי עם חברי יוסי כץ ונפגשנו שם עם המתנחלים. אגיד לכם את האמת, חזרתי מתוסכל, כעוס, ויותר מזה – חרד לגורל תהליך השלום. אנשים שם לא מאמינים בדו-קיום, לא מאמינים בערכים, הם מאמינים רק בערך אחד: עליונות העם היהודי על כל האנשים, ועל אחת כמה וכמה על הערבים היושבים שם מדורי דורות. ראיתי על הקירות שם כתובות נאצה, מי הם הערבים, מה הם הערבים, למה אנחנו צריכים לגרש אותם.

האדמה שם כל כך צפופה, כל כך צועקת. עוד מעט תהיה בעירה גדולה מאוד, שרפה גדולה מאוד, שתכלה את הטוב ואת הרע, תכלה כל חלקה טובה.

שמעתי שם דברים מאוד מאוד קשים, אף שאנחנו דיברנו בנועם ולא רצינו להתנגש ולהתכתש אתם. אבל דבריהם מזמינים פורענות ומזמינים התכתשות עם תושבי חברון. הם לא רוצים לראות שם שום ערבי. הם לא מאמינים בערך האדם. עד היום הזה הם לא אומרים: הרשות הפלשתינית, הם אומרים: אש"ף, מכיוון שהם רוצים לקשור את אש"ף עם העבר. לכן אני חושב, שמקומם לא בתוך היישוב הזה, מקומם מחוץ לחברון.

אני בעד זה שיהודים וערבים ישבו ביחד, אבל לא בימים אלה, שבהם אנחנו הולכים על חבל דק ורוצים להגיע לשלום, רוצים לקדם את השלום, והם, כל מאודם וכל כוחם נתונים לרצונם לפוצץ את תהליך השלום. לכן אני חושב, שמקומם לא בתוך חברון אלא מחוץ לחברון, בתוך "הקו הירוק", ואז ייטב לכולנו.

הי"ר ד' טל:

תודה רבה לחבר הכנסת וליד חאג' יחיא. חבר הכנסת אברהם פורז, בבקשה. אחריו – חברי הכנסת פני בדש, אברהם שוחט ומיכה גולדמן.

אברהם פורז (מרצ):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, אחת השאלות שנשאלות, שאלה שחוזרת ונשאלת היא השאלה: למה יהודים לא יכולים לגור בחברון? בעצם, למה לא? הרי יש יהודים בפאריס, יש יהודים בלונדון, יש יהודים בני-יורק, יש יהודים כמעט בכל מקום, אז למה לא בחברון? יש על זה רק תשובה אחת: היהודים שנמצאים בחברון לא נמצאים שם כי הם רוצים לגור שם, הם נמצאים שם כי הם רוצים לסלק את הערבים משם. היישוב היהודי בחברון כולו מבוסס מתחילתו רק על קונפציה אחת – סילוק הערבים מחברון ושהיישוב היהודי יירש אותם.

יש אנשים שיש להם אמונה דתית גדולה, אולי חבר הכנסת בני אלון נמנה עמהם. אתה מוכן, למשל, שלמען קברי האבות בחברון תתרחש מלחמה בינינו לבין כל העולם הערבי, מלחמה שבה ייפלו מאות ואולי אלפים, ואולי בכלל החזון הציוני יתמוטט, יכול להיות שנשלם במאות אלפי קורבנות, ולעומת הטבח שיהיה במלחמה מה שהיה בתרפ"ט ייראה באופן יחסי כמשחק ילדים. אבל אתה מוכן לזה.

אני יודע, הצלבנים באו בגלל פנאטיות דתית, באו מצרפת ומאנגליה כדי לשחרר כאן מקומות קדושים ומתו כאן. היתה פנאטיות דתית. אתם מונעים על-ידי פנאטיות דתית. כלפיכם אין לי טענה, אתם מוכנים למות בשביל חברון. אבל למה אתם רוצים לקחת אותנו אתכם? תעשו את זה בעצמכם. הרי יום אחד לא הייתם מחזיקים מעמד בחברון לולא הגן עליכם הצבא של החילונים.

הסיכוי היחיד של שלום באזור הזה הוא רק אחד – – –

בנימין אלון (מולדת):

חבר הכנסת פורז, הצבא של החילונים... איך אתה מתבטא?

אברהם פורז (מרצ):

אני מאוד מכבד אנשים דתיים. אני לא מכבד פנאטיות דתית.

היו"ר ד' טל:

אבל אתה ודאי מוכן לכבד את הדתיים שמשרתים בצבא.

אברהם פורז (מרצ):

שירות בצבא הוא בעיני דבר קדוש.

היו"ר ד' טל:

אבל הצבא הוא לא צבא חילוני.

אברהם פורז (מרצ):

אני לא מכבד אנשים שבגלל פנאטיות דתית יביאו אותנו למלחמה כוללת, נגד כל העולם הערבי ונגד כל האסלאם, ואנחנו נמות פה בהמונינו.

היו"ר ד' טל:

חבר הכנסת פורז, הצבא שדיברת עליו הוא לא צבא חילוני. יש בו גם אנשים דתיים לא מעטים.

אברהם פורז (מרצ):

אין ספק.

היו"ר ד' טל:

זאת הנקודה שחבר הכנסת אלון רצה להבהיר.

אברהם פורז (מרצ):

מה שאני מתכוון לומר, שחלק גדול מהחייילים שמוצבים היום בחברון ומגינים על הרובע היהודי לא מאמינים בכלל שאנחנו צריכים להיות שם, והם ישלמו את המחיר אם יהיה פיגוע. אנחנו כולנו נשלם את המחיר על קנאות דתית.

היום יותר בטוח בשבילי, כישראלי, לנסוע לפטרה מאשר לבקר במקום בארץ-ישראל שלנו. הסיכוי שאני אפגע בדרך לפטרה אפסי.

עמנואל זיסמן (הדרך השלישית):

חבר הכנסת פורז, אתה תמכת בממשלה שסיכמה עם ערפאת שהם יישארו שם.

אברהם פורז (מרצ):

באופן זמני.

עמנואל זיסמן (הדרך השלישית):

עד הסכם הקבע.

אברהם פורז (מרצ):

נכון, נכון. באופן זמני.

היו"ר ד' טל:

תודה רבה. חבר הכנסת פורז, זמןך תם.

אברהם פורז (מרצ):

משפט אחרון. באופן זמני. חבר הכנסת זיסמן, גם נצרים וכפר-דרום – אתה חושב שהם יימצאו שם לעד?

ראובן ריבלין (הליכוד-גשר-צומת):

חבר הכנסת פורז, לפי השקפתך זו, לא ירחק היום ואתה לא תוכל לנסוע גם למקומות אחרים.

אברהם פורז (מרצ):

זה נכון. אתם יכולים להביא להתמוטטות של הסכמי השלום עם ירדן ועם מצרים. אז גם לפטרה לא נוכל לנסוע.

היו"ר ד' טל:

חבר הכנסת פורז, תודה רבה. אני מודה לך מאוד.

חבר הכנסת פיני בדש, חבר הכנסת אברהם שוחט, חבר הכנסת מיכה גולדמן, חבר הכנסת אברהם יחזקאל – אינם באולם. חבר הכנסת אלכסנדר לובוצקי, בבקשה. אחריו – חבר הכנסת יהודה הראל; אחריו – חבר הכנסת משה גפני, ואחריו – חבר הכנסת אפי אושעיה. חבר הכנסת לובוצקי, בבקשה.

אלכסנדר לובוצקי (הדרך השלישית):

תודה רבה, אדוני היושב-ראש.

חברי חברי הכנסת, כל יושבי הבית והציבור שמקשיב לנו יודעים, שתנועתי ואני בתוכה היינו והננו בעד הפריסה מחדש בחברון. אבל דווקא בשל כך אני מבקש מכם להקשיב היטב למלים הבאות שאני רוצה לומר לכם.

אנחנו באמת סבורים, שמדינת ישראל אינה יכולה לשלוט על 130,000 פלשתינים שגרים בחברון.

נואף מסאלחה (העבודה):

160,000.

אלכסנדר לובוצקי (הדרך השלישית):

160,000. אבל כשאנחנו אומרים שיש לצאת ממרביתה של חברון, אנחנו לא עושים את זה לא בשמחה ולא בצהלה. קשה לי מאוד לשמוע את הדברים שאני שומע מהאופוזיציה על – להתפטר מחברון, לצאת, מספיק, נלך.

אני רוצה להזכיר לכולכם מהי חברון עבורנו, עבור כולנו, בני העם היהודי שבאו לכאן אחרי אלפיים שנה בגלות. כשאנחנו קוראים בפרשת השבוע, בפרשת "לך לך", בפרשת "וירא", ובפרשת "חיי שרה", אנחנו רואים שזו תמציתה של האומה שהתחילה בארץ-ישראל. והיכן? קודם כול בחברון, עיר האבות. קשה לי לשמוע את הרצון הזה – להתפטר, לעזוב.

עד היום עומדת מולי התמונה שבה ראיתי – – –

היו"ר ד' טל:

חבר הכנסת פורז, זה מעניין. אדוני יכול לשבת.

אברהם פורז (מרצ):

זה מעניין, אבל הוא לא צודק.

היו"ר ד' טל:

מה לעשות, היו שסברו שלא צדקת אבל הקשיבו לך קשב רב.

אלכסנדר לובוצקי (הדרך השלישית):

אני אזכיר לך, חבר הכנסת פורז – בשנה שעברה, כשהממשלה הקודמת אישרה את הסכמי אוסלו ב', יצא אחד השרים – מחמת כבודו, הוא עדיין חבר הבית הזה, לא אזכיר את שמו – ובזיחות דעת אמר: גמרנו את ארץ-ישראל השלמה, ניצחנו את הליכוד. כאילו אנחנו באיזה מגרש כדורגל. הייתי מכבד אותו מאוד אילו היה יוצא מהישיבה, קורע את בגדו ואומר: אבוי לנו שאיננו יכולים לממש בדורנו את חזון ארץ-ישראל השלמה.

חברון וארץ-ישראל – עבור אבותי ואבותיך, עבורי, ואני מקווה שגם עבורך, עבור בנינו, עבור נכדינו, עבור נינינו – זה חלום של דורות. זה מהותי.

אברהם פורז (מרצ):

— — —

אלכסנדר לובוצקי (הדרך השלישית):

— — — מדוע כשעמדת — — —

אברהם פורז (מרצ):

— — —

היו"ר ד' טל:

תודה. חבר הכנסת לובוצקי, תודה.

אלכסנדר לובוצקי (הדרך השלישית):

לא נתנו לי לדבר.

היו"ר ד' טל:

תודה.

אברהם פורז (מרצ):

— — —

היו"ר ד' טל:

חבר הכנסת פורז, חבר הכנסת ואליד חאג'-יחיא.

אלכסנדר לובוצקי (הדרך השלישית):

תן לי לגמור, עוד משפט.

הי"ר ד' טל:

בבקשה תסיים.

אלכסנדר לובוצקי (הדרך השלישית):

חבר הכנסת פורז, כשאתה עמדת כאן, כשחברים אחרים מהאופוזיציה עמדו כאן, לא שמעתי את הכאב הזה. במקום זה מצאת לנכון להתחשבן עם אותם כמה יהודים ששפכו או לא שפכו כוס תה. אתה יודע שעמדתי כאן וגינתי אותם בחריפות רבה, אולי אפילו יותר מחלקים באופוזיציה. אבל את הכאב הזה לא שומעים מהספסלים שלכם. את הכאב הזה של הקשר עם העם היהודי לדורותיו, את הקשר עם ארץ-ישראל – אותו לא שומעים מצדכם. נכון, יש כאן מפגש בין שני ערכים: ארץ-ישראל ואי-שליטה על עם זר. צריך להיות כאב – לא שמחה, לא צהלה ולא התלהבות.

הי"ר ד' טל:

תודה. אני מודה לך מאוד.

חבר הכנסת יהודה הראל, חבר הכנסת משה גפני – אינם באולם. חבר הכנסת אפי אושעיה; אחריו – חבר הכנסת אורי אור, ואחריו – חבר הכנסת סאלח סלים. חבר הכנסת אושעיה, בבקשה. שלוש דקות.

אפי אושעיה (העבודה):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, כשאני רואה את ההצעה של חבר הכנסת דראושה, המדברת על ההיערכות מחדש בחברון, ומצד שני את הצעתו של חבר הכנסת מיקי איתן, שמדברת על גורל היישוב היהודי בחברון, אני למד על חילוקי הדעות בבית הזה, על חילוקי הדעות בין אזרחי מדינת ישראל.

אולי אין זה מקובל, שאיש ציבור יאמר מעל בימת הכנסת, שבשבוע הבא הוא צריך לקבל הכרעה קשה מאוד מבלי להכיר את הנושא, מבלי להכיר את המקום, מבלי להכיר את הבעייתיות. אני יכול לומר, בצער רב, שנתקלתי בחברי כנסת נוספים, מי מימין ומי משמאל, שלא ביקרו מעולם בחברון, אבל יש להם דעות נחרצות מבלי להכיר את היקף הבעיה.

אני ביקרתי בשבוע שעבר בפעם הראשונה בחברון, ביקרתי אצל ראש העירייה נאטשה, ובסוף שבוע זה, בשישי-שבת, אבקר ביישוב היהודי בחברון, על מנת ללמוד את הבעיה בתוך היישוב היהודי, על מנת להכיר את הנושא מקרוב.

אני רוצה לומר, שאף כי במפלגה שלי הצבעתי בעד הסכמי אוסלו, יש לי פרפורים בלב כיצד אצביע בשבוע הבא או בעוד שבועיים, כשנצטרך להחליט על גורל ההסכמים על חברון.

אני יכול לקבוע בצער, שהממשלה הזאת, שהולכת בהיסוס ודוחה את ההיערכות הישראלית בחברון, מביאה לקורבנות דמים מבלי לקבל החלטה.

היות שהשעון מעיר לי, אני רוצה לומר מעל הדוכן הזה, שאם לא אספיק בשבוע הזה או בשבוע הבא לגבש לעצמי מסקנות, אני איאלץ להימנע מהצבעה על הנושא הזה ועל ההחלטה על הגורל של כולנו על חברון. תודה.

היו"ר ד' טל:

תודה רבה, חבר הכנסת אפי אושעיה.

עמנואל זיסמן (הדרך השלישית):

תודה רבה על היושר של חבר הכנסת אושעיה. יש אנשים ישרים בסיעת העבודה.

היו"ר ד' טל:

חבר הכנסת אורי אור, בבקשה.

אורי אור (העבודה):

אדוני היושב-ראש, רבותי חברי הכנסת הנוכחים, חבר הכנסת זיסמן, אינני יודע על מה אתה כל כך מאושר. המצב חמור מאוד, חבר הכנסת זיסמן.

עמנואל זיסמן (הדרך השלישית):

בהחלט חמור. אתה הזמנת אותו. אתה נושא באחריות.

אורי אור (העבודה):

אני יודע. רק אני.

עמנואל זיסמן (הדרך השלישית):

אם היית סגן שר הביטחון – – –

אורי אור (העבודה):

היישוב היהודי, חבר הכנסת זיסמן, בתוך חברון, לא בקריית-ארבע, התחיל בניגוד לדעתן של כל הממשלות, גם של הליכוד.

עמנואל זיסמן (הדרך השלישית):

אבל הוא קיים.

אורי אור (העבודה):

הוא קיים. כפו את היישוב הזה על כל הממשלות. התרכזה שם קבוצת אנשים קיצונית, מסובכת. היא מסכנת את אנשי יהודה ושומרון האחרים בהתנהגותה, והיא תביא בסוף – כבר היום – למצב ביטחוני חמור יותר בכל יהודה ושומרון.

שאלת היישוב בחברון – רבותי, בואו לא נהיה נאיבים – איננה שאלה ביטחונית, היא שאלה אידיאולוגית. חבר הכנסת זיסמן, יש מאות מקומות ביהודה ובשומרון שהם מסובכים ביטחונית הרבה יותר מהיישוב היהודי בחברון. על מה אתם מדברים? קחו את מפת ההתיישבות ביהודה ובשומרון, תראו את היישובים, תראו אילו יישובים קטנים ומבודדים. כל מכונית שנוסעת ביהודה ובשומרון, רבותי, יש לה בעיות ביטחוניות הרבה יותר מורכבות ומסובכות מאשר ליישוב היהודי בתוך חברון. לכן הנושא – בואו נציב אותו פה – איננו ביטחוני. יש להם בעיות ביטחוניות כמו להרבה מאוד מקומות אחרים ביהודה ובשומרון, לחלקם אפילו יותר מסובכות. ואינני מדבר על נצרים ועל כפר-דרום, שמצבם הרבה יותר מסובך.

עמנואל זיסמן (הדרך השלישית):

למה לא ביצעתם את ההסכם? למה אתה, בתור סגן שר הביטחון, לא הבאת ליישום ההסכם?

אורי אור (העבודה):

אדוני היושב-ראש, אני נהנה מאוד מהשאלות, רק אל תחשב לי אותן בזמן.

עמנואל זיסמן (הדרך השלישית):

במשך חודשיים עד הבחירות יכולתם לעשות את זה. למה לא עשיתם את זה?

אורי אור (העבודה):

אני שמח מאוד שלא עשינו את זה, ואתה יודע בדיוק, חבר הכנסת זיסמן, אומנם כבר אז דרכך לא הייתה במפלגת העבודה, אבל הכרטיס שלך עוד היה חתום במפלגת העבודה, אתה זוכר מה היה בתקופה הזאת. היה טרור קשה מאוד בירושלים, בתל-אביב ובצומת-אשקלון, והיתה אי-ודאות בקשר להרבה מאוד נושאים. זה לא היה הזמן, ולא היה אפשר לפנות.

אני גם חושב בדיעבד, שאני מאוד אשמח לראות את ראש הממשלה נתניהו מפנה או נערך – לא מפנים שם אף אחד – בחברון במתכונת החדשה. חשוב מאוד שכל הציבור בישראל יראה שלא רק יצחק, זכרו לברכה, או שמעון הם אלה שמשנים את ההתיישבות.

לכן, אין מנוס, ואני אומר לך – אני לא יודע מה אמר פה חבר הכנסת אפי אושעיה – אני אמליץ למפלגת העבודה, כשיהיה דיון בכנסת על הפריסה החדשה בחברון, כאשר הפריסה תתקבל, לתמוך בראש הממשלה בעניין ההיערכות החדשה בחברון.

עמנואל זיסמן (הדרך השלישית):

אנחנו ביחד – – –

היו"ר ד' טל:

תודה רבה, חבר הכנסת אורי אור. חבר הכנסת סאלח סלים. אחריו – חבר הכנסת האשם מחאמיד, ואחריו – יושב-ראש ההסתדרות, חבר הכנסת עמיר פרץ.

סאלח סלים (חד"ש-בל"ד):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, הבוקר נודע לכולם על מותו של הילד בן העשר, שקיבל אתמול
מכות מקצין הביטחון – – –

נואף מסאלחה (העבודה):

של הדר-ביתר.

סאלח סלים (חד"ש-בל"ד):

של הדר-ביתר. מהבוקר כלי התקשורת עוד מנסים להביא סניגורים רבים שיעידו עד כמה הוא בן-
אדם, כמה הוא לא אלים, כמה וכמה וכמה. ואפילו ניסו להגיד יותר מזה – – –

קריאה:

יפה נפש.

נואף מסאלחה (העבודה):

– – –

סאלח סלים (חד"ש-בל"ד):

– – – שהילד נפל, שהוא לא הכה אותו. ועכשיו התברר, בתוצאות של הבדיקה הפתולוגית, שהילד
קיבל מכה ששברה לו את כל הצוואר. קיבל מכה – ככה התוצאות.

זה פשע שאין כמוהו. מי שעשה את זה הוא לא פחות ולא יותר מאשר לא אנושי, לא בן-אדם. איך
הוא יכול להיות קצין ביטחון? על מי הוא יכול להגן? בן-אדם יכול להגן על אנשים כשהוא הורג ילד בן
עשר? זה מראה גם מה הכוח של השלטון שהוא יגן על התושבים. מדובר פה על חברון, וכל אחד
מזכיר פה את הביטחון של היהודים בחברון. אף אחד לא מזכיר את הביטחון של 200,000 או
180,000 תושבים בחברון. אף אחד, כאילו שזה לא מעניין, כאילו שהם עדר, אפילו לא בני-אדם. אף
אחד לא מזכיר – העיקר כולו הוא איך להבטיח את האוכלוסייה היהודית בחברון.

אני רק התחלתי, אולי סימנתי לי עוד מאז שקמתי מהמקום.

היו"ר ד' טל:

מה לעשות, שלוש דקות הן שלוש דקות. חבר הכנסת סאלח סלים, אני מבקש לסיים. היום אני קצת מקפיד, ביום אחר לא.

סאלח סלים (חד"ש-בל"ד):

אני רוצה לשאול שאלה – הרי השיחות הופסקו והממשלה הזו – – –

קריאה:

— — —

סאלח סלים (חד"ש-בל"ד):

הופסקה בינתיים, ורוס הלך הביתה.

עמנואל זיסמן (הדרך השלישית):

כי ערפאת נסע. תגיד לו לחזור.

סאלח סלים (חד"ש-בל"ד):

נסע, כי הגיעו למבוי סתום.

עבד-אלמאלכ דהאמשה (מד"ע-רע"ם):

— — —

סאלח סלים (חד"ש-בל"ד):

אני אומר, חברי הכנסת, שהאחריות למצב הזה מוטלת כולה על ממשלת ישראל. ולמה? כי ההסכם הזה נחתם עוד לפני תקופת הממשלה הזו, ומי שישבו שם ומי שניהלו את השיחות הרי אלה קציני

צה"ל. אז מה הולכים לשנות היום? קציני צה"ל, שהם חתמו והם ניהלו את השיחות, היו בוגדים? היו נגד היהודים?

עמנואל זיסמן (הדרך השלישית):

וליד צאדק חאג'י-יחיא (מרצ):

היו"ר ד' טל:

אני מבקש לסיים, חבר הכנסת סאלח סלים.

סאלח סלים (חד"ש-בל"ד):

קציני צה"ל חתמו והגיעו להסכם. מה פתאום פותחים היום את הכול? לכן ממשלת ישראל וראש הממשלה – הוא יישא באחריות לכל טיפת דם שתישפך פה, בין שזה יהודי ובין שזה ערבי.

היו"ר ד' טל:

תודה רבה. חבר הכנסת האשם מחאמיד, אני מאוד מבקש שתשתדל להישאר במסגרת הזמן.

קריאה:

היו"ר ד' טל:

אני רק מסביר בתחילת דברי. אחריו – חבר הכנסת עמיר פרץ, אחריו – חבר הכנסת רפי אלול, ואחריו – חבר הכנסת ראובן ריבלין. בבקשה.

האשם מחאמיד (חד"ש-בל"ד):

אדוני היושב-ראש, אם תרשה לי, אני רוצה לומר שלכולנו יש ילדים. אני חושב שחברי שקדמו לי, גם להם יש ילדים. אני היום פשוט הזדעזעתי כאשר נודע לי על חיסולו של ילד בן עשר – רצח בדם קר של ילד.

אני חושב, אדוני היושב-ראש, ואני פונה אליך כאל דתי, שיש להוקיע דבר כזה, פשע כזה, שילד בן עשר נרצח בדם קר.

היום הוא נקבר, וחשבתי שהכנסת תשלח זר פרחים כדי להתנצל בפני הורי הילד.

נודע לי גם שהגורל הוא – זה לא מקרי, זה גורל – שאמו יהודייה, אביו פלשטיני.

תבינו מה שקורה פה. מי שיורה בילד כזה, מחר יירה גם ביהודים, והיו דברים מעולם. לא במקרה כל הדברים האלה קורים שנה לאחר רצח יצחק רבין, לא במקרה. שימו לב למה שקורה – אמרו: נלמד לקח. איזה לקח נלמד? איזה לקח? עוד יהיו רציחות פוליטיות, עוד יירצחו אנשים מהבית הזה, מהאנשים האחראים פה.

ועוד, אדוני היושב-ראש, אני אומר לך – יש יותר מגולדשטיין אחד בחברון. 150 גולדשטיינים ויותר יש בגדה המערבית ובחברון בפרט, יש יותר מגולדשטיין אחד. ואני אומר – יהיה טבח בחברון. אדוני היושב-ראש, אני יודע שאסור לי או מותר לי, אבל, אדוני – אתה קורא ערבית?

היו"ר ד' טל:

לא, עדיין לא.

האשם מחאמיד (חד"ש-בל"ד):

אז אני אגיד לך. מה זה "מדרסת כלאב"? על בית-ספר מצויר מגן-דוד, וליד זה כתוב באותיות ערביות קלוקלות כאלה "מדרסת כלאב" – בית-ספר של כלבים. הנה צילום. "פה נמחה את שמותיכם", על קיר בית-ספר: "ברוך גולדשטיין" – – –

היו"ר ד' טל:

חבר הכנסת מחאמיד, זה מחויב המציאות?

האשם מחאמיד (חד"ש-בל"ד):

תרשה לי, אדוני, אני אחראי.

היו"ר ד' טל:

אני שואל אם זה מחויב המציאות.

האשם מחאמיד (חד"ש-בל"ד):

אני אחראי לכל מלה, אדוני. אני מוכן לשלם את המחיר אם זה לא יהיה אמיתי. אני אשלם את כל המחיר. אני רוצה שוועדה מהכנסת תצא לבדוק איפה צילמתי את הדברים האלה. ואני רוצה להגיד, אדוני, תרשה לי, מלה גסה מאוד, ואני אגיד אותה אף שאני מאוד מתבייש. זה לא מתאים לבית.

היו"ר ד' טל:

לא, לא, רק לא מלים גסות כאלן.

קריאה:

לא, תעזוב.

היו"ר ד' טל:

תחליף את המלה.

האשם מחאמיד (חד"ש-בל"ד):

איך אני אחליף אותה? הם לא החליפו אותה.

היו"ר ד' טל:

אז תסיים ברוח אופטימית.

האשם מחאמיד (חד"ש-בל"ד):

וכשהם יורים, הם לא מחליפים כדור.

וליד צאדק חאג'-יחיא (מרצ):

עד היום הכתובות האלה נמצאות.

האשם מחאמיד (חד"ש-בל"ד):

חבר הכנסת חאג'-יחיא, כשהם יורים הם לא מחליפים כדור, אז אני צריך להחליף מלה?

עבד-אלמאלכ דהאמשה (מד"ע-רע"ם):

תזייף את המציאות.

האשם מחאמיד (חד"ש-בל"ד):

כתבו פה ואני אגיד את המלה, אדוני היושב-ראש. להגיד או לא להגיד? תגיד לי אתה.

הי"ר ד' טל:

חבר הכנסת האשם מחאמיד, אני כיושב-ראש הישיבה מבקש ממך לא להגיד, ואני מבקש לסיים ברוח אופטימית.

האשם מחאמיד (חד"ש-בל"ד):

אז מלים כדרבונות, זה יופי של מלים – מנהלת בית-הספר היא – – – שימו לב מה. הבנות בבית-הספר הן – – – ולא אמשיך הלאה. לכן, אדוני, אני חושב שהגיע הזמן שהאנשים האלה – מה זאת אומרת נסיגה או פריסה מחדש בחברון? צריך לעקור אותם משם ולהביא אותם לפה, וגם כשהם באים לפה אנחנו צריכים להיזהר מהם, כי הם מסוכנים.

היו"ר ד' טל:

תודה רבה לחבר הכנסת האשם מחאמיד.

חבר הכנסת עמיר פרץ נמצא? – לא. היה. חבר הכנסת רפי אלול היה, חבר הכנסת ראובן ריבלין גם הוא היה, חבר הכנסת חנן פורת, חבר הכנסת צבי הנדל, חבר הכנסת סאלח טריף, איננו? איננו. חבר הכנסת נואף מסאלחה, בבקשה. אחריו – חבר הכנסת אפרים סנה, ואחריו – חבר הכנסת סילבן שלום וחבר הכנסת יורי שטרן.

נואף מסאלחה (העבודה):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, אני מאמין לרוב המכריע של הערבים הפלשתינים, שהארץ הזאת קדושה להם. אני גם מאמין לרוב המכריע של היהודים, שמאמינים שהארץ הזאת קדושה להם אם מבחינה דתית אם מבחינה לאומית.

הבעיה שלנו היא, שכולנו בני אברהם אבינו, אפילו לפי התנ"ך, שבו נאמר, לפי הפירוש של הפסוק – אסור לי לטעות בפסוקים של הקוראן – שנתן את הארץ הזאת לו ולזרעו; אנחנו מזרעו, ולא יעזור לאיש. לכן הבעיה צריכה להיפתר על-ידי פשרה היסטורית. פשרה היסטורית זה סולוח. פשרה היסטורית, לא "שלך שלי ושלי שלי".

אני לא מפחד שערבי ויהודי יחיו ביחד; חיים ביחד בהרבה מקומות. לא כל יום הורגים זה את זה. אני מפחד, ודיברו רוב חברי הכנסת יהודים וערבים, אני מפחד מברוך גולדשטיין. אני מפחד מאותו קצין ביטחון, ואני לא רוצה לדבר עליו, כי דיברתי קודם כול עם חבר הכנסת וליד חאג' יחיא, עם פתיחת הישיבה היום, על הילד שנרצח, ואמרתי שאני לא שופט; אבל תחקרו. המשטרה שלנו תחקור.

אדוני היושב-ראש, הסכמים צריך לכבד. מה היה קורה אילו באה הממשלה הזאת, או הממשלה הקודמת, ואומרת: השלום עם מצרים אינו מחייב אותנו? הרי מנחם בגין, זיכרוננו לברכה, חתם עליו, ואנואר סאדאת, זיכרוננו לברכה, חתם עליו. מה יגידו על הסכמים אחרים, בין-לאומיים? שהם לא מחייבים אותנו?

אדוני היושב-ראש, בחברון אפשר להתפלל אפילו יבואו כל היהודים שבעולם להתפלל; יש להם זכות. קבר אברהם אבינו ואבי היהודים. הבעיה שלא יישארו כאן 300-400 נפש – לא בגלל הזכות, כדי לעשות את הפרובוקציות גם עם נשק. לא אני אמרתי. צילמו אותם בטלוויזיה, ראינו את זה בערוץ הראשון, ראינו את זה בערוץ השני, כמו חוליות פרובוקציה לאותם ערבים.

אני לא רוצה להגיד שהערבים מסכנים. הרי לאחד או לשניים או לעשרה יש נשק, לא למשטרה, וראינו את זה. אז יהרגו או ירצחו יהודים ואז כל העולם יקום, גם מדינת ישראל וגם כנסת ישראל.

אדוני היושב-ראש, אני רוצה לאחל לראש הממשלה ביבי נתניהו ולצוות המשא-ומתן וגם לצוות הפלשתיני שיגיעו להסכם מהר מאוד, מהר, אפילו היום, לפני מחר, ואנחנו נמשיך בתהליך המדיני. אולי לאט לאט – –

הי"ר ד' טל:

תודה רבה.

נואף מסאלחה (העבודה):

– – אבל בביטחון למען שלום של כל העמים. תודה רבה.

הי"ר ד' טל:

תודה רבה. אני מודה לחבר הכנסת נואף מסאלחה.

חבר הכנסת אפרים סנה, חבר הכנסת סילבן שלום – – –

סאלח טריף (העבודה):

אדוני היושב-ראש – – –

הי"ר ד' טל:

עם כל הכבוד, החלטתי לא לאפשר לכל מי שעבר זמנו בטל קורבנו. כנ"ל לגבי חבר הכנסת חנן פורת וכנ"ל לגבי חבר הכנסת ראובן ריבלין – – –

קריאות:

– – –

הי"ר ד' טל:

רבותיי, סליחה, הרשימה ארוכה. אני לא מתכוון לאפשר. אם הנושא היה חשוב לכם – אני מניח שהייתם יושבים, שומעים ומאזינים.

סאלח טריף (העבודה):

— — —

היו"ר ד' טל:

סליחה. מי שלא נמצא באולם, אני מצטער, היות והרשימה ארוכה ויש לנו עוד 40 שמות אני מבקש –
— —

ראובן ריבלין (הליכוד-גשר-צומת):

— — —

היו"ר ד' טל:

בבקשה, אדוני.

ראובן ריבלין (הליכוד-גשר-צומת):

לפני שיצאתי התנצלתי לפני היושב-ראש הקודם ואמרתי לו, שאני מוכרח לעלות לשיבת סיעה – — —

היו"ר ד' טל:

לא, לא, אני הייתי יושב-ראש כאשר יצאת.

ראובן ריבלין (הליכוד-גשר-צומת):

אמרתי שאני יוצא, ראיתי שיש – — —

היו"ר ד' טל:

חבר הכנסת ראובן ריבלין, אני מצטער מאוד, החלטתי שאני לא אתן היום לשום חבר כנסת שלא נכח באולם – – –

ראובן ריבלין (הליכוד-גשר-צומת):

ביקשתי את רשות כבודו לצאת לכמה רגעים על מנת – – –

היו"ר ד' טל:

אדוני אולי ביקש רשות, אבל לא קיבל אותה. אני מצטער מאוד.

ראובן ריבלין (הליכוד-גשר-צומת):

– – –

היו"ר ד' טל:

אני מצטער מאוד, חבר הכנסת ראובן ריבלין.

חבר הכנסת יורי שטרן, חבר הכנסת בנימין בן-אליעזר, חבר הכנסת רפי אדרי; חבר הכנסת עמנואל זיסמן, בבקשה, אחריו – חבר הכנסת תאופיק חטיב, אחריו – חבר הכנסת יוסי כץ, ואחריו – חבר הכנסת עבד-אלמאלכ דהאמשה.

קריאה:

– – –

היו"ר ד' טל:

לא ביום שיש 64 דוברים.

ראובן ריבלין (הליכוד-גשר-צומת):

אדוני היושב-ראש, נמצאתי, פה, באולם, כל הישיבה – – –

היו"ר ד' טל:

סליחה, חבר הכנסת ראובן ריבלין – – –

סאלח טריף (העבודה):

אדוני היושב-ראש – – –

היו"ר ד' טל:

סליחה, אני לא רוצה לאפשר לך. אינני מאפשר.

סאלח טריף (העבודה):

– – –

היו"ר ד' טל:

סליחה, אמרתי מה שיש לי לומר, שמעתי את אדוני, אני לא מתכוון לאפשר ואני לא אנקוט איפה ואיפה.

סאלח טריף (העבודה):

– – –

היו"ר ד' טל:

לא אפשרתי לחבר הכנסת חנן פורת, ואני גם לא אאפשר לאחרים. בבקשה.

עמנואל זיסמן (הדרך השלישית):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, אני תמכתי במשך פרק זמן ארוך בהיערכות מחדש בחברון. לפי דעתי, הממשלה שגתה וראש הממשלה שגה בכך שלא הקדים את המשא-ומתן עם הרשות הפלשתינית. יכולנו, היום, להיות אחרי ההיערכות בחברון, ויכולנו להתקדם בשלב הבא. השלב הבא אצלי הוא הסכם הקבע.

לפי דעתי נעשתה שגיאה, אבל המשא-ומתן הגיע, נכון להיום בבוקר, לשלב כזה שאני לא יכול לעבור לסדר-היום על שראש הרשות הפלשתינית מנצל ניצול לרעה את המצב ונוסע לאירופה ואיננו ממשיך את המשא-ומתן.

כפי שאני בא בטענה לראש הממשלה ואני אומר לו: מאחר שיהיה הסכם בחברון, היום ההיערכות בחברון הפכה ללב ההסכם, ומאחר שתהיה היערכות בחברון, הוא חייב להגיב בכל האמצעים שעומדים לרשותו נגד הקיצונים הקנאים המאיימים על שלומנו ועל ביטחוננו, גם על שלומם ועל ביטחונם. עם זאת, אינני יכול להבין כיצד חברי כנסת מהשמאל, מכל המפלגות של השמאל, מאשימים אך ורק את הממשלה ואת ביבי נתניהו, כשאנחנו יודעים שנשיא ארצות-הברית טלפן אליו, גם אחרים טלפנו אליו, והוא מנצל לרעה את המצב.

לפי דעתי, הוא היה צריך לומר: אני לא נוסע, אני רוצה להיפגש עם נתניהו, להסתגר אתו ולסיים באותן שלוש ארבע נקודות שאפשר לסיים אותן – –

עבד-אלמאלכ דהאמשה (מד"ע-רע"ם):

— — — ולהיכנע לתנאים שלו — — —

עמנואל זיסמן (הדרך השלישית):

— — — אתה הרי חד-צדדי — — —

עבד-אלמאלכ דהאמשה (מד"ע-רע"ם):

— — —

עמנואל זיסמן (הדרך השלישית):

— — — אתה הרי משרת רק צד אחד, אתה הרי אנטי-ישראלי — — —

עבד-אלמאלכ דהאמשה (מד"ע-רע"ם):

עמנואל זיסמן (הדרך השלישית):

— — — אתה נציג הכוחות האנטי-ישראליים בכנסת.

עבד-אלמאלכ דהאמשה (מד"ע-רע"ם):

עמנואל זיסמן (הדרך השלישית):

מדבר בפניך חבר כנסת שאומר לך: אני בעד פריסה, אני אומר שהממשלה היתה צריכה לעשות את הפריסה הזאת מזמן — — —

היו"ר ד' טל:

חבר הכנסת עבד-אלמאלכ דהאמשה, ההערה נשמעה.

עמנואל זיסמן (הדרך השלישית):

אני רק אומר היום, שמי שאינו נוהג בתבונה ומי שמסכן את כל ההסכם, גם את השלבים הבאים של ההסכם, זה לפי הערכתי ולמיטב ידיעתי ערפאת, כי הוא, בנסיעה שלו — — —

עבד-אלמאלכ דהאמשה (מד"ע-רע"ם):

היו"ר ד' טל:

חבר הכנסת עבד אלמאלק, אני מבקש לאפשר לחבר הכנסת זיסמן לסיים, זמנו עבר.

עמנואל זיסמן (הדרך השלישית):

אני רוצה לסיים ואני רוצה לומר: אי-אפשר שהאחריות תהיה רק על צד אחד. אני אומר לך, יש לי יסוד להגיד לך, שראש הממשלה והממשלה, אחרי שעשו שגיאות מעוניינים, והם הגיעו לשלב של הכרעה, ובשלב הזה של ההכרעה היושב-ראש שאתה משרת אותו באופן חד-צדדי עושה שגיאה, כי הימים הקרובים יכולים להיות ימים שיביאו להתלקחות כי הקיצוניים של "הג'יהאד האסלאמי" וה"חמאס", ומצד שני הקנאים שישנם שם, כמו למשל האח של אשת ראש הממשלה, שלא הייתי נותן לו לעבור לגור שם עכשיו – – –

היו"ר ד' טל:

חבר הכנסת זיסמן, אני מבקש לסיים.

עמנואל זיסמן (הדרך השלישית):

לכן, כדי למנוע שידם של הקיצונים תהיה על העליונה, צריך להגיע להסכם, ומהר.

היו"ר ד' טל:

תודה רבה לחבר הכנסת זיסמן. חבר הכנסת תאופיק חטיב, בבקשה.

עבד-אלמאלק דהאמשה (מד"ע-רע"ם):

אני משרת את מי שבחר – – –

היו"ר ד' טל:

חבר הכנסת עבד-אלמאלק דהאמשה, עוד מעט תדבר. יהיו לך פה שלוש דקות תמימות. תאמר את כל אשר על לבך.

תאופיק חטיב (מד"ע-רע"ם):

כבוד היושב-ראש, חברי הכנסת, הרשו לי בהתחלה לשלוח את תנחומי להורי הילד חילמי שאושה.

(נושא דברים בערבית; להלן תרגומם לעברית:

יעצים האל את שכרכם, יקבל את תנחומיכם וישרה עליכם עידוד וניחומים.)

חברי, חברי הכנסת, הילד חילמי שאושה, שנרצח על-ידי המאבטח מהדר-ביתר, הוא המשך של הסימפטום שהחל לפני הרבה זמן. לדעתי, זה נגרם מאותו כיבוש והרגשת כיבוש והנצחת כיבוש.

מדברים על פריסה מחדש בחברון – לדעתי, יציאה מחברון – אבל השם שנדבק הוא פריסה. הממשלה שוקעת בסתירות. מחד גיסא היא מדברת על מחויבות להסכמים חתומים, ומאידך גיסא היא לא מקיימת כי הממשלה הקודמת לא קיימה, והרי היא הוחלפה אולי מפני שהיא לא קיימה. ומדוע הממשלה הזאת עושה אותם מהלכים שעשתה הממשלה הקודמת? הרי לא היתה עילה להחליפה אם היא תעשה אותו דבר.

אין לי ספק, שהימצאותם של אותם מתנחלים בחברון היא טעות של כל המערכת, והמשך קיומם שם הוא טעות גדולה עוד יותר.

ברוך גולדשטיין לא יצא משם במקרה. הוא היה דתי קיצוני פנאטי. מי ששפך את התה על יעל דיין היה מאותה קטגוריה פחות או יותר. מי שרצח את ראש הממשלה – יגאל עמיר הרוצח – כמעט באותה קטגוריה, ואין זה מקרי. צריך לבדוק מחדש את כל המערכת.

אמרתי כבר קודם, אפשר לטמון ראש בחול כמו בת-יענה ולהגיד: לא ראינו. אפשר להתעלם מכל דבר, אבל שום דבר לא יעזור. הכול חוזר ב"פיד-בק". זה יחזור וזה יהיה יותר קשה. תודה רבה.

היו"ר ד' טל:

תודה רבה חבר הכנסת תאופיק חטיב. אני מודה לך מאוד.

חבר הכנסת יוסי כץ, בבקשה. אחריו – חבר הכנסת עבד-אלמאלכ דהאמשה. אחריו – חבר הכנסת משה פלד.

נסים דהן (ש"ס):

הוא לא נמצא.

היו"ר ד' טל:

אם הוא לא נמצא – הוא לא נמצא.

יוסי כץ (העבודה):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, אני חושב שהדיון הערב הוא אחד הדיונים החשובים, לא מבחינת התוצאות שלו, אבל בסך הכול הוא מבטא השקפות עולם. אלה השקפות עולם שירידות לאמונה, לגישה הפוליטית, וכמובן גם לאירועים שאנחנו עדים להם, אירועים היסטוריים.

המורה שלי לתנ"ך היה שמואל בן-ארצי. חברי לספסל הלימודים היה חגי בן-ארצי. המורה שלי למולדת – שרה ברק, אמא של נחום ברק שנפל חלל במלחמת יום הכיפורים. מהם למדתי לאהוב את התנ"ך, לאהוב את המולדת. אני יכול לומר לכם, שאת הילדים שלי, ברגע שהם מגיעים לגיל שהם יכולים ללכת – כולם, לקחתי תמיד לפסל של אלכסנדר זייד, שיח' אברק; משם אתה משקיף לנחל-קישון, ואתה מספר להם את סיפורי דבורה הנביאה וברק בן-אבינעם.

נסים דהן (ש"ס):

סיסרא.

יוסי כץ (העבודה):

אתה ממשיך לעמק-יזרעאל ואתה עולה על הר הגלבוע, עם כל המשמעות ההיסטורית העמוקה שלהם, והאמינו לי, אני אוהב את סיפורי התנ"ך גם כסיפור אבל בעיקר משום שאני באמת מרגיש שזו המורשת שלנו.

אבל, בעת ובעונה אחת אני יודע שהעם הזה, כפי שציין רק אחרי הצהריים חבר הכנסת שמעון פרס, באמת חריג, יוצא דופן, עם שגלה מארצו, הצליח לחזור ולהקים מדינה; עם שפה, אותה שפה; להחיות את עצמו אחרי כל כך הרבה שנות גלות. ובמשך אלפיים שנות גלות העם היהודי שמר על עצמו, שמר על זהותו בלי לשלוט בחברון. הוא היה מלא – – –

נסים דהן (ש"ס):

בזכותם העם שמר על עצמו.

יוסי כץ (העבודה):

תרשה לי, העם הזה כמדינה לא שלט בחברון, וגם אם היו בפקיעין יהודים וגם אם היו במקומות אחרים יהודים, כמדינה ריבונית לא שלטנו בחברון, והצלחנו להמשיך ולהתקיים.

ומזה אני מגיע למסקנה, שאין כל סיבה ש-5.5 מיליוני או כמה תושבי מדינת ישראל יהיו בני ערובה של היישוב היהודי בחברון. האמן לי, בניגוד לחברים אחרים שדיברו כאן, אני לא מתייחס בסלידה למתיישבים היהודים ביש"ע, אני לא מתייחס אליהם בזלזול, אני גם נמנע מלקרוא להם מתנחלים, אף שבמלה כשלעצמה אין גנאי, אלא משום המשמעות שמייחסים לכך.

אבל צריכים להיות מציאותיים; ובכך אני מסיים. אנחנו חיים במדינה הזאת, ואם אנחנו רוצים לשמור על המדינה הזאת כמדינתו של העם היהודי, אנחנו צריכים לדעת מתי הגיעה העת לפשרה עם העם הפלשתיני ולהכרה בזכויותיו שלו. תודה.

היו"ר ד' טל:

תודה לחבר הכנסת יוסי כץ.

חבר הכנסת עבד-אלמאלכ דהאמשה, בבקשה, תשתדל שלוש דקות, מינשאני.

עבד-אלמאלכ דהאמשה (מד"ע-רע"ם):

יהיה בסדר, בעזרת השם.

כבוד היושב-ראש, חברי הכנסת, הבעיה בחברון היא לא כפי שהרבה חברים פוחדים לצייר אותה. אין שם בעיה שליהודים בחברון לא נותנים לגור או לא נותנים לחיות. בחברון לא נמצאים אנשים נורמלים שרוצים לחיות. הרי יהודים וערבים חיים בכל הערים, בכל מקום. בחברון יש "גולדשטיינים", שרוצים להפר כל הסכם, לטרפד כל תהליך של שלום. הממשלה יודעת זאת טוב מאוד. כל העם יודע זאת טוב מאוד. ה"גולדשטיינים" האלה, אם לא יושם להם קץ ולא ייעקרו משם, הם בוודאי יסכנו לא רק את תהליך השלום, הם יסכנו כל חלקה טובה במדינה הזאת. הם יסכנו את עצם הדמוקרטיה של המדינה. הם יסכנו כל תהליך חוקי בתוך המדינה. הם יסכנו, כבר סיכנו, הם ושליחיהם ודומיהם כבר רצחו ראש ממשלה.

מפחדים מהם? אינני יודע. כמה יש שם? כמה עשרות אנשים. מי שרוצה בחברון, יוכל ללכת לבקר שם, ואפילו לגור, אבל בתנאי שלום, כמו שאנשים גרים. לא ללכת ככובש, כמתנחל, כרוצח. כל בוקר וערב רוצחים שם אנשים. והנה, ראינו עכשיו את התמונות וראינו מה שכותבים ואיך מתייחסים. היינו שם. הם לא רוצים לחיות עם בני אדם. הם רוצים רק להפר, לכבוש, לרצוח, ולא לאפשר שום תהליך של דו-קיום ושל שלום. האם יינתן להם לעשות זאת? זאת השאלה.

הממשלה אומרת: אני מתחייבת – וזאת חובתה – לשמור על הסכם השלום. וההסכם נחתם באופן מוסמך על-ידי אנשים שמבינים בביטחון. מי שחתם על ההסכם – ממשלת העבודה, המערך – חתם אחרי דיונים עם צה"ל, עם השב"כ, עם כל האחראים. הם לא ילדים קטנים. הם גם לא בוגדים, כפי שנאמר כאן. הם אנשים שידעו לשמור טוב מאוד על הביטחון של היהודים בחברון. ועשו את זה בהסכם כתוב.

עכשיו אומרים: למה ערפאת נסע לאירופה? מה אתם רוצים מערפאת? יש הסכם כתוב. בשביל מה כל החודשים האלה. בואו נבצע את זה ונלך הלאה.

כל תהליך השלום בסכנה מפני שלא מבצעים מה שנחתם, מה שהוסכם. ערפאת נסע לאירופה. מה אתם רוצים ממנו? הוא לא רוצה להיכנע לתנאים של נתניהו. לנתניהו יש שיקולים פנימיים, קואליציוניים, אינני יודע, התנחלותיים, מה שלא יהיה. מה אכפת לערפאת מזה? ערפאת אומר: אדוני, אני חתמתי עם ראש הממשלה הקודם באופן המוסמך ביותר. אדרבה, בוא נבצע את זה ונלך הלאה. הוא חייב להיכנע לתנאים? אחרת מאשימים אותו שהוא לא יושב ולא דן. הוא יושב; כבר שבועות יושבים על ההסכם הזה. ולא עושים מזה כלום. הוא לא רוצה להיכנע.

ומשפט מסכם. אם באמת הפנים הם לשלום, ניתן לחיות בשלום. הרי כולם בעד שלום. בחברון יחיו חיי שלום, לא על-ידי המתנחלים האלה, ולא על-ידי הגדרות והחיץ וההסכמים. צריך להיות שלום נכון, שלום של אמת, שלום בר-קיימא, שבכל מקום בארץ הזאת יתאפשר לאנשים לחיות בשלום.

הי"ר ד' טל:

תודה, אני מאוד מודה לך. חבר הכנסת משה פלד, חבר הכנסת דוד ראם, חבר הכנסת נסים זוילי. חבר הכנסת יצחק וקנין, בבקשה.

יצחק וקנין (ש"ס):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, אין ספק שאנו עומדים היום בפני הכרעה קשה בכל נושא ההיערכות החדשה בחברון. מצד אחד יש התחייבות של הממשלה הקודמת בהסכמי אוסלו לפינוי חברון וכן להסדרי ביטחון שונים מהקיימים היום, וזאת, כדי לקדם את תהליך השלום בינינו לבין הפלסטינים. מצד שני יש דילמה קשה לציבור היהודי בארץ-ישראל, ובמיוחד לזה המתגורר בחברון. כיצד אנו מוכנים ומסכימים להיערכות חדשה בעיר האבות, כאשר אין ספק ברגש החבוי עמוק בלבו של כל יהודי כלפי עיר זו? וכמו כן, הסיכונים הביטחוניים שיווצרו מהפריסה החדשה בחברון מדירים שינה מעיני התושבים היהודים המתגוררים בחברון ובקריית-ארבע.

אדוני היושב-ראש, אל לנו לטעות. כיום המחדל הלאומי שלנו הוא הפוליטיזציה של הסכסוך הערבי-הישראלי. חלקו של העם, או יותר נכון – אסכולה פוליטית אחת אימצה את ארץ-ישראל השלמה, והשנייה הפכה את הפשרה הטריטוריאלית לאבן יסוד של הפרוגרמה המפלגתית שלה.

אדוני היושב-ראש, עם שפוי ונורמלי היה מבין מזמן, שהסכסוך הזה גורלי לביטחוננו ולעצם קיומנו, ואין מקומו ביריבות מפלגתית.

רבותי חברי הכנסת, אם לא נשתחרר, ומהר, מקללת המחלוקת הזאת, הדבר יעלה לנו בדם רב.

רבותי, בהפטרת השבוע, בישעיהו פרק מ' פסוק ו' נאמר: איש את רעהו יעזרו ולאחיו יאמר חזק. אין ספק שכיום דרושה אחדות גדולה כדי לבצע את מהלכי השלום. ועל כן השלום הוא בבחינת צו השעה לכולנו, כמו שנאמר: לא מצא הקדוש ברוך הוא כלי מחזיק ברכה לישראל אלא השלום. שנאמר: ה' עוז לעמו ייתן, ה' יברך את עמו בשלום.

יהי רצון שהקדוש ברוך הוא ייתן חכמה ובינה יתירה לקברניטי העם, שיובילו אותנו לשלום אמיתי ובטוח.

היו"ר ד' טל:

תודה רבה לחבר הכנסת וקנין. חבר הכנסת נסים דהן, בבקשה. אחריו – חבר הכנסת דוד אזולאי, ואחריו – חבר הכנסת רפאל פנחסי. אחריו – חבר הכנסת יצחק כהן, ואחריו – חבר הכנסת עוזי לנדאו. וחותרם את הרשימה חבר הכנסת חיים דיין.

נסים דהן (ש"ס):

אדוני היושב-ראש, ידידי חברי הכנסת הריקה, אלה שנמצאים כאן, רק סמלי הוא שהיום ציינה הכנסת 100 שנות ציונות. ומפי כל הדוברים שנאמו מעל הדוכן השתמע דבר אחד פשוט: עם ישראל לא התחיל אתמול, ודאי לא לפני 100 שנים, כשהתחילה הציונות. עם ישראל הוא עם עתיק. רק הגלות נמשכה אלפיים שנה. במעמד הר-סיני, לפני כשלושת-אלפי שנים, נאמר לעם ישראל: היום נהיית לעם. כשעמדו רגליו על הר-סיני והוא קיבל את התורה, אז הוכרז כעם. עד אז הוא היה אוסף שבטים של עבדים שיצאו ממצרים, ללא ארץ, ללא לאום וללא אחידות שאיחדה אותם כעם. התורה שניתנה לעם ישראל במעמד הר-סיני איחדה אותנו כעם.

במשך אלפיים שנות גלות עם ישראל חי וקיים ללא מדינה, ללא צבא, ללא טנקים, ללא מטוסים; עם רדיפות, עם שחיטות, עם התנכלויות; עם שנאת עולם לעם עולם. ועם ישראל היה קיים. בזכות מה? עוד לא קמה הציונות, מורי ורבותי; מדינה עוד לא קיבלנו בחזרה. חיינו בגלות. ועם ישראל היה חי וקיים.

חברי חברי הכנסת, כשדיברו על זה היום, האם מישהו שאל את עצמו בזכות מה? מה היה הגורם המאחד ששמר עלינו באלפיים שנות גלות? ידידי חבר הכנסת כץ סיפר על רגל אחת ועל קצה המזלג, שכשהוא עומד לרגלי הגלבוש הוא נזכר בברק ובדבורה; את סיסרא הוא לא הזכיר, אני הזכרתי. הוא רואה את מורשת עם ישראל חיה לנגד עיניו. מורשת עם ישראל היא גם חברון, היא גם ירושלים, היא גם כל המקומות המקודשים שעם ישראל ואבותינו ואבות אבותינו דרכו בהם.

אבל – ופה יש "אבל" גדול – אנו התקיימנו בזכות שמירת התורה, אנו התקיימנו אלפיים שנות גלות, והיתה לנו זכות קיום כיוון שצעדנו לאורם של חכמינו זיכרונם לברכה, אשר היו המנהיגים של הדור. לפעמים היה צריך לעמוד בחזקה ולא לוותר, ולפעמים לימדו אותנו שצריך להתפשר ולוותר כדי להמשיך ולהתקיים. פעם היינו צריכים להיות דומים לשעורה שלא בשלה, ופעם היינו צריכים להיות דומים לארז. ההבדל הוא פשוט: השעורה, כל זמן שהיא ירוקה, כל רוחות שבעולם לא יכולים לעקור אותה מן השורש. לכל היותר היא תתכופף. תיפסק הרוח, היא תתיישר. ארז, עץ אדיר וחזק – רוח חלשה לא תשבור אותו; תבוא רוח חזקה – תעקור אותו ממקומו.

אז לפעמים היינו צריכים להתכופף; לפעמים היינו צריכים לעמוד קשים כארז. מתי להתכופף ומתי לעמוד קשים כארז? – חכמינו זיכרונם לברכה שאבו את כוחם מן התורה הקדושה, ולפי זה הם נתנו את העצות.

גם עכשיו, אנו בתנועת ש"ס, אמונים על דעת תורה של מרנן גדולי הדור, ולפעמים צריכים להתפשר, לוותר, כי אנחנו יודעים, שכשנעמוד ונרצה להיות חזקים כארז, עלולה לבוא איזו רוח חזקה שלא נוכל לעמוד בה ולעקור אותנו מן המקום. ובוודאי לא לזה כוונתנו. ולפעמים כן צריך להתעקש ולא לוותר.

ואם אנחנו מדברים על היישוב היהודי בחברון – נכון, אין לנו מסורת יותר עתיקה, אין לנו עיר יותר קדושה מירושלים ומחברון. ואולי היינו צריכים לא לוותר, לא להתפשר. חכמינו זיכרונם לברכה, מרנן גדולי הדור, לימדו אותנו, שגם כאן צריך להתפשר ולוותר, אבל בלי להפקיר חיי שום יהודי.

פיקוח נפש אומנם דוחה כל התורה כולה, אבל תלוי מה המצב האמיתי. היום, אם נפקיר את היהודים בחברון, זה פיקוח הנפש הקיים. אם לא היינו מקימים שם אזור יהודי – אולי לא היה צריך להקים אותו בכלל, אבל היום, כשהם גרים שם, אסור לנו להפקיר אותם, חייבים לדאוג לביטחונם, אבל בלי להתנכל. וכל מה ששמענו פה, ההתנכלויות האלה, לא תורם לשום צד.

היו"ר ד' טל:

תודה, חבר הכנסת דהן. חבר הכנסת דוד אזולאי. חבר הכנסת רפאל פנחס. חבר הכנסת יצחק כהן. חבר הכנסת עוזי לנדאו. חבר הכנסת חיים דיין חותם את רשימת הדוברים. בבקשה, חבר הכנסת דיין.

חיים דיין (הליכוד-גשר-צומת):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, נכון שאין כאן אחד מאתנו שאינו רוצה שלום. יש חששות משני הצדדים, גם מצד העם הפלשתיני וגם מצד העם היהודי. יש האשמות מי מפר את ההסכם. נכון שביצוע הסכם זה דבר שצריך לחייב את שני הצדדים, גם את הרשות הפלשתינית וגם את ממשלת ישראל, אף שקמה ממשלה ובאה והצביעה על כל מיני נושאים שעלולים להביא לסכנה ממשית עתידית, שעלולים לסכן את ביטחון מדינת ישראל ואת אזרחיה.

ראש הממשלה יצחק רבין, זיכרוננו לברכה, אחרי שחתם על הסכם אוסלו, הוא עצמו אמר שההסכם הזה מלא חורים יותר מאשר גבינה. לדעתי, כשבאה ממשלה שחתמה על הסכם שלום עם הרשות הפלשתינית, שמצפה למזרח תיכון חדש והיא רואה לנגד עיניה את הסכנות והיא רואה לנגד עיניה שמופנה נשק אל חייליה עוד בטרם פינו את חברון, אנחנו שואלים שאלה: מה עתיד לקרות לאותה אוכלוסייה יהודית שיושבת שם?

חבר הכנסת דראושה, פיינו את שכם – זה היה מלווה באבנים ובנשק; פיינו את קלקיליה – זה היה מלווה באבנים; פיינו את ג'נין – זה היה מלווה באבנים. כשפיינו את הערים, אני ציפיתי שיזרקו על החיילים אורז, שיזרקו עליהם פרחים. אף אחד לא קם וגינה את מה שהיה שם.

עבד-אלוהב דראושה (מד"ע-רע"ם):

מישהו אוהב את הכיבוש?

חיים דיין (הליכוד-גשר-צומת):

פינו לכם. למה זרקו אבנים? למה ירו יריות? למה לא חילקו פרחים? אנחנו מדברים על שלום.

עבד-אלוהב דראושה (מד"ע-רע"ם):

אתה זוכר, כשהאנגלים יצאו מכאן, איך היישוב היהודי רדף אחרי החיילים הכובשים הבריטים?

היו"ר ד' טל:

חבר הכנסת דראושה, תן לו לסיים.

עבד-אלוהב דראושה (מד"ע-רע"ם):

אני שואל שאלה.

היו"ר ד' טל:

יש לו שלוש דקות.

חיים דיין (הליכוד-גשר-צומת):

אם אנחנו מדברים על דו-קיום, אם אנחנו מדברים על שיתוף פעולה, אם כולנו לא דוגלים ברצח ואנחנו אומרים – דו-קיום, מדוע יהודים לא מסוגלים לגור בחברון כמו שערבים מסוגלים לגור בנצרת-עילית? למה אי-אפשר?

עבד-אלוהב דראושה (מד"ע-רע"ם):

איזו הקבלה. לא מתאים לך.

עבד-אלמאלכ דהאמשה (מד"ע-רע"ם):

-- --

חיים דיין (הליכוד-גשר-צומת):

זה דו-קיום. דו-קיום בשבילי זה לחיות ביחד, ואם בחברון יהודים לא מסוגלים לחיות בצמוד לפלשתינים תחת איומי נשק, אני לא יודע איך לקרוא לדו-קיום שאתה מתכוון אליו.

עבד-אלוהב דראושה (מד"ע-רע"ם):

אתה מכיר את המטורפים המתנחלים?

היו"ר ד' טל:

חבר הכנסת דראושה, אני מבקש לאפשר לו לסיים.

חיים דיין (הליכוד-גשר-צומת):

אנחנו מכירים מטורפים משני הצדדים, שפוחדים על קיומם, שפוחדים על עקירתם מאותם מקומות, ואתה תסכים אתי, חבר הכנסת דראושה –

עבד-אלוהב דראושה (מד"ע-רע"ם):

הם צריכים לחזור הביתה.

חיים דיין (הליכוד-גשר-צומת):

— – שכל יהודי שקנה שטח בחברון בכספו הפרטי, יש לו זכות לגור במקום שהוא קנה.

עבד-אלוהב דראושה (מד"ע-רע"ם):

אף אחד לא קנה שם. הם כבשו.

חיים דיין (הליכוד-גשר-צומת):

אדוני, יש מסמכים. קנו בכסף טוב מערבים, קנו את זה מפלשתינים, ואף אחד לא יכול לעקור אותם מיישובם.

עבד-אלוהב דראושה (מד"ע-רע"ם):

אף אחד לא קנה.

חיים דיין (הליכוד-גשר-צומת):

ואם אתה, חבר הכנסת דראושה, בא ומצהיר כאן, במליאה הזאת, שהם כבשו את השטח ולא קנו אותו, כשיש הוכחות – –

עבד-אלוהב דראושה (מד"ע-רע"ם):

אף אחד לא קנה.

חיים דיין (הליכוד-גשר-צומת):

— – של חוזי רכישה, ואתה עוד מסתיר את האמת, אני לא יודע מה עוד אפשר לבוא ולומר לציבור.

עבד-אלוהב דראושה (מד"ע-רע"ם):

אף אחד לא קנה.

חיים דיין (הליכוד-גשר-צומת):

כסגן-יושב ראש הכנסת אני לא רוצה לחרוג מן הזמן, אף שחרגתי. יש לי כאן רשימה שלמה.

עבד-אלוהב דראושה (מד"ע-רע"ם):

— — —

היו"ר ד' טל:

חבר הכנסת דראושה, אני רוצה שהוא יסיים ואתה מבקש להמשיך.

חיים דיין (הליכוד-גשר-צומת):

אני מקווה שאותו שלום ואותו דו-קיום שאתה מתכוון אליהם ואני מתכוון אליהם באמת יצאו לאור.

היו"ר ד' טל:

תודה רבה, חבר הכנסת דיין.

חברי הכנסת, תם הדיון בנושאים: היערכות ישראלית מחודשת בחברון – של חבר הכנסת עבד-אלוהב דראושה, וגורל היישוב היהודי בחברון – של חבר הכנסת מיכאל איתן. תגובת השר, הודעות הסיכום וההצבעה יהיו במועד מאוחר יותר, שייקבע על-ידי יושב-ראש הכנסת.

חברי הכנסת, המליאה תתכנס מחר, ט"ז בחשוון התשנ"ז, 29 באוקטובר 1996, בשעה 16:00. אני נועל את הדיון. הישיבה הזאת נעולה.

הישיבה ננעלה בשעה 21:25.